

**KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAN TELEVİZYONUN TÜRKÇE
EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Merve Sucu

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ, 2019

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(.....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Merve

Soyadı: Sucu

Bölümü: Türkçe Eğitimi

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN

Türkçe Adı: Kitle İletişim Araçlarından Televizyonun Türkçe Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi

İngilizce Adı: A Glance from Mass Media to Television in Respect of Turkish Language Training

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Merve Sucu

İmza:.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Merve Sucu tarafından hazırlanan “Kitle İletişim Araçlarından Televizyonun Türkçe Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Gıyasettin Aytaş

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Basri Kansızoglu

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Bartın Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 22/08/2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

İlk teşekkürümü, Allah'ın verdiği ömrü bize kol kanat germekle geçiren ve eğitim hayatım boyunca bana her türlü imkânı sunan rahmetli dedem Hasan Sucu'ya etmek istiyorum. Her daim yanımda olan en değerlilerim annem ve babama sevgi, merhamet ve ilgilerini hiçbir zaman esirgemedikleri; kıymetlimiz Simge'ye de bana destekleri için sonsuz teşekkür ediyorum.

Kıymetli hocam, danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sayın Özlem Bayrak Cömert'e kalbi teşekkürlerimi sunuyorum. Çalışmam süresince desteklerini esirgemeyen öğretmenim Mevlüt Sağlam'a, İsa Çelebi'ye, yengem Nilüfer Demirhan'a ve ağabeyim Osman Güler'e teşekkür ediyorum.

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAN TELEVİZYONUN TÜRKÇE EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve Sucu
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz 2019

ÖZ

Televizyon, önemli toplumsal işlevlere sahip kitle iletişim araçlarından biridir. Geniş kitlelere ulaşabilme özelliği ile doğru örneklerle yer vererek Türk kültürünü tanıtmaya ve sağlamlaştırma görevi üstlenebilir. Bu tezin amacı da hayatımızın vazgeçilmez teknolojik araçlarından biri olan televizyonun Türkçe eğitimine etkileri hakkında bilgi sahibi olmak ve Türkçe derslerinde dil becerilerini geliştirme, söz varlığını zenginleştirme ve kültürel değerleri benimseme konusunda televizyon programlarından nasıl yararlanabileceğine dair öneriler sunmaktır. Bunun için “Televizyondaki yayınlar öğrencilerin dil becerilerini ve dil kullanımlarını nasıl etkilemektedir?” “Öğrencilerin televizyonda izledikleri yayınlar ile milli kültür bilincinin gelişmesi arasında bir ilişki var mıdır?” “Öğretmenler, televizyonda izledikleri yayınları Türkçe eğitimi açısından değerlendirmekte midirler?” “Öğretmenler, öğrencilerinin televizyonda izledikleri yayınlar hakkında bilgi sahibi midirler?” gibi sorulara yanıt aranmıştır. Tarama modelinde betimsel bir nitelik taşıyan çalışmamızda nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ankara ili merkez ilçelerinde 2017-2018 eğitim-öğretim yılında görev yapan elli Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılması için yarı yapılandırılmış görüşme yöntemiyle öğretmenlerimize kırk dört sorudan oluşan bir görüşme formu uygulanmıştır. Değerlendirme sonuçlarına göre öğretmenlerimizin ilgi duydukları televizyon programlarını izledikleri fakat öğrencilerini yönlendirmek için seçici bir izleme gerçekleştirmedikleri görülmüştür. Öğretmenlerimiz, televizyon programlarında dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin doğru kullanımının önemli olduğu görüşündedirler. Fakat televizyon programlarının Türkçe dersi dil becerisi kazanımlarını ve öğrencilerin söz varlığını geliştirmediği yönünde fikir belirtmişlerdir. Televizyon programları, araştırmaya katılan öğretmenlerimizce bir eğitim aracı olarak görülmemekte dolayısıyla da Türkçe derslerinde kullanılmamaktadır. Ayrıca söz konusu programların değerler eğitimi vermeyi ve kültürel öğelerimizi tanıtırak benimsetmeyi amaçlamadıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler : Türkçe eğitimi, televizyon, değerler eğitimi, kültür.
Sayfa Adedi : 122
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Özlem Bayrak Cömert

A GLANCE FROM MASS MEDIA TO TELEVISION IN RESPECT OF TURKISH LANGUAGE TRAINING

(M. Sc. Thesis)

Merve Sucu

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July 2019

ABSTRACT

Television is one of those mass media bearing important social functions. Given its feature of reaching large masses television may assume a major role in respect of promoting and strengthening the Turkish culture by referring to correct examples. The aim of thesis is to have information about the affects of television, which is one of the indispensable technological tools of our lives, on Turkish education and to make suggestions about how to benefit from television programs on developing language skills in Turkish lessons, enriching the vocabulary and adopting cultural values. For this, it is searched for an answer to questions such as “How the television broadcasts affect students’ language skills and language use?” “Is there a relationship between broadcasts students watch on Tv and development of national cultural awereness?” “Do teachers evaluate the broadcasts they watch on Tv in terms of Turkish education?” “Do teachers have information about broadcasts their students watch on Tv?” Qualitative and quantitive research methods have jointly been used in this study which has a descriptive survey model. The sample of research is composed of fifty Turkish language teachers working at the central districts of Ankara in the academic year of 2017-2018. The teachers were applied an interview form of forty four questions by means of semi-structured interview method used for uncovering the views of the teachers. According to the results of evaluation, it has been seen that the teachers are watching Tv programs, which they are interested but they don’t perform selective watching to quide their students. The teachers have the opinion that correct use of listening, reading, speaking and writing skills in Tv programs is important. But they have stated that Tv programs don’t improve language acquisition and students’ vocabulary in Turkish lessons. Tv programs have not been seen as an aducation tool by teachers who participated in the research and therefore they are not used in Turkish lessons. It has been also seen that these programs are not intended to provide values education and to promote and adopt our cultural elements.

Keywords : Turkish education, television, values education, culture.
Page number : 122
Supervisor : Asst. Prof. Özlem Bayrak Cömert

İÇİNDEKİLER

ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	1
1.2. Amaç.....	2
1.2.1. Alt Amaçlar	3
1.3. Önem	3
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar.....	4
BÖLÜM II.....	5
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KURAMSAL TEMELLER.....	5
2.1. İlgili Araştırmalar	5
2.1.1. Konuyla İlgili Tezler.....	5
2.1.2. Konuyla İlgili Makaleler	9
2.2. Kuramsal Temeller	11
2.2.1. Kitle İletişimi ve Kitle İletişim Araçları	11
2.2.1.1. Televizyon	12
2.2.2. Türkçe Eğitimi ve Öğretimi ile Televizyon İlişkisi.....	14
2.2.2.1. Dinleme/İzleme Becerisi ve Televizyon	16
2.2.2.2. Okuma Becerisi ve Televizyon	17
2.2.2.3. Konuşma Becerisi ve Televizyon.....	18

2.2.2.4. Yazma Becerisi ve Televizyon	19
2.2.3. Medya Okuryazarlığı	20
2.2.4. Değerler Eğitimi.....	22
BÖLÜM III	23
YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırmanın Modeli.....	23
3.2. Evren ve Örneklem	23
3.3. Verilerin Toplanması	26
3.4. Verilerin Analizi	26
BÖLÜM IV	28
BULGULAR VE YORUM	28
4.1. Görüşme Formu Analizi	28
4.1.1. Dil Becerileri Soruları	28
4.1.2. Kültür Soruları	62
BÖLÜM V	75
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	75
5.1. Sonuç	75
5.2. Tartışma	87
5.3. Öneriler	88
5.3.1. MEB İçin Öneriler.....	88
5.3.2. Öğretmenler İçin Öneriler	89
5.3.3. Öğrenciler İçin Öneriler	90
5.3.4. Veliler İçin Öneriler	91
5.3.5. RTÜK İçin Öneriler	92
KAYNAKLAR.....	96
EKLER.....	101
EK-1. Görüşme Formu	102

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.....	24
Şekil 4.2. Katılımcıların mezun oldukları okulların dağılımı	24
Şekil 4.3. Katılımcıların mezun oldukları bölümlerin dağılımı	25
Şekil 4.4. Katılımcıların hizmet süresi dağılımı.....	25
Şekil 4.5. Katılımcıların ders saati dağılımı	26
Şekil 4.6. Medya okuryazarlığı ile ilgili bir seminere ya da eğitime katıldınız mı?	28
Şekil 4.7. Günlük yaşantınızda “medya” kelimesini kullanıyor musunuz?	29
Şekil 4.8. Televizyondaki dizilerden haberdar olmak için düzenli olarak dizi kontrolü yapıyor musunuz?	30
Şekil 4.9. Televizyondaki reklamlardan haberdar olmak için düzenli olarak reklam kontrolü yapıyor musunuz?	31
Şekil 4.10. Öğrencilerinizi televizyon programları konusunda yönlendiriyor musunuz?....	32
Şekil 4.11. Televizyon izlemek için vaktiniz olduğunda en çok hangi programları izliyorsunuz?	33
Şekil 4.12. Yarışma programı izliyor musunuz?	34
Şekil 4.13. Yemek programı izliyor musunuz?	35
Şekil 4.14. Belgesel izliyor musunuz?	36
Şekil 4.15. Çizgi film izliyor musunuz?	37
Şekil 4.16. Dizi izliyor musunuz?	38
Şekil 4.17. Spor programı izliyor musunuz?	39
Şekil 4.18. Eğlence programı izliyor musunuz?.....	40

<i>Şekil 4.19.</i> Magazin programı izliyor musunuz?	41
<i>Şekil 4.20.</i> Haber bülteni izliyor musunuz?	42
<i>Şekil 4.21.</i> Televizyonda, konuşma becerisinin doğru kullanımının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?	43
<i>Şekil 4.22.</i> Konuşma becerisi kazanımlarına televizyon programı (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı) sunucularının dikkat ettiğini düşünüyor musunuz?	44
<i>Şekil 4.23.</i> Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?	46
<i>Şekil 4.24.</i> Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) konuşma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?	47
<i>Şekil 4.25.</i> Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin dinleme/izleme becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?	49
<i>Şekil 4.26.</i> Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) dinleme/izleme becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?	51
<i>Şekil 4.27.</i> Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin yazma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?	53
<i>Şekil 4.28.</i> Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) yazma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?	54

<i>Şekil 4.29.</i> Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin okuma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?	56
<i>Şekil 4.30.</i> Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) okuma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?.....	57
<i>Şekil 4.31.</i> Televizyon programlarının öğrencilerin söz varlığını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?	59
<i>Şekil 4.32.</i> Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencileriniz için atasözü ve deyim öğretimi gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?	60
<i>Şekil 4.33.</i> Öğrencilerinizin televizyon programlarındaki yabancı kelimeleri günlük yaşantılarında kullandıklarını düşünüyor musunuz?	61
<i>Şekil 4.34.</i> Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) Türk kültürüne uygun olduğunu düşünüyor musunuz?.....	62
<i>Şekil 4.35.</i> Ana haber bültenlerinin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	63
<i>Şekil 4.36.</i> Yarışma programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	64
<i>Şekil 4.37.</i> Yemek programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	65
<i>Şekil 4.38.</i> Spor programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	65
<i>Şekil 4.39.</i> Magazin programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	66

<i>Şekil 4.40.</i> Eğlence programlarının değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	67
<i>Şekil 4.41.</i> Çizgi filmlerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	68
<i>Şekil 4.42.</i> Belgesellerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	71
<i>Şekil 4.43.</i> Dizilerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	72
<i>Şekil 4.44.</i> Reklamların değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	73

KISALTMALAR LİSTESİ

ATV	Aktif Televizyonu
CNN	Central News Network
EBA	Eğitim Bilişim Ağı
K	Kazanım
Kanal D	Kanal Doğan
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
NTV	Nergis Televizyonu
Ö	Öğretmen
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
TDK	Türk Dil Kurumu
TRT	Türkiye Radyo Televizyonu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımına, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Eğitim, küçük yaşlarda başlayan ve hayat boyu devam eden bir süreci ifade etmektedir. Çocuk bireyler ilk eğitimlerini ailelerinden almaktadırlar. Bu eğitim bireylere temel yetilerini kazandıracak niteliktedir. Bireyler, bir topluluk içine girdiğinde ya da arkadaşlarıyla oyun oynarken sergilemesi gereken davranışları, kendinden yaşça büyüklere nasıl davranması gerektiğini ya da yemek yerken dikkat etmesi gerekenleri kısacası ailesinden hareketle toplumda kabul gören davranış ve değerleri öğrenmektedirler. Çocuklara ailede verilen bu eğitim onların hayata dair bir bakış açısı geliştirmesini, kültürel ve evrensel değerleri benimsemesini ve yaşantılarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. O hâlde eğitim, bireylerin toplumdaki yerlerini almaları için okul içinde veya dışında gerekli bilgi ve becerilerle donatılmasıdır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2011, s. 761). İnsanların hayat boyu edindikleri tecrübelerin ve vakit ayırdıkları her türlü etkinliğin gelişimlerine, başka bir ifadeyle eğitimlerine katkısı bir gerçektir. Eğitim kavramından hareketle Türkçe eğitimi ise; anlama (okuma-dinleme) ve anlatma (konuşma-yazma) becerilerine hâkim, anadili bilinci ve sevgisine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlayan bir süreç olarak ifade edilebilir. Türkçe dersleri ile bireylerin yalnızca temel dil becerilerini ve dil bilgisi kurallarını öğrenmesi değil; dil sevgisi, millî kültür bilinci ve hassasiyeti taşımaları da amaçlanmaktadır. Fakat okulların üstlendiği bu görev teknolojinin hayatımızın vazgeçilmez bir parçası olduğu çağımızda eğitim kurumları ile sınırlı kalmamalı, kitle iletişim araçlarıyla da desteklenmelidir.

Kitle iletişim araçları, aynı anda geniş halk kitlelerine ulaşarak onları bilgilendiren, eğiten, eğlendiren ve kültür aktarımını sağlayan araçlardır. Bu araçlar içerisinde insanlara hem görsel hem de işitsel olarak hitap eden ve en ulaşılabilir olanı hiç şüphesiz televizyondur. İnsanlar bilgi edinme, eğlenme ve vakit geçirme gibi sebeplerle televizyon izleme davranışı sergilemektedirler. Bu davranış zamanla bir alışkanlığa dönüşmekte ve bireyler televizyonda anlatılanları ve yaşananları eleştirmeden olduğu gibi kabul etme, başka işlerle meşgul olsalar bile televizyonun sesine ihtiyaç duymaktadırlar. Televizyon programlarının Türk milletinin değerlerini, aile yapısını, hoşgörüsünü, millî kültürünü, dil bilincini ve sevgisini ne derece yansıtabildiği ise göz ardı edilmektedir. Oysa üzerinde önemle durulması gereken konu televizyonun bireylerin ve toplumun gelişimine olan katkısıdır. Özellikle de çocuklarımızın televizyon programlarında gördüğü hayatlara hatta kişilere özendiği, onların konuşmalarını, hâl ve hareketlerini örnek aldığı bir dönemde televizyon yayınları insanlığa yararlı ve eğitici nitelikler taşımalıdır. Dizi, reklam, çizgi film, belgesel ve güncel programların kültürümüze ait değerlere yer vererek okullarda özellikle de Türkçe dersleri ile temelleri atılan, çocuklara millî kimlik kazandırma ve dili kurallarına uygun olarak kullanma sürecini desteklemesi gerekmektedir. Dil, kültürün en önemli taşıyıcısı olduğu için her milletin dili nesillere millî kültürünü aktarırken aynı zamanda onlarla nesiller arasında köprü vazifesi üstlenmektedir (Hacıeminoğlu, 2011, s. 62). Kültürün taşıyıcısı olan dil bireyler arasında nasıl köprü vazifesi kuruyorsa televizyon programları da standart Türkçenin temel dil becerisi kazanımları dikkate alınarak kullanımını halka aktarmalı, benimsetmelidir. Dil bilincinin kazandırılması, temel dil becerilerinin öğretilmesi ve yaşantıya yansıtılması, kültürel değerlerin tanıtılması ve yaşatılması sürecinde Türkçe eğitiminin öneminden hareketle televizyon programlarının bu eğitime etkileri değerlendirilmelidir.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkçe öğretmenlerinin görüşlerinden hareketle kitle iletişim araçlarından televizyonun Türkçe eğitime etkileri hakkında bilgi sahibi olmak ve Türkçe derslerinde dil becerilerini geliştirme, söz varlığını zenginleştirme, kültürel ve evrensel değerleri benimseme konusunda televizyon programlarından nasıl yararlanabileceğine dair öneriler sunmaktır.

1.2.1. Alt Amaçlar

1. Televizyondaki yayınlar öğrencilerin dil becerilerini ve dil kullanımlarını nasıl etkilemektedir?
2. Öğrencilerin televizyonda izledikleri yayınlar ile millî kültür bilincinin gelişmesi arasında bir ilişki var mıdır?
3. Öğretmenler, televizyonda izledikleri yayınları Türkçe eğitimi açısından değerlendirmekte midirler?
4. Öğretmenler, öğrencilerinin televizyonda izledikleri yayınlar hakkında bilgi sahibi midirler?

1.3. Önem

Çocuk bireylere Türk kültürünü tanıtmak, dil bilinci ve sevgisi kazandırmak ülkemizdeki eğitim kurumlarının görevlerindendir. Fakat gelişen teknoloji ile birlikte kitle iletişim araçlarının hayatımızda edindiği yer artmakta ve bu görev okullarla sınırlı kalmamaktadır. Çocuklar vakitlerinin büyük bir kısmını kitle iletişim araçlarına harcamaktadır. Bu araçlar içerisinde en kolay ulaşılabileni ise hiç şüphesiz televizyondur.

Kitle iletişim araçları, yaygın olarak da televizyon çocukları şekillendirmektedir. Çocuklar televizyon programlarından yeni davranış kalıpları öğrenmekte ve bu programlarda izlediklerini model almaktadırlar. Araştırmamız, kültürel kimlik oluşumunda ve değer öğretiminde televizyon programlarının çocuk bireylere etkilerini görmek açısından önemlidir.

Araştırmamız, televizyon programlarının okullarda verilen Türkçe eğitimini dolayısıyla da anlama ve anlatma becerilerini destekleme noktasındaki çalışmalarını ve eksikliklerini ortaya koyma açısından önem taşımaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan dil becerisi kazanımlarının televizyon programları ile ilişkilendirilerek Türkçe dersleri için zengin materyal sağlaması ve öğrencilerin televizyon programlarına eleştirel bir açıdan bakabilmesi gerekliliği çalışmamızın önemini ortaya koymaktadır.

Öğrencilerin medya metinlerini eleştirel bir gözle değerlendirebilmeleri ve öğretmenlerin, öğrencileri dil becerilerine ve kültürel gelişimlerine katkı sağlayacak televizyon programlarına yönlendirebilmeleri için medya okuryazarlığı konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi ile hayatımızın bir parçası hâline gelen

televizyonun olumsuz etkilerini azaltmak ve bilinçli izleyiciler olabilmek adına araştırmamız önem taşımaktadır.

Çalışmamız televizyon programlarının kültürel, ahlaki ve millî değerlerimizi yansıtmaya; öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirip söz varlığını geliştirme hususunda sunduğu öneriler açısından da önemlidir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçme araçlarındaki soruları samimi bir şekilde cevaplandıkları kabul edilmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışmamız, Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan elli Türkçe öğretmeni ile yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlarla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Kitle İletişimi: Geniş halk topluluklarının farklı kaynaklardan iletilen haberlere veya uyarılara aynı anda maruz kalmasıdır (TDK, 2011, s. 1451).

Millî Kültür: Fertlerin veya milletlerin manevi kıymetlerini işlemesi, çoğaltması ve geliştirmesidir (Kaplan, 2007, s. 206).

Televizyon: Vericiden iletilen dalgaların görüntü ve ses olarak uzaklara iletilmesini sağlayan aygıttır (TDK, 2011, s. 2312).

Değer Eğitimi: Değer, milletlerin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel anlamdaki maddi ve manevi unsurlardır (TDK, 2011, s. 607). Değerler eğitimi ise insanların hayatlarına yön veren kültürel ve evrensel değerlerin bireylere kazandırılmasıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR VE KURAMSAL TEMELLER

2.1. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde konuyla ilgili tez ve makalelere yer verilmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde kitle iletişim araçları konusunun daha çok Sosyoloji, Radyo-Televizyon ve Sinema ve Gazetecilik Anabilim Dalları'nda ele alındığı görülmüştür. Türkçe Eğitimi Bilim Dalı'nda ise dilin yanlış kullanımlarına ve yozlaşmasına yer verilirken kitle iletişim araçlarının -özellikle de televizyonun- Türkçe eğitimi açısından ve millî kültür temelinde öğretmen görüşlerinden hareketle incelendiği çalışmaların yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bireylerin yaşantılarında geniş yer tutan televizyon gibi bir aracın izlenirliğini azaltmak yerine etkilerinin farkına varmak ve varsa olumsuz yönlerini görerek önlem almak gerekmektedir. Televizyonun öğrencilerin dil kullanımlarına ve kültürel kimliklerinin oluşumuna etkilerini en iyi görebilecek kişiler ise Türkçe öğretmenlerimizdir. Çalışmamız bu sebeple de büyük önem taşımaktadır.

2.1.1. Konuyla İlgili Tezler

Tombul (2006), tezinde kültürel yozlaşmanın göstergesi olarak dildeki bozulmayı ve bu bozulmada sunucuların etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Araştırma evrenini bütün televizyon kanallarındaki sunucular oluşturmaktadır. Örneklem için kamu kanalları arasından TRT 1 ve özel kanallardan Kanal D ile ATV'nin sabah kuşağı programları ve ana haber bültenlerinin sunucuları alınmıştır. Araştırma sonucunda haberden eğlence programına değin büyük bir yozlaşma olduğu görülmüştür. Bu yozlaşmanın yaşandığı en önemli alan ise dildir. Programlarda sözcüklerin günlük konuşma dilinde olduğu gibi kısaltılarak ya da yutularak kullanıldığı tespit edilmiştir. Programlarda çok sınırlı bir sözcük tüketimi vardır ve özellikle özel

kanallardaki eğlence programı sunucuları, programda belli sözcükleri kullanmakta ve tekrarlamaktadırlar. Dilde, büyük oranda keyfî bir kullanım görüldüğü de tespit edilmiştir.

Koptur Şen (2008), tezinde anket yöntemini kullanmış ve araştırmasını tarama modeli ile sürdürmüştür. Araştırmanın evrenini 2006-2007 eğitim-öğretim yılı içerisinde İstanbul Bağcılar'daki Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı resmî ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda disiplin suçu işleme ile cinsiyet arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Disiplin suçu işleme ile medyanın tutum ve davranışlar üzerinde etkisi, televizyonda en çok izlenen programlar ve interneti kullanma amacı arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Karadal (2009), hazırladığı tezde liseli gençlerin cinsiyet, maddi durum, devam ettikleri okul gibi genel özelliklerinin yanında, sosyal yaşantıları, ailevi durumları, psikolojik durumları gibi birtakım değişkenlerin internet kullanımı ile ilişkilerini incelemiştir. Anket ve görüşme tekniklerinin kullanıldığı araştırmanın çalışma evrenini 2008-2009 eğitim-öğretim yılında Silifke ilçe merkezinde okuyan lise öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda internetin pek çok avantajının yanında önemli ölçüde olumsuz etkileri de beraberinde getirdiği; bununla birlikte, sosyal hayatımızda vazgeçilmez bir yer edindiği ortaya çıkmıştır.

Koca (2009), tezinde alan çalışmasına yer vererek anket tekniğini kullanmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, Sivas merkezde yer alan meslek liseleri son sınıf öğrencilerinin kitle iletişim araçlarını kullanma sıklığı ve nedeni ile bir eğitim etkinliği olarak kitle iletişim araçlarını algılama türlerini ortaya koymaktır. Araştırma neticesinde çocukların televizyonda gördükleri her şeyi gerçek olarak algıladıkları, gördüklerini denemekten ve taklit etmekten hoşlandıkları, doğruyu, yanlış ayırt edemedikleri görülmektedir. Okul çağında çok fazla televizyon izleyen ve bilgisayar başında olan çocukların, okuldaki başarıları ve sosyal ilişkileri etkilenmekte, bilgisayar ve televizyon programlarına düşkünlük onları pasifleştirmektedir. Kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerinin yanında eğitim aracı olarak kullanılabileceği ve dünyada olup bitenlerden bizleri haberdar ettiği gibi olumlu işlevlerine de değinilmiştir.

Sünbül Olgundeniz (2010), tezinde toplumsal alanda önemli etkilere sahip olan televizyonun çocuk kimliklerini nasıl temsil ettiğini ve bu alanın nasıl düzenlendiğini araştırmıştır. Bu araştırmada 2007-2008-2009 yıllarında 6 aylık periyotlarla televizyonda yer alan dizi ve reklamlarda temsil edilen çocuk kimlikleri incelenmiştir. Analiz kapsamında alınan dizi ve reklamlar farklı alanlar içerisinde belli kategoriler temelinde

analiz edilmiştir. Bu alanlar aile içi, aile dışı (sosyal ortamlar) ve sanal dünya olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır. Araştırma sonucunda televizyonun mevcut kültürü etkilediği ve çocuk kimliklerinin inşa sürecinde etkin bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Televizyonda yer alan dizi ve reklamlarda, çocuk kimliklerinin post modern toplumun biçimlendirdiği çocukluk anlayışına uygun olarak sunulduğu görülmüştür.

Aydemir (2010), hazırladığı tezde kitle iletişim araçlarının bireyler üzerindeki etkisini anket tekniği ile incelemiştir. Ankete katılan gençlerin verdiği cevaplar neticesinde toplumda bir yozlaşma yaşandığı ve bu yozlaşmanın en önemli sebebinin de kitle iletişim araçları olduğu tespit edilmiştir.

Özkul (2011), tezinde 2009, 2010 ve 2011 yılında Türkiye Radyo Televizyonunun (TRT) çocuk programlarına yönelik yayın politikaları ve bu politikaların uygulamaya aktarılması olarak hazırlanan çocuk programları ile MEB'in yürürlükte olan ilköğretim programlarını incelemiştir. Sonuç olarak MEB ile Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun plan, politika, hedef ve ilkelerinin birbiriyle örtüştüğü tespit edilmiştir.

Işık (2011), tezinde kitle iletişim araçlarının eğitime etkilerine ilişkin okul yöneticisi, öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerini tespit etmiştir. Araştırmanın örneklemini MEB'e bağlı bir ortaöğretim kurumu olan Toros Meslek Lisesi oluşturmaktadır. Nitel bir araştırma olarak desenlenen bu çalışmada görüşmeler yapılmış, katılımcılar bireysel ve grup olarak konuyla ilgili düşüncelerini ortaya koymuştur. Yapılan bireysel görüşmeler sonucunda kitle iletişim araçları denildiğinde yöneticilerde cep telefonu, bilgisayar ve interneti; öğretmenlerde cep telefonu, internet, bilgisayar ve televizyonu; velilerin ise cep telefonu, televizyon, gazete ve bilgisayarı çağrıştırdığı tespit edilmiştir. Yöneticiler, gençlerin başarısızlık durumunun kitle iletişim araçlarının olumsuz etkisinden kaynaklandığını belirtirken; öğretmenler kitle iletişim araçlarının amaçlarına uygun kullanıldığında yararlı olabileceği görüşündedirler. Veliler ise kitle iletişim araçlarının eğitime olumsuz etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Yöneticiler ve öğretmenler sosyal paylaşım platformlarını eğitim açısından sakıncalı bulmaktadırlar. Öğrencilerin grup görüşmesinde düşüncelerini daha rahat ifade ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenciler kitle iletişim araçlarının başarılarına ve aile ilişkilerine olumsuz etkilerinin farkındadırlar fakat bu duruma kalıcı bir çözüm yolu bulamadıklarını belirtmişlerdir.

Çalışkan Ülkü (2011), tezinin araştırma evrenini Çanakkale ili merkez ve Bayramiç ilçesi ilköğretim okullarının 1-5. sınıflarında görev yapan sınıf öğretmenleri olarak belirlemiştir. Veri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracı kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda; ilköğretim sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre kitle iletişim araçlarının sınıf içi öğrenci davranışlarına etkisinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kitle iletişim araçlarının sınıf içi öğrenci davranışlarına etkisinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmıştır. İl merkezinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin toplam puanları ile ilçede görev yapan sınıf öğretmenlerinin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin puanları ile köyde görev yapan öğretmenlerin toplam puanları arasında da anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Öğrencileri ilde ikamet eden sınıf öğretmenlerinin toplam puanları ile öğrencileri ilçede ikamet eden sınıf öğretmenlerinin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğrencileri ilde ikamet eden sınıf öğretmenlerinin toplam puanları ile öğrencileri köyde ikamet eden sınıf öğretmenlerinin toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Tarakçı (2013), çalışmasını 2012-2013 eğitim-öğretim yılı içerisinde Denizli ilinde, bir ilkokulun 4. sınıflarında bulunan 37 öğrenciyle yürütmüştür. Ön test, son test yarı deneysel deseninin benimsendiği araştırma on dört hafta boyunca iki ders saati olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin elde edilmesinde nitel ve nicel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Deney grubunda uygulanan değerler eğitimi çalışmalarına ilişkin olarak öğrenci görüşlerini tespit etmek için görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda değerler eğitimi programı ile yapılan çalışmaların öğrencilerin değer edinimini olumlu yönde etkilediği ve değerler eğitimi programı çalışmalarına katılan öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarında artış olduğu görülmüştür. Ayrıca değerler eğitimi programına ilişkin olarak öğrencilerin olumlu görüş bildirdikleri tespit edilmiştir.

Tekiroğlu (2013), tezinde kitle iletişim araçlarının demokrasi, vatandaşlık bilgisi ve insan hakları öğretimine etkisini incelemiştir. Araştırmada İzmir'in Karabağlar ilçesinde seçilen ilköğretim okullarının 8. sınıf öğrencileri katılımcı olarak kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Kitle İletişim Araçları ve Vatandaşlık Demokrasi Eğitimi Ölçeği" ve "Görüşme Formu" kullanılmıştır. Çalışma neticesinde vatandaşlık dersine ait konu ve kavramların anlaşılmasında, öğrencilerin bu konulara dair bir farkındalık kazanmasında ve bilinçlenmesinde kitle iletişim araçlarının önemli etkileri olduğu saptanmıştır.

Karataş (2015), çalışmasında nicel araştırma yöntemini kullanmıştır. Veri toplama tekniği olarak yüz yüze anket yönteminin tercih edildiği bu araştırmada Ankara Mamak ilçesi örneğinde, genelde kitle iletişim araçları ve özelde televizyon kullanım alışkanlıkları ortaya konulmuştur. Bu da yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarına göre incelenmiş ve bunlara

bağlı olarak farklılıklar tespit edilmiştir. Araştırma sonucunda Mamak ilçesindeki katılımcıların ifadeleriyle, televizyonun kişiler üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır. Televizyonun olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmiş ve bundan gençlerin daha fazla etkilendiği tespit edilmiştir. Bu durumun birliktelik içeren aile kurumu üzerinde normları, değerleri, düşünce ve eylemleri etkilediği ve hatta bunların oluşmasında televizyonun birincil etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

2.1.2. Konuyla İlgili Makaleler

Tekin, Tokar, Kiriş ve Duman (1990) yaptıkları çalışmada 1988-89 öğretim döneminde Ankara Üniversitesi Eczacılık, Diş Hekimliği, Tıp, Siyasal Bilgiler ve Eğitim Bilimleri Fakültelerinin birinci ve dördüncü sınıflarında okuyan öğrencilerin kitle iletişim aracı olarak radyo, televizyon, sinema ve tiyatro izleme alışkanlıklarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Betimleyici nitelikteki çalışmada uzman görüşü alınarak bir anket geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda kitle iletişim araçlarından televizyonun radyo, sinema ve tiyatroya oranla daha çok izlendiği hatta günlük izleme süresinin de oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir.

İlgaz Büyükbaykal (2005) makalesinde kitle iletişim araçlarının tanımından, işlevinden ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerinden hareketle konuya genel bir çerçeveden bakmamızı sağlamıştır.

Erjem ve Çağlayandereli (2006), çalışmalarını İstanbul'da yer alan beş lisede gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın verileri 1020 öğrenciye anket uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda gençlerin televizyondaki yerli dizilerden etkilendikleri ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan her üç gençten ikisinin yerli dizilerdeki dizi kahramanları ya da temel karakterleri model aldığı görülmüştür. Gençlerde modelleme davranışı dizi kahramanlarının fiziki ve kişilik özellikleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Gençlerde modelleme davranışı onların sosyo-demografik özelliklerine göre farklılaşmaktadır.

Cesur ve Parker (2007), çalışmalarında çocukların televizyon programı tercihlerine, kitap ve bilgisayar kullanımındaki ilgilerine dair betimleyici bir yol izlemişlerdir. Yurdun çeşitli illerinde yaşayan toplam 454 ilkokul öğrencisine araştırmacılar tarafından hazırlanan bir anket uygulanmıştır. Bu anket formu, çocukların televizyonda en çok hangi programları izlediklerine, hangi kahramanları sevdiklerine ilişkin soruların yanı sıra reklamlar,

bilgisayar kullanımı ve sevdikleri kitaplar hakkında sorular içermektedir. Ankete verilen cevaplar betimleyici istatistiklerle ele alınmış ve yaş ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşmalar sınanmıştır. Sonuçlar çocukların sadece çocuk dünyasına ilişkin programları takip etmediklerine ve oldukça önemli bir oranda yetişkin dünyasına seyirci olduklarına işaret etmektedir. Çizgi film izlemede yaşla birlikte düşüş olurken, dizi izlemede yaşla birlikte bir artış meydana gelmektedir. Çocukların en sevdikleri programlar sıralamasında diziler birinci sırada gelmektedir.

Güllüdağ (2012), çalışmasında yazılı ve görsel basından çeşitli örneklerle, Türk dilinin kullanımı ve alınması gereken önlemleri tartışmıştır. Araştırma sonucunda radyo ve televizyon kanalları, gazete ve dergiler hatta çocuklar için hazırlanan programlardaki kahramanların isimlerinin Türkçeleştirilmesi, radyo ve televizyondaki seslendirme ve sunuculuk görevini üstlenen kişilerin muhakkak Türkçe diksiyon dersi alması, çocukların en çok izlediği yayın olan reklamlarda yabancı kökenli kelimelere yer verilmemesi gerektiği gibi önerilerde bulunulmuştur.

Küçükbaşmacı (2013) yaptığı çalışmada radyo ve televizyon etrafında oluşan elektronik kültür ortamının oluşum süreci ve biçimi hakkındaki tespitlerini Kastamonu özelinde değerlendirmiştir. Sonuç olarak; radyo ve televizyon öncelikle kamusal alanlarda, ardından evlerde yer alarak elektronik kültür ortamını şekillendirmiştir. Radyo ve televizyonla ilk karşılaşma sürecinde yaşananlar ve zamanla hayatımızda nasıl bir yer edindiklerine değinerek toplum üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri de tespit edilmiştir.

Uslu Üstten (2014), çalışmasında ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin ve aile bireylerinin günlük televizyon izleme sürelerini, izledikleri programları, izleme sebeplerini belirlemiş ve öğrencilerin televizyon izleme sürelerinin kitap okuma alışkanlıkları üzerinde etkisi olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Ankara il merkezinde öğrenimine devam eden 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem ise Ankara Etimesgut ilçesine bağlı üç ortaokulda okuyan 124 öğrencidir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Türkçe ders kitabında yer alan çalışmadan hareketle geliştirilen anket ve çizelge kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin televizyon izleme süreleri ve okudukları kitap sayısı arasında da anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

2.2. Kuramsal Temeller

Bu bölümde çalışmamızın temelini oluşturan ve anlamlandırılmasını sağlayacak kavramlar üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Kitle İletişimi ve Kitle İletişim Araçları

İnsanların karşılıklı olarak etkileşimde bulunması şeklinde ifade edebileceğimiz iletişimin temeli insanoğlunun var olduğu en eski zamanlara dayanmaktadır. Birlikte yaşama ve ihtiyaçlarını giderme dürtüsü insanları farklı yollarla anlaşılmaya sevk etmektedir. Bunun sonucunda da insanlar yaşadığı çağa uygun olarak gerek ilkel yollarla gerekse gelişmiş teknolojik aletlerle bu ihtiyaçlarını gidermeye çalışmışlardır.

Başlangıçta aile içi ve yakın çevre ile kurulan iletişim ile yetinilirken teknolojinin gelişmesiyle birlikte başka insanlarla ve uzak çevreyle de iletişim kurma isteği duyulmaktadır. Kitle iletişimi, dünyanın sınırlarını ortadan kaldırmakta ve insanoğluna istediği anda istediği her şeye ulaşma imkânı vermektedir. Türkçe sözlükte kitle iletişimi geniş halk topluluklarının farklı kaynaklardan iletilen haberlere veya uyarılara aynı anda maruz kalması şekline ifade edilmektedir (TDK, 2011, s. 1451). Kitle iletişimi, söz konusu mesajların geniş topluluklara belirli araçlar sayesinde iletilmesidir.

Bilgi ve haberleri insanlara ulaştırmada dergi, gazete, telgraf, telefon, radyo, televizyon, internet gibi iletişim araçları kullanılmaktadır. Kitle iletişim araçları, geniş kitlelere aynı anda ulaşabildikleri için önemli işlevlere sahiptirler. Bireyleri etkileme gücü oldukça yüksek olan kitle iletişim araçları bireylere farklı öğrenme ortamları sunarak onları bilgilendirmekte özellikle de çocuklara model teşkil etmektedir. Bu bilgiler ışığında kitle iletişim araçlarının özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kitle iletişim araçları aynı anda geniş kitlelere hitap ederek onları bilgilendirme, haberdar etme, eğitme, kültürleme, eğlendirme, mal ve hizmetleri tanıtmaya gibi imkânlar sunmaktadır.
- Kitle iletişim araçları bireyleri etkileme ve inandırma gücüne sahiptir.
- Kitle iletişim araçları çok uzaklarda bulunan bireylere seslenebilmektedir.
- Kitle iletişim araçları bireylerin pasif olduğu tek yönlü bir iletişim ortamı sunmaktadır (Aziz, 2006; Çilenti, 1979).

Kitle iletişim araçları konusunda sıkça tekrarlanan dünyanın küçük bir köy hâline gelmesi milletler arası farkları da ortadan kaldırmaktadır. Kitle iletişim araçları insanlarda yavaş yavaş ve farkında olmadan bir değişim meydana getirmektedir. Her milletin kendine has değerleri, davranış kalıpları ve dili başta televizyon olmak üzere diğer araçlarla evrensel tek tip bir kültüre dönüştürülmektedir. Televizyon süreklilik arz eden programları ile insanlarda bir alışkanlık oluşturmaktadır. Yer verdiği belli davranış kalıplarını insanlara öğretmekte ve değişimi zorunlu kılmaktadır. Bireyler televizyon yayınlarını belli bir bilinçle ve eleştirel bir tavırla izlemedikleri sürece gerçek ve kurgu arasındaki ayrımı da yitirerek bu sürece direnç gösterememektedirler.

Kitle iletişim araçlarının doğru ve etkili kullanıldığında bireylere uygun öğrenme ortamları sunabileceği de üzerinde durulması gereken konulardandır. Özellikle her eve giren ve hatta birden fazla sayıda olan televizyon, etkileme ve alışkanlık hâline getirme gücünü doğru şekilde kullanırsa bireylere faydalı olabilmektedir. Çünkü televizyon hem göze hem kulağa hitap ederek insanların uzaklardan anında ve var olduğu şekliyle haberdar olmasını sağladığı için kitle iletişim araçları arasında en güçlü ve etkili olarak nitelendirilmektedir (Çilenti, 1979, s. 53). Yalnız yıllardan beri süren ve günümüzde de geçerliliğini koruyan genel anlayış televizyon programlarının özellikle dile ve kültüre olan olumsuz etkileri yönündedir. Standart Türkçe ile kültürel değerlerle iç içe bir yayın anlayışı yerine dilin yanlış kullanımları, yabancı kelimelere sıklıkla yer verilmesi, anlamsız ifadelerle yeni bir televizyon kültürü ve dilinin oluşturulması televizyonu bu eleştirilere açık hâle getirmiştir.

2.2.1.1. Televizyon

Televizyon; insanların hayatlarını devam ettirirken varlığını hissetmek istedikleri, günlük telaş ve endişelerinden kısa süreli kurtulmalarını sağlasa da uzun vadede bireyleri kültürel ve millî anlamda olumsuz etkileyen teknolojik bir araçtır. Ülkemizde 1968 yılında yayına başlayan televizyon sabit ya da hareketli nesnelerin geçici görüntülerinin siyah-beyaz ya da renkli olarak sesli bir şekilde uzaklara iletilmesini sağlayan tekniktir (Özdemir, 2015, s. 281). Televizyonun evrensel iletişim boyutunda sağladığı pek çok yarar vardır: uzakları yakın etmek, gidip görülmesi mümkün olmayan yerleri görmek ve hatta orada yaşananlara canlı olarak şahitlik etmek, farklı insan toplulukları ve onların yaşayışlarından haberdar olmak gibi. Fakat millet olarak televizyonun bu olumlu özelliklerini bir kenara bırakıp olumsuz etkilerine sıkça maruz kaldığımız açıktır. Her şeyden önce televizyon programlarında verilen yaşantılar ve davranış kalıpları bireyler için birer öykünme kaynağı

hâline gelmektedir. Bu durum aile içi sorunları beraberinde getirirken çocuk bireylerde de kimlik sorunu yaratmaktadır.

Kitle iletişim araçlarının insanoğlunun yaşamını kolaylaştırdığı herkesçe bilinmektedir. Fakat müdahaleleri de göz ardı edilmemelidir. Televizyon insanları dünyadan haberdar ederken onları yalnızlaştırmaktadır. Evlerimizdeki televizyon sayısı ve televizyon kanalları her geçen gün artarken aile içi iletişim zayıflamaktadır. Televizyon sayesinde bir araya gelmiş gibi görünen aile bireyleri fiziksel olarak birlikte olsalar da iletişim hâlinde değildirler. Televizyon ile kurulan bu tek yönlü iletişimde kumanda izleyicilerin elindeyken bile televizyon insanlara hükmetmektedir. Televizyon programlarındaki karakterlerin her anına şahit olan bireyler kendi aile bireylerinden çok bu karakterleri benimsemekte ve hatta kendilerini onlarla özdeşleştirmektedirler.

Yazılı bir metni okuduğumuzda ya da dinlediğimizde zihnimizde canlananlar hayal gücümüzle sınırlıdır. Fakat televizyonda hem ses hem de görüntü olması onu bu noktada daha etkili kılmaktadır. Televizyon, gözlemlenen davranışların işitilenlerden daha etkili olduğunun kanıtı niteliğindedir (Ataseven, 1991, s. 95). Bu özelliği ile televizyon nitelikli yayınlar yaparak çocuk bireylerin gelişimini desteklemelidir. Çünkü televizyon, çocukları eğlendirmekle kalmayıp aynı zamanda onları çevrelerinden ve yaşadıkları dünyadan haberdar eder. Farklı yaşam deneyimleri sunarak gerçek hayata hazırlar ve hoş vakit geçirmelerini sağlar. Elbette bu saydıklarımız söz konusu yayınların çocukların bedensel, zihinsel ve dilsel gelişimine katkı sağlayacak eğitici bir nitelikte hazırlanmasıyla mümkündür. Televizyonda yer alan bazı programların, okul öncesi dönem için eğitici bir görev üstlendiği tarafımızca bilinmektedir. Fakat okul dönemine gelen ve artık yetişkinler için hazırlanan programları da izlemeye başlayan çocuk için sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Gelişen teknoloji ile birlikte çocuklarda kimlik oluşumunda aile, çevre kadar kitle iletişim araçları da etkilidir. Hatta bu etki o kadar ciddi boyutlara ulaşmıştır ki çocukların oyunlarını bile değiştirmiştir. Bu durum televizyon programlarının, dinleyenleri/izleyenleri kültürel anlamda şekillendirdiğinin kanıtıdır. Gerçekleri kurgusal bir çerçevede anlatan televizyon gerçek ve kurgu arasındaki ayrımı kaldırarak insan davranışlarına yön vermekte ve onu farklı bir kimliğe, kültüre büründürebilmektedir. Özellikle de kültürel benliklerini tam kazanamamış çocuklar televizyon yayınlarına fazlaca maruz kaldıklarında kimlik gelişimleri zarar görmektedir.

2.2.2. Türkçe Eğitimi ve Öğretimi ile Televizyon İlişkisi

Topluluklara millet olma özelliğini kazandıran, insanlardaki ortak duyguları harekete geçiren ve insanı diğer canlılardan ayıran yegâne araç dildir. Dil, insanların birbirleriyle iletişim kurmasını ve anlaşmasını sağlayan, temeli çok eski zamanlara dayanan ve kendine has kuralları olan canlı bir varlıktır (Ergin, 2009, s. 3). Dilin canlı bir varlık olması bulunduğu toplumun kültürel değerleriyle yoğrularak gelişmesini ifade etmektedir. Dil, onu konuşan milletin kültürünün ve geçmişinin yansıtıcısıdır (Ünalan, 2010, s. 4). Bir dilde bulunan kelimeler o milletin atalarının yaşayışları, inançları ve değerleri hakkında bilgiler vermektedir. Dil bireylerin geçmişleriyle bağlantı kurmasını sağlayan bir köprü niteliğindedir. Dilin bir topluluk için en önemli özelliği birleştirici olmasıdır. İnsanları geçmişten gelen değerleri ile birleştirerek tarihî ve kültürel bir birliktelik sağlamaktadır. Bu bilgiler ışığında dilin birey ve toplum açısından önemi şu şekilde sıralanabilir:

- Dil; duygu, düşünce, istek ve hayallerimizi anlatmaya ve karşımızdakileri de anlamaya yarayan bir iletişim aracıdır.
- Dil, düşüncenin temelini oluşturur.
- Aynı dili konuşmak ve düşünce birliği millet olmanın en önemli unsurudur.
- Dil, kültür aktarımını sağlayan yegâne unsurdur (Sever, 2011, s. 5).

Dil öğretimi, her milletin üzerinde önemle durması gereken bir süreçtir. Bireylere millî kimliklerini kazandırma ve dillerini sevdirmenin yolu nitelikli bir ana dili eğitimi ve öğretiminden geçmektedir. Ana dili, öncelikle anneden ve aileden, daha sonra insanın çevresinden öğrendiği ve toplumla bağ kurmasını sağlayan dildir (Aksan, 2009, s. 81). Eğitim gibi ana dilinin temelleri de aile atılmakta ve yakın çevre ile geliştirilmektedir. Bireyler ana dillerini öğrenirken topluma ait değerleri ve toplumda kabul görmelerini sağlayacak kuralları da öğrenmektedirler.

Ailede verilen ana dili eğitiminin sistemli hâle getirilerek bir program dâhilinde bireylere kazandırılması okullar aracılığıyla mümkündür. Türkçe eğitimi, bireyin ana dilinin yapısını ve kurallarını öğrenmesinin yanında ana diliyle düşünüp bu dil çerçevesinde estetik bir bilinç ve zevk kazanmasını ifade eden bir süreçtir. Türkçe öğretiminde atalarımızdan miras kalan; millî değerlerimizi ve kültürümüzü yansıtan kelimeler, atasözleri ve deyimler öğrencilerimize kazandırılmalı, sevdirmelidir. Çocuklarımızın söz varlığı millî kelimelerden oluşmalı, onların Türkçe düşünüp Türkçe konuşmaları hedeflenmelidir.

Türkçemiz genç nesillere MEB tarafından hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde öğretilmektedir. Bu programın genel amaçları ise şöyledir:

- Anlama (okuma-dinleme/izleme) ve anlatma (konuşma-yazma) becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,
- Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirmelerinin; dil bilinci ve zevkine sahip olmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- Okuma yazma sevgisi ve alışkanlığı kazanmaları,
- Duygu, düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- Bilgiyi araştırıp keşfetme, yorumlama ve ardından zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi,
- Basılı materyaller ve çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişip, onu düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- Okuduklarına eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşp onları değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- Millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilerek millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem veren bireylerin yetişmesinin sağlanması,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserleri tanıyarak bu eserler aracılığıyla estetik değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır (MEB, 2018a, s. 8).

Türkçe eğitimi dil becerilerini kazandırmayı amaçlayan bir süreçtir. Dil becerileri, bireylerin birbirleriyle etkili iletişim kurmalarını hedefleyen anlama ve anlatma becerilerinden oluşmaktadır. Anlama, okuma ve dinleme/izlemeyi; anlatma ise konuşma ve yazmayı kapsamaktadır. Anlama, okunan ya da dinlenen/izlenen bir metnin, konuşmanın vermek istediği mesajı tam olarak algılamaktır. Birey bu beceride alıcı konumdadır. Anlatma becerisi ise verici olmayı gerektirirken yaratıcılığı da beraberinde getirmektedir. Anlama becerileri ile kazanılan bilgi birikimi konuşma ve yazma aracılığıyla bireyin kendini, duygu ve düşüncelerini ifade etmesini sağlamaktadır. Dil becerilerini kazandırmanın temelinde ise okuma sevgisi ve alışkanlığı yatmaktadır. Bu nedenle millî dil ve kültürümüze ait bilgiler genç nesillere unutamayacakları şekilde öğretilmeli

(Hacıeminoğlu, 2011, s. 56) ve öğrenilen bilgiler başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçları ile desteklenmeli, günlük hayatta uygulanır hâle getirilmelidir.

Çocuklar dili ve davranışları temelde çevrelerindeki diğer bireyleri gözlemleyerek öğrenmektedirler. Fakat küçük yaşta televizyon ile buluştuklarında farklı öğrenme ortamları sunan bir kaynağın etkisi altında kalmaktadırlar. Yaşları ve zihinsel olgunlukları düşünüldüğünde çocuk bireylerin, etkileyicilik ve inandırıcılık gücü yüksek olan televizyonda verilen her şeyi gerçek sanmaları ve doğruyu-yanlış ya da iyiyi-kötüyü ayırt edemedikleri için yanlış öğrenmeler gerçekleştirmeleri kaçınılmazdır. Ayrıca televizyon onu izleyenler için okuma yazmayı bilmek ya da daha farklı beceriler gerektirmediği için çocukların çaba sarf etmeden vakit geçirecekleri bir araç konumundadır.

Dil ve televizyon ilişkisi, üzerinde önemle durulması gereken bir husustur. Konuşma dili yaşadığımız çevreye göre farklılık arz etse de yazı dili yani standart Türkçe ülkenin her köşesinde aynıdır. Televizyonda milletin ortak dili kullanılmalıdır. Televizyon programları aracılığıyla insanlara ulaşanlar halka karşı sorumluluklarını unutmamalıdır. Televizyon programlarında yöresel söyleyişlere mümkün olduğunca yer verilmemelidir. Televizyon programının içeriği gereği ağız kullanımı söz konusuysa da beraberinde standart Türkçeye yer verilmelidir. Televizyon programlarında yanlış bir kullanım ilk kez dinlendiğinde/izlendiğinde insanların dikkatini çekmektedir. Fakat sık sık tekrar eden bu yanlış kullanımlar zamanla bireylere normal gelmekte ve eskisi kadar yadırganmamaktadır. Galat-ı meşhur ifadeler olarak yaygınlaşmaktadır. Çünkü dil bilinci oluşmamış bireyler doğru olmayan bu kullanımları benimsemekte ve anlamsız ama bir o kadar da aktif olarak kullanılan bir gençlik dili oluşturmaktadırlar. Oysa televizyon programlarında Türkçenin söz varlığını doğru yansıtan konuşmalara yer verildiğinde öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek de mümkün olacaktır.

2.2.2.1. Dinleme/İzleme Becerisi ve Televizyon

İnsanlar edindikleri bilgilerin bir kısmını okuma yoluyla bir kısmını ise dinleme/izleme şeklinde gerçekleştirmektedirler. Dinleme becerisinde önemli olan bireylerin dikkatini anlatılanlara yoğunlaştırabilmesidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda dinleme/izleme karşımızdaki iletiyi doğru olarak anlama, yorumlama ve değerlendirme süreci şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2006, s. 5). Dinleme sanılanın aksine aktif olmayı gerektiren bir süreçtir. Bireylerin dinlediklerini anlayabilmesi için zihnindeki bazı sorulara cevap araması veya not alması gerekmektedir. Anlama becerilerinden olan dinleme, zamanla

öğrenilmekte ve belli amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilmektedir (Aktaş ve Gündüz, 2010, s. 87). Dinlemenin asıl amacı anlamaktır. Bu beceri çocuklara öncelikle ailede masal ve hikâyelerimizle daha sonra ise okullarda özellikle Türkçe derslerinde amaca uygun metinlerin dinletilmesi ile kazandırılmalıdır. Dinleme eyleminin ardından metne yönelik sorularla anlama ve yorumlama sağlanmalıdır.

Bu becerinin geliştirilmesi okullarımızla sınırlı kalmamalıdır. Devletimiz özellikle kitle iletişim araçlarıyla çocuk bireylerin okul dışında da dinleme/izleme becerilerini geliştirme faaliyetleri yürütmelidir. Ulaşılabilirlik açısından düşünüldüğünde televizyon bu amacı gerçekleştirmek için uygun bir araçtır. Fakat dinleme becerisinin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi belli bir uğraş gerektirmektedir. Televizyon yayınlarını dinlemek/izlemek ise bir çaba gerektirmemektedir. Herhangi bir şeyle uğraşırken de televizyon izleme eylemini gerçekleştirebilen insanlar bu süreçte pasiftirler. Bu süreç söz konusu beceriyi geliştirmek yerine insanları tembelliğe ve uzun süreli dikkat gerektiren işlerde zorlanmaya sevk etmektedir.

2.2.2.2. Okuma Becerisi ve Televizyon

Okuma, konuşma ve yazma becerilerinin temelini oluşturan bir faaliyettir. Bireylerin kendilerini sözlü ve yazılı olarak doğru bir şekilde ifade edebilmeleri için zengin bir söz varlığına ihtiyaçları vardır. Bu söz varlığı da bireylerin düzeyine uygun kitapları okumasıyla oluşmaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda okuma, işitme ve görme ile algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından alınarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir (MEB, 2006, s. 6). Okuma, harfleri görüp seslendirmekten ziyade anlama, anlamlandırma, yorumlama ve neticede de önceki bilgilerle ilişkilendirerek zihnimize kaydetmektir. Okuma bir yazıyı öncelikle tüm yönleriyle görme, algılama ve anlamlandırma sürecidir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2005, s. 41). Sistemli gerçekleştirilen bir okuma eylemi neticesinde bireyler bilgilerini artırabilme, kelime hazinelerine yenilerini ekleme, farklı deneyimler hakkında fikir sahibi olma, okuduklarını eleştirebilme ve zihninde tekrar yapılandırabilme gibi süreçleri yaşamaktadırlar.

Çocuk bireylerin okuma alışkanlığı kazanması süreci ailede başlamalıdır. Aile bireyleri çocuklarıyla birlikte kitap okuyarak onlara örnek olmalıdır. Ayrıca çocuklar, zihinsel ve dil gelişimlerini sağlayacak kitapları okumaları konusunda teşvik edilmelidir. Bireylere okuma alışkanlığının kazandırılabilmesi için onların yaklaşık olarak on beş yaşına kadar planlı bir okuma eğitime tabi tutulmaları gerekmektedir (Yalçın, 2018, s. 135). Okullarda

Türkçe dersleri aracılığıyla öğrencilerde kitap sevgisi ve okuma alışkanlığı oluşturulmaya çalışılmalı, öğrenciler kütüphaneden yararlanma konusunda bilinçlendirilmelidir. Okuma kültürü edinme süreci dinleme eğitimiyle başlamakta, okuma-yazma becerisinin edinimi, okuma alışkanlığının kazandırılması, eleştirel okuma sürecinin gerçekleştirilmesi ve neticede de evrensel anlamda bir okuryazar olunması şeklinde devam etmektedir (Sever, 2003, s. 16-17). Kısaca okuma eyleminin temeli verilen iletiyi anlamlandırabilmekten geçmektedir. Okuma becerisinin amacı ise, farklı kaynaklara ulaşarak bilgi hazinesi ve söz varlığını zenginleştirmenin yanında eleştirel bir bakış açısı kazanarak okumayı alışkanlık hâline getirmektir.

Televizyon programları, çocuklardaki okuma alışkanlığına ve okuma kültürüne zarar vermektedir. Televizyon programlarına fazlaca maruz kalan beyin görsel öğrenmeye ve onun kolaylığına alışmakta bunun neticesinde de öğrenciler okuma ve yazma becerilerini edinmekte zorlanmaktadırlar. Bilgi edinmek için kütüphanelere gitmek çocuklar tarafından zaman kaybı olarak görülmekte ve zihinler televizyondaki yanlış ya da sınırlı bilgilerle doldurulmaktadır. Çünkü okuma anlama ve yorumlamayı beraberinde getiren bir süreçtir. Bu süreci yaşayamayan zihinler tembelleşmekte ve sık bir düşünce yapısı oluşmaktadır.

2.2.2.3. Konuşma Becerisi ve Televizyon

Konuşma dolayısıyla da dil, insanoğlunu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliktir. Bireylerin etrafındakilerle iletişim kurmasını sağlayan konuşma duygu, düşünce, hayal ve isteklerimizi sözlü olarak karşımızdakilere iletme (Güneş, 2013; Sever, 2011). Konuşma aslında bireylerin paylaşma duygusundan doğan bir ihtiyaçtır ve karşılıklı gerçekleşen bir eylemdir. Bu yüzden konuşmacı, dinleyenin zihnindeki duygu ve düşüncelerden hareketle yeni anlamlar oluşturmasını sağlar (Taşer, 2012, s. 65). Konuşma becerisi iletişimin de temelini oluşturmaktadır. İnsanlar konuşma sayesinde kendilerini ifade ederken yine bu beceri ile diğer insanlarla ve çevreleriyle anlaşmaya varmaktadırlar.

Konuşma eyleminin temelinde dinleme becerisi bulunmaktadır. Anne karnında başlayan dinleme süreci bebeğin dünyaya gelmesi ve anne babasını dinleyerek sürece aktif katılmasıyla devam eder. Ardından çocuk, gelişim düzeyine göre sesler çıkarmaya başlar. Çocuktaki bu gelişim sürecinin yeterince desteklenmemesi ve doğru örneklerle pekiştirilmemesi onun zihinsel ve kişilik gelişimine olumsuz yönde etki etmektedir (Taşer, 2012, s. 22). Aileler okulöncesi dönemde çocuklarını görsellerin ağırlıklı olduğu hikâye kitaplarıyla tanıştırmalı ve çocukların görsellerden hareketle konuşması sağlanmalıdır.

Çocuklara değerler eğitimi içeren masallar anlatılmalı, basit düzeyde de olsa yeni kelimeler öğrenmeleri sağlanmalıdır.

Konuşmak, kelimeleri düşünmeden ve anlamsızca arka arkaya sıralamak değildir. Konuşma, içinde bulunulan bağlamla anlam kazanmaktadır. Doğru bir iletişim kurabilmek ve anlaşılmaq için de konuşma esnasında belli hususlara dikkat etmek gerekmektedir. Türkçemizi güzel konuşmak için söyleyiş ve diksiyon çalışmalarına önem verilmelidir (Aktaş ve Gündüz, 2010, s. 25). Okullarda Türkçe dersleri ile konuşma becerisi kazanımları uygulamalı olarak öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. O hâlde eğitilmiş bir sesle sözcük ve cümle vurgusuna dikkat eden, duraklarla konuşmasını anlamlandıran, jest ve mimiklerini etkili kullanabilen bireyler yetiştirmek de nitelikli bir Türkçe eğitimi ile mümkündür (Sever, 2011, s. 22). Burada asıl görev öğretmenlere düşmektedir. Öğretmenler, konuşmasıyla öğrencilerine örnek teşkil etmeli ve onların Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde konuşabilmeleri için gereken çabayı sarf etmelidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda konuşma becerisinin geliştirilmesiyle bireylerin söz varlıklarını zenginleştirerek kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade edebilmeleri ve Türkçenin sanatsal zenginliklerine ve zevklerine varabilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2015a, s. 6). Söz varlığının gelişimi ise okumanın alışkanlık hâline getirilmesiyle mümkündür. Bu da göstermektedir ki konuşma becerisinin gelişimi kişinin okuma becerisiyle ve alışkanlığıyla doğru orantılıdır. Ayrıca kitle iletişim araçlarında özellikle de televizyonda konuşma becerisinin doğru kullanımı büyük önem taşımaktadır. Televizyon programlarında konuşma becerisine ve kazanımlarına uygun örnekler sergilenerek öğrencilerin gelişimlerine destek olunmalıdır. Televizyon programlarında kelimeleri doğru telaffuz eden, jest ve mimiklerini etkili kullanabilen kişilere yer verilmelidir.

2.2.2.4. Yazma Becerisi ve Televizyon

Yazma kendini ifade etme, duygu ve düşüncelerini paylaşma isteğinden ortaya çıkan bir eylemdir. Yazı, dilin kalıcı olmasını sağlamaktadır. Yazma; duygu, düşünce, tasarı, hayal ve olayların belli bir plan dâhilinde ve dili etkili kullanarak yazılı biçimde ifade edilmesidir (Aktaş ve Gündüz, 2010; Güneş, 2013; Sever, 2011). Yazma becerisini edinebilmek için öncelikle okumak, hayal gücünü zenginleştirmek ardından da çevremizde olup bitenleri ve insanları gözlemlemek gerekmektedir. Yazma becerisinin tam olarak kazanılması Türkçeyi kurallara uygun ve etkili şekilde konuşabilmeyi gerektirmektedir.

İnsanlar düşüncelerini kalıcı kılmak, başkalarıyla iletişime geçmek ve bazen de rahatlamak için yazma becerisini kullanırlar. Yazmanın temel amacı, öğrencilere duygu, düşünce, hayal ve bilgilerini açık, etkili ve anlaşılır olarak yazabilme, kendini yazılı olarak ifade edebilme becerisini kazandırmaktır (Aktaş ve Gündüz, 2010, s. 215). Yazma, diğer becerilere göre kazanılması ve alışkanlık hâline getirilmesi daha zor, zaman ve özel ilgi isteyen bir beceridir. Bireyler kendilerini konuşarak rahatlıkla ifade ederken yazma eyleminde dil bilgisi kuralları, sayfa düzeni ve yazının okunabilirliğinin sürece dâhil olmasıyla öğrencileri zorlayan bir yapı oluşmaktadır. Öğrencilerin yazma becerisini geliştirebilmesi için hayatlarında geniş yer tutan televizyonun da bu beceriyi destekleyen programlara, örneklerle yer vermesi gerekmektedir. Televizyon programları öncelikle öğrencilerin söz varlığını zenginleştirecek bir kelime kullanımı sağlamalıdır. Ayrıca televizyon programlarında yazının kullanıldığı yerlerde yazım yanlışları yapılmamalı, konuşma dili ve yazı dili arasındaki farklılıklar bireylere hissettirilmelidir.

Televizyon ve Türkçe eğitimi ilişkisine bütünsel bir bakışla yaklaştığımız bu bilgiler ışığında önemle belirtilmesi gereken şudur: Televizyon programları, standart Türkçe ile kültürel değerlerimize sahip çıkacak bir yayın anlayışı benimsemediği sürece bireylere zorlu görevler düşmektedir. Bireylerin, televizyondan gelen bilgi akışını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebilme ve bilginin güvenilirliğini yorumlayarak alabilme, görsel malzemeleri doğru çözümleyebilme becerilerine sahip olması gerekmektedir. İşte bu noktada da medya okuryazarlığı önem kazanmaktadır.

2.2.3. Medya Okuryazarlığı

Medya okuryazarlığı; iletişim araçları ile insanlara ulaşan iletileri doğru bir şekilde anlamlandırma, yorumlama ve onlara eleştirel bir açıdan bakabilmektir. Kitle iletişim araçlarında yer alan bilgiler arasında gerçek ve kurgu ayrımını yapabilme, onları doğru bir şekilde analiz ederek yeni medya ürünleri meydana getirebilmektir. Yazılı ya da yazılı olmayan, farklı iletişim araçlarından gelen iletilere erişip onları analiz ederek değerlendirme ve iletme gücü (İnceoğlu, 2011, s. 19) olarak tanımlanan medya okuryazarlığının kısaca erişim, çözümleme, değerlendirme ve yeniden üretme süreçlerini kapsadığını söyleyebiliriz.

Medya okuryazarlığı eğitiminde teoriden çok uygulamaya yer verilmelidir. Televizyon programlarından alınan kesitler öğretmen rehberliğinde sınıf ortamında değerlendirilmelidir. İletişim araçlarında yer alan görüntü, yazı ve film gibi medya

mesajları medya okuryazarlığı eğitiminin temelini oluşturmaktadır. Öğrencilerin bu eğitimle materyallerin hazırlanış amaçlarını ve süreçlerini öğrenmesi, onlara eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak değerlendirebilmesi ve kendi medya metinlerini üretebilmesi hedeflenmektedir (Bilici, 2014, s. 29). Medya okuryazarlığının, kitle iletişim araçlarıyla öğrenmeye imkân sağladığı görülmektedir. Medya okuryazarlığının amacı, kitle iletişim araçlarının kullanımında bireyleri bilinçlendirmektedir. Okullarda verilen medya okuryazarlığı dersi ile çocuklara çizgi film, bilgisayar oyunu, çocuk şarkıları gibi eğlendirmeye; haber, belgesel ve kamu spotu gibi bilgilendirmeye ve reklamlar gibi ikna etmeye yönelik medya metinleri sunulmakta ve son olarak da kendi metinlerini üretebilmeleri sağlanmaktadır (MEB, 2018c, s. 10). Medya okuryazarlığını çocuk bireyler açısından değerlendirdiğimizde ise kitle iletişim araçlarındaki bilgilerin doğru ve yanlışlığını, gerçekliğini sorgulayıp değerlendirebilme ve metin üretme süreçlerine dâhil olma şeklinde ifade edebiliriz.

Kaplan (2017), yaptığı çalışmada medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken kişisel ve mesleki özellikleri belirleyerek kitle iletişim araçlarından gelen iletileri doğru anlama, analiz etme, bu iletilere eleştirel yaklaşabilme gibi yetilerin nitelikli öğretmenler aracılığıyla sağlanabileceğini belirtmektedir. Çalışmamız bünyesinde medya okuryazarlığı dersini verecek olan öğretmenlerde bulunması gereken özellikleri televizyon özelinde değerlendirirsek şu sonuçlara varabiliriz:

- Medyadaki doğru ve hatalı dil kullanımına karşı duyarlı olmalı, öğrencilerine de bu bilinci vermelidir.
- Medya metinlerindeki gerçek ve kurgu ayrımının farkında olmalı, öğrencilerine derslerde bu farkındalığı kazandırmalıdır.
- Medyanın yararlı ve zararlı yönlerinin bilincinde olmalı ve öğrencilerini de bu konuda bilinçlendirmelidir.
- Öğrencilerine televizyon karşısında harcadıkları zamanı nasıl kontrol edebileceklerini öğretmelidir.
- Medyada metinlerini eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelidir. Ve öğrencilerinde de bu becerinin gelişmesi için uygun ortamlar yaratmalıdır.
- Farklı bakış açılarını yansıtan televizyon kanallarını takip etmeli ve öğrencilerine de bilginin tarafsızlığı için bunu önermelidir (s. 192-195).

Öğretmenler medya okuryazarlığı konusunda kendini geliştirmeli, alandaki yenilikleri takip etmeli ve özellikle televizyon programlarının içerik ve nitelikleri hakkında bilgi

sahibi olmalıdır. Öğrencilerini kitle iletişim araçlarıyla ilgili uygulamalı olarak bilgilendirmeli ve eleştirel bir bakış açısı kazanmalarını sağlamalıdır.

2.2.4. Değerler Eğitimi

Değerler, insanların benimsedikleri ve hayatlarına yön verirken uyma davranışı gösterdikleri öğelerdir. Türkçe sözlükte değer, milletlerin sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel anlamdaki maddi ve manevi unsurlar şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011, s. 607). Eğer bir toplumun yıllardır süregelen kültüründen beslenen, o toplumca kabul gören ve uyulan kavramlar söz konusuysa bunlar millî değerler olarak nitelendirilmektedir. Değerler insanların birbirleriyle ve geçmişleriyle olan bağlarını kuvvetlendirmektedir. Bireyler sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük, dayanışma, paylaşma gibi değerleri hayatlarının bir parçası hâline getirirlerse toplum tarafından kabul gören bir kimliğe bürüneceklerdir. Çocuk bireylerin toplumda doğru kabul edilen değerleri öğrenmesi ve davranış hâline getirmesinde ise ailenin ve öğretmenlerin payı büyüktür.

Değerler eğitimi, eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Bunun için ayrı bir plana ve programa gerek duyulmamalıdır. Değer öğretimi ve kültür aktarımı ailede başlayıp eğitim kurumları aracılığıyla sistemli bir şekilde sürdürülmektedir. Eğitim kurumlarından sonra ise bu görevi kitle iletişim araçları üstlenmeli ve hayat boyu devam eden bir süreç hâline getirmelidir. Televizyon, çocuk bireylere değer öğretiminde ve kültür aktarımında önemli bir araçtır. Çünkü bireyler boş zamanlarının çoğunu televizyon karşısında geçirmekte ve doğru ya da yanlış pek çok bilgiyi bu kaynaktan öğrenmektedirler. Televizyon programları bireyleri eğlendirirken doğrudan ya da örtük olarak değer öğretimi ve kültür aktarımı sağlamalıdır. Kültür; atalarımızın bize miras bıraktığı en kıymetli hazine, onların değerlerinin, yaşam tecrübelerinin ve birikimlerinin günümüze en canlı yansımasıdır. Kültür, insanın tabiatı işleme gibi kendini de işleyerek maddi ve manevi değerler ortaya çıkarmasıdır (Kaplan, 2012, s. 32). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte millî kültürler yerini hızla evrensel bir kültüre bırakmaktadır. İşte bu noktada televizyon programları izlenme oranlarını artırmanın dışında eğitim aracı olma işlevini nitelikli yayınlarla yerine getirmelidir. Çocuklara evrensel değerlerin yanı sıra Türk kültürüne ait değerlerin yer aldığı televizyon programları sunulmalıdır. Aksi takdirde millî kimliğinden uzak ve kültür karmaşasının içinde kaybolan bireyler yetişmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

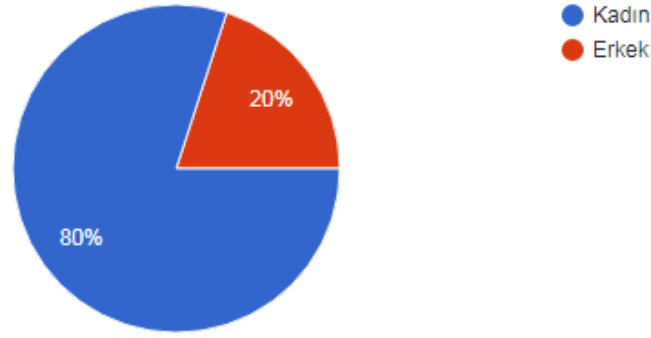
3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir nitelik taşımaktadır. Tarama modeli; bir durumu, olayı veya grubu kendi şartları içerisinde tanımlamak, betimlemek için veri toplamayı gerektiren çalışmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Erkan Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016; Karasar, 1994).

Bu araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nicel araştırma, ölçme araçları kullanılarak çok sayıda insana ulaşıldığı ve verilerin istatistiksel olarak değerlendirildiği araştırma türüdür; nitel araştırmalar ölçülmesi daha zor olan özellikler üzerinde yoğunlaşan ve bunları çözümleyerek yorumlayan bir türdür (Glesne, 2013, s. 385).

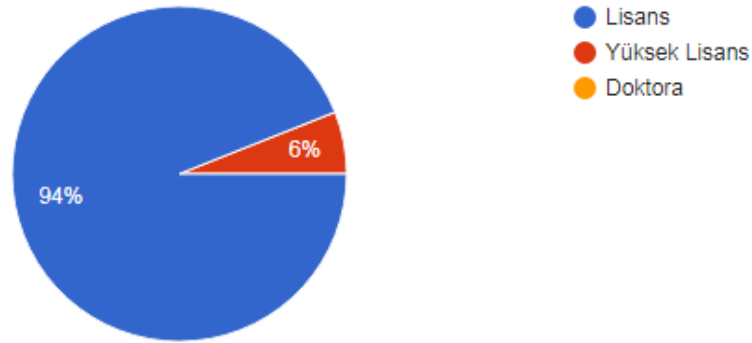
3.2. Evren ve Örneklem

Çalışma evrenini 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Ankara ilinde görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Ankara ili merkez ilçelerinde Türkçe derslerine giren elli öğretmen ise çalışma örneklemi olarak alınmıştır. Çalışmamızda ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş ölçütleri karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 122). Görüşmelerin Türkçe öğretmenleri ile yapılması örneklem ölçütü olarak kullanılmıştır.

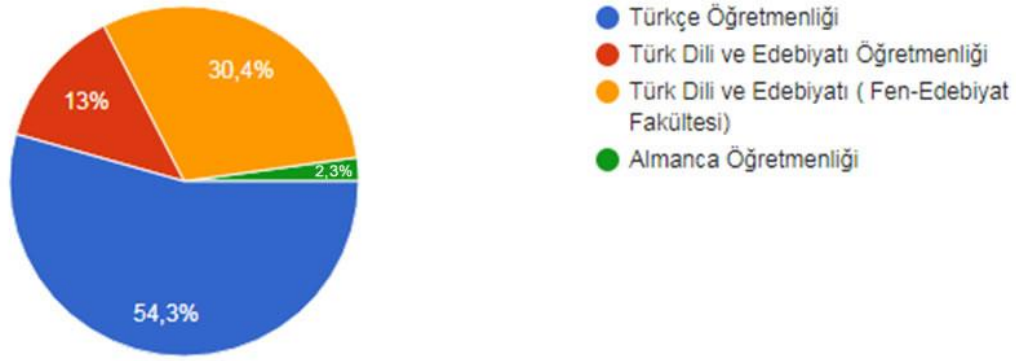
Şekil 4.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları incelendiğinde; %80'inin kadın, %20'sinin ise erkek olduğu görülmektedir.

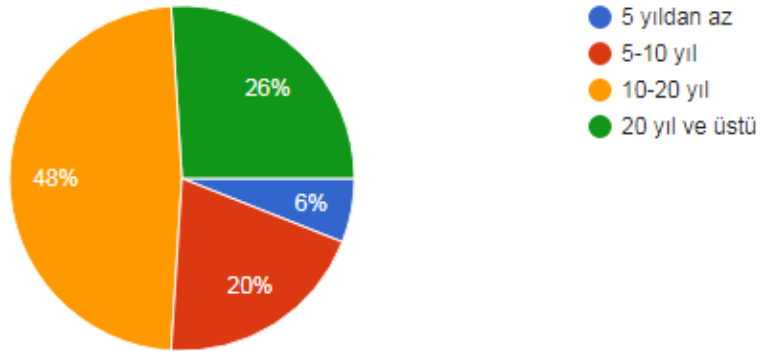
Şekil 4.2. Katılımcıların mezun oldukları okulların dağılımı

Katılımcıların %94'ü lisans, %6'sı yüksek lisans mezunuyken doktora yapan öğretmenimiz bulunmamaktadır.

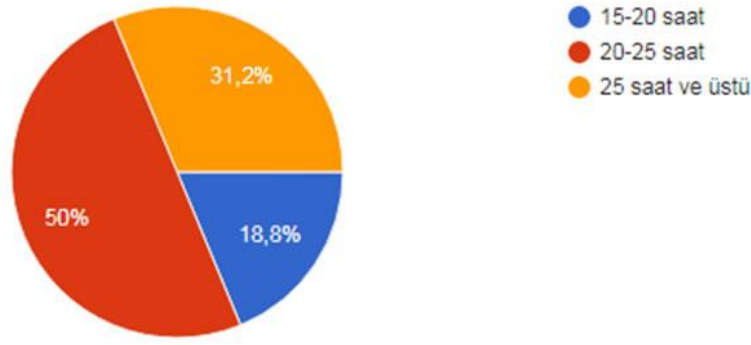
Şekil 4.3. Katılımcıların mezun oldukları bölümlerin dağılımı

Katılımcıların mezun oldukları bölümlerin dağılımı incelendiğinde ise %54,3'ü Türkçe Öğretmenliği, %30,4'ü Türk Dili ve Edebiyatı (Fen-Edebiyat Fakültesi) mezunu iken; %13'ü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği mezunu olup %2,3'ü ise diğer bölümlerden mezundur.

Şekil 4.4. Katılımcıların hizmet süresi dağılımı

Katılımcıların hizmet süresi değerlendirildiğinde, 5 yıldan az süre ile hizmeti olanların oranı %6; 5-10 yıl arası hizmeti olanların oranı %20 olup 10-20 yıl arası hizmeti olanların oranı %48; 20 yıl ve üzeri olan kişilerin oranı ise %26'dır.

Şekil 4.5. Katılımcıların ders saati dağılımı

Haftalık ders saati dağılımı incelendiğinde 15-20 saat arası dersi olanların oranı %18,8, 20-25 saat arası dersi olanların oranı %50 olup 25 saat ve üzeri ders saati olanların oranı %31,2'dir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinin birlikte kullanılacağı yarı yapılandırılmış görüşmeyle elde edilmiştir. Görüşme, en az iki kişi arasında ve soru-cevap şeklinde gerçekleştirilen veri toplama tekniğidir (Büyüköztürk vd., 2016; Karasar, 1994). Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise soru ve cevapların kesin çizgilerle belirtilmediği, gerektiğinde soruların yanıtlayana göre esnetilebildiği görüşme tekniğidir (Sönmez ve Alacapınar, 2012, s. 108). Çalışmamız için alanla ilgili kaynak taraması yapılmış ve elde edilen bilgiler ışığında bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sorularını test etmek ve farklı görüşmeciler aracılığıyla soruların açıklık ve anlaşılabilirliğini kontrol etmek amacıyla alan uzmanlarıyla görüşülmüş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ardından pilot uygulama çalışması gerçekleştirilmiştir. Uygulama neticesinde kırk dört sorudan oluşan görüşme formumuza son şekli verilmiştir. Çalışmamızda katılımcıların isimlerini kullanmamak adına görüşme formları Ö1, Ö2 şeklinde kodlanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmamız sonucunda nitel ve nicel veri analizi yapılmıştır. Görüşme formundaki “Evet”, “Kısmen”, “Hayır” ifadelerine dair frekans değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verileri görüşme formundaki sorulara göre yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin önceden belirlenen temalara göre şekillendirilmesi betimsel analiz olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2018, s. 239). Araştırma sorularından ve görüşme formundaki sorulardan hareketle doğrudan alıntılara da yer verilerek sistematik tahlil yapılmış, sorulara verilen cevaplar araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

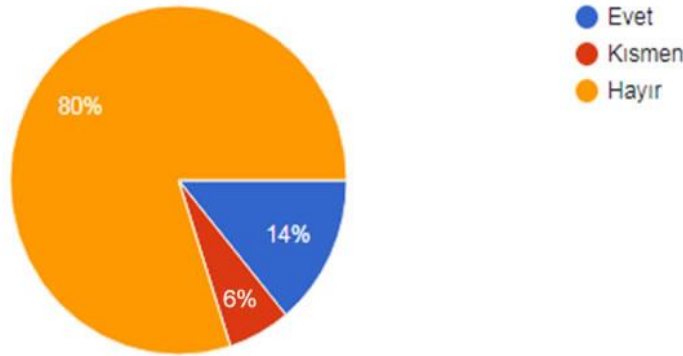
BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Görüşme Formu Analizi

Bu bölümde öğretmenlere uygulanan görüşme formuna ilişkin yorumlara yer verilmiştir. Yorumlar “Dil Becerileri Soruları” ve “Kültür Soruları” başlıkları altında değerlendirilmiştir. Formumuz kırk dört sorudan oluşmaktadır. Görüşme, ortaokullarda Türkçe dersi veren elli öğretmen ile yapılmıştır.

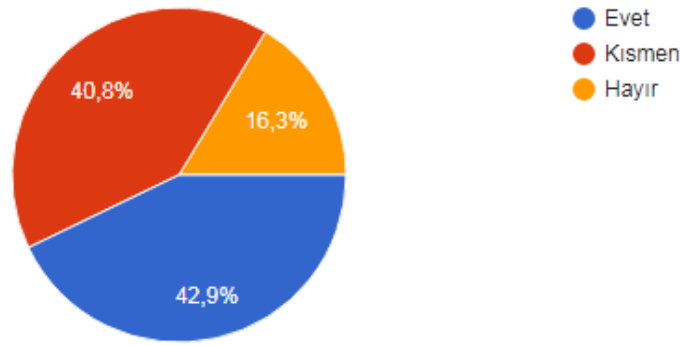
4.1.1. Dil Becerileri Soruları

Şekil 4.6. Medya okuryazarlığı ile ilgili bir seminere ya da eğitime katıldınız mı?

Dil becerileri bölümünün ilk sorusu “Medya okuryazarlığı ile ilgili bir seminere ya da eğitime katıldınız mı?” şeklinde “evet” ya da “hayır” cevabı vermeye yönelik bir sorudur. “Evet” cevabını verenlerin “Bu eğitimi nerede aldınız?” şeklinde birinci soruya bağlı olarak cevaplandırması gereken bir soru daha vardır. Bu soruya öğretmenlerin %14’ü “evet”, %6’sı “kısmen”, %80’i ise “hayır” cevabı vermiştir. “Evet”, cevabı veren öğretmenler bu eğitimi MEB Talim ve Terbiye Kurulu aracılığıyla aldıklarını belirtmişlerdir.

Türkçe eğitimi sadece okulda verilen bilgilerle sınırlı kalmamaktadır. Çevremizdeki pek çok uyan, başta kitle iletişim araçları ve özellikle de televizyon dil öğretimi üzerinde etkili olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının amacı toplumu bilgilendirmek, eğitmek ve eğlendirmek gibi gözükse de asıl amaçları bireyleri etkilemek ve ikna etmektir (Bilici, 2014, s. 239). Bireyler televizyon programlarındaki iletilerden, konuşma ve davranış şekillerinden etkilenmekte ve yanlış öğrenmeler gerçekleştirmektedirler. İşte bu noktada televizyondaki programları izlerken seçici olma, ondan gelen mesajları doğru anlama ve izlenenlerin doğru ya da yanlış olduğunu ayırt edebilme medya okuryazarlığıyla sağlanmaktadır. Okullarda dil öğretimi görevini üstlenen Türkçe öğretmenlerinin de medya okuryazarlığı konusunda gerekli hassasiyeti göstermeleri, öncelikle kendileri bu eğitime tabi olarak öğrencilerini de bilgilendirmeleri gerekmektedir.

Şekil 4.7. Günlük yaşantınızda “medya” kelimesini kullanıyor musunuz?

“Günlük yaşantınızda “medya” kelimesini kullanıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %42,9’u “evet”, %40,8’i “kısmen” cevabını verirken “medya” kelimesini de şu şekilde tanımlamışlardır:

Ö.1, Ö.2, Ö.22, Ö.25, Ö.45: “Toplumu bilgilendirmede kullanılan yazılı ve sözlü basın.”

Ö.6, Ö.9, Ö.10, Ö.14, Ö.29, Ö.40, Ö.43: “Radyo, televizyon, gazete vb. kitle iletişim araçlarının genel adı.”

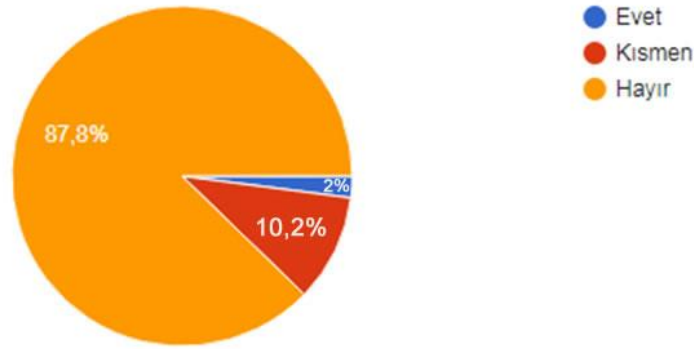
Ö.3, Ö.37: “Güncel yaşantımızın kitle iletişim araçları ile bütünleştiği çok yönlü yapı.”

Ö.7, Ö.30, Ö.41: “Tüm kitle iletişim araçları.”

Ö.8, Ö.12, Ö.19, Ö.21, Ö.23, Ö.34, Ö.50: “Yazılı ve görsel basın yayın organları.”

Ö.13, Ö.24, Ö.35: “Kitle iletişim araçları ile halkın haberdar edilmesi.”

%16,3'lük bir kesimin ise “hayır” cevabı verdiği görülmektedir. Bu cevabı verenlerin “medya” kelimesi yerine “iletişim araçları, kitle iletişimi ve basın yayın” gibi ifadeleri kullandıkları tespit edilmiştir. Bir kelimenin yaygın olarak kullanılması için toplum tarafından kabul görmesi ve kitle iletişim araçlarıyla da halka benimsetilmesi gerekmektedir. İngilizce kökenli bir kelime olan medyanın dilimizdeki tam karşılığı ise iletişim araçlarıdır (TDK, 2011, s. 1643). Öğrencilerin kalıcı öğrenmeler sağlamasında model olarak öğrenmenin önemli bir yere sahip olduğunu bilen Türkçe öğretmenlerimiz bu konuda hassasiyet göstererek yabancı kelimeler yerine Türkçe kelimeleri tercih etmeli ve öğrencilere doğru model olmalıdırlar. Gençlik dilinde sık kullanılan yabancı kelimelerin Türkçeleri farklı görsel sunumlarla dikkat çekici hâle getirilerek sınıf ve okul panolarında sergilenmeli, öğrenciler Türkçe kelimeleri kullanmaları için teşvik edilmelidir. Ayrıca televizyon yayınlarını denetleyen ve ekranlarda yer alan kişiler de yabancı kelimeler yerine Türkçe kelimelerin kullanımına özen göstermelidir.

Şekil 4.8. Televizyondaki dizilerden haberdar olmak için düzenli olarak dizi kontrolü yapıyor musunuz?

Araştırmamıza katılan öğretmenlerin %87,8'i zamanı olmadığı, dizi izlemekten hoşlanmadığı, gerek duymadığı ve dizileri ilgi çekici bulmadığı için dizilere dair bir içerik kontrolü yapmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %2'si “evet”, %10,2'si ise “kısmen” cevabını vererek bu içerik kontrolünü şu şekilde yaptıklarını belirtmişlerdir:

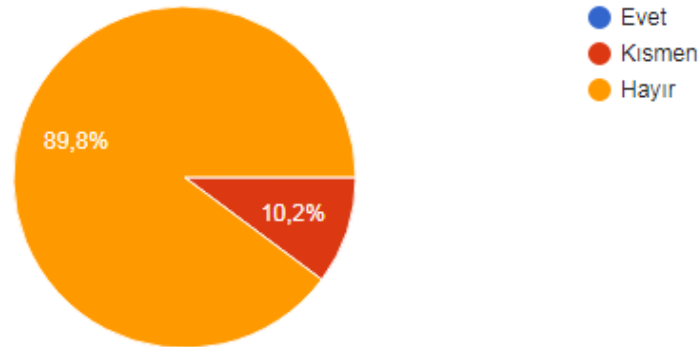
Ö.22: “İzleyerek ve eleştirel düşünerek yapıyorum.”

Ö.33: “Fragmanlardan takip ediyorum.”

Ö.16: “Reklamlar ile haberdar oluyorum.”

Ö.10, Ö.23: “Televizyondaki ön gösterimlerden yararlanarak yapıyorum.”

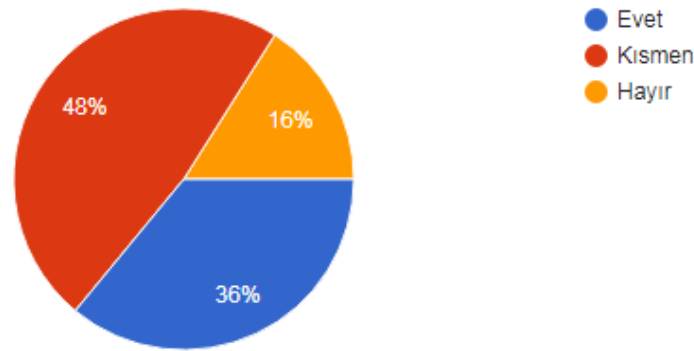
Televizyonda yer alan programlardan haberdar olmak sadece Türkçe öğretmenlerinin değil bütün öğretmenlerin sorumluluğunda olmalıdır. Günümüz öğrencilerine hitap edebilmek ve kendini yenileyebilmek de kitle iletişim araçlarından gelen iletilere hâkim olmaktan geçmektedir. Ayrıca dizi izlemek zaman kaybı olarak değerlendirilmemelidir. Çünkü dizilerden haberdar olmayan bir öğretmenin onlardan yararlanma ya da olumsuz etkilerinden korunma hususunda öğrencilerini bilgilendirmesi düşünülemez. Diziler, kendine has bir konusu olan ve aynı oyuncuların yer aldığı, birbirinin devamı niteliğinde belli aralıklarla yayınlanan televizyon programlarıdır (Özön, 2000, s. 209). Dizilerin devamlılık arz etmesi ve merak unsurunu barındırması bireylerde izleme alışkanlığı oluşturmaktadır. Öğretmenlerimiz televizyonda yayınlanan dizileri gerektiği kadar izlemeli ve dizilerde yer alan doğru ve yanlış ifadeleri, davranışları konusuyla ilişkilendirerek öğrencilerine sunabilmelidir. Bu sayede öğrencilerin televizyon metinlerine karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirmesi hedeflenmelidir.

Şekil 4.9. Televizyondaki reklamlardan haberdar olmak için düzenli olarak reklam kontrolü yapıyor musunuz?

Televizyondaki reklamlardan ve bu reklamların içeriğinden haberdar olmak için katılımcıların %89,8'i herhangi bir kontrol yapmazken %10,2'si “kısmen” bu kontrolü gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Bu soruya hiçbir katılımcı “evet” cevabı vermemiştir. “Kısmen” cevabını veren katılımcılar program aralarında çıkan reklamlarla bu içerik kontrolünü gerçekleştirdiklerini söylemişlerdir. Araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun böyle bir kontrolü gerçekleştirmemesinin sebepleri ise reklamları gereksiz bulmaları ve ilgi çekici olmadıklarını düşünmeleridir.

Televizyonda izlemek istediği program türünü seçmek izleyicilerin elindedir. Fakat reklamlar söz konusu olduğunda durum değişmektedir. Çünkü reklamlar, izlenen programların arasında yer alan ve farkında olmadan maruz kaldığımız yayınlardır. Ayrıca reklamlar; fazla dikkat gerektirmedikleri, kısa sürede pek çok olaya ve hareketli nesneye yer verdikleri için çocukların daha fazla ilgisini çekmektedir (Tombul, 2006, s. 64). Bu sebeple etkileri de diğer programlara göre daha fazladır. Reklamlarda ilgi çekmek adına kelimelerdeki harflerin eksik söylenmesi, kelimeye fazladan harflerin eklenmesi ya da hiçbir anlam ifade etmeyen kelimelerin kullanılması gibi durumlara sıkça rastlamaktayız. Reklamları izlemeyen ve reklamlardaki içeriği kontrol etmeyen bir Türkçe öğretmenin orada geçen yanlış ifadeleri fark etmesi ve öğrencilerine bunların doğru kullanımlarını öğretmesi de mümkün olmayacaktır.

Şekil 4.10. Öğrencilerinizi televizyon programları konusunda yönlendiriyor musunuz?

Araştırmaya katılanların %36'sı öğrencilerini televizyon programları konusunda yönlendirirken; %48'i "kısmen", %16'lık bir kesim ise "hayır" cevabını vermiştir. Katılımcılara öğrencilerini televizyon programları konusunda neden yönlendirmedikleri sorulduğunda şu cevaplar alınmıştır:

Ö.38, Ö.49: "Gerek duymuyorum."

Ö.33: "Görevim olmadığını düşünüyorum."

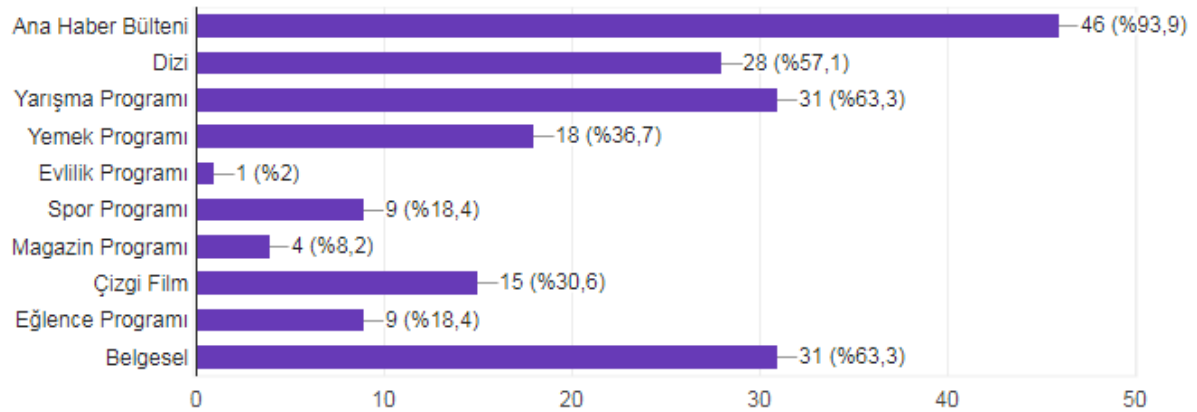
Ö.13: "Çocukların ve velilerin bu yönlendirmeyi yanlış anlamalarından korkuyorum."

Ö.14: "İzlemediğim programlar konusunda öğrencilerimi de yönlendirmek istemiyorum."

Ö.44, Ö.50: "Televizyonda izlenmeye değer bir program olduğunu düşünmüyorum."

“Evet” ve “kısmen” cevabı verenler ise öğrencilerini eğitici ve yararlı buldukları programlara genellikle de haber bültenleri, belgeseller ve yarışma programlarına yönlendirdiklerini belirtmişlerdir.

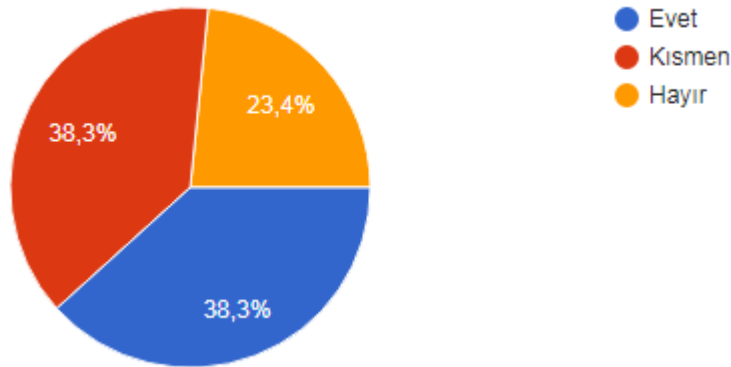
Öğretmenler, öğrencilerini sadece okul içinde ve derslerle ilgili konularda değil; televizyon gibi hayatımızın her alanına hükmeden bir araçtan nasıl yararlanılması gerektiği hususunda da bilgilendirmelidirler. Doğru kullanıldığında televizyon programları ve diğer kitle iletişim araçları ile de etkili bir eğitim-öğretim sağlanabileceği unutulmamalıdır. Çocukların sahip olduğu özellikler dikkate alınarak ve ilgilerini çekecek yöntemler kullanılarak hazırlanan televizyon programlarının çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerine katkı sağladığı da bir gerçektir (Çilenti, 1984, s. 76). Öğretmenler televizyonu bir eğitim aracı olarak görmeli ve öğrencilerini onların gelişimlerine katkı sağlayacak programlar konusunda bilgilendirmelidir. Anne ve babalar bu konuda yeterince bilgi sahibi değilse öğrenciler kültürel ve ahlaki değerlerimizden giderek uzaklaşacak ve kendi diline, milletine yabancı hâle gelecektir. Bunun bilincinde olan her öğretmenin öğrencilerini televizyon programları konusunda bilinçlendirmesi ve yönlendirmesi gerekmektedir.

Şekil 4.11. Televizyon izlemek için vaktiniz olduğunda en çok hangi programları izliyorsunuz?

“Televizyon izlemek için vaktiniz olduğunda en çok hangi programları izliyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde en çok izlenen programın %93,9'luk bir oranla ana haber bültenleri olduğu görülmektedir. Ardından sırasıyla belgesel (%63,3) ve yarışma programları (%63,3), diziler (%57,1), yemek programları (%36,7) ve çizgi filmler (%30,6) gelmektedir.

Türkçe öğretmenlerimizin, ülkesinde ve dünyada olup bitenlerden haberdar olmak için haber programlarına öncelik verdiği; doğayı ve insanları anlamak için belgeselleri ve eğitime işlevine sahip olan yarışmaları izledikleri görülmüştür. Bu durum, öğretmenlerimizin ilgisini çeken televizyon programlarını izledikleri şeklinde yorumlanmaktadır. Çalışmamız televizyon programının Türkçe eğitime dolayısıyla da öğrencilere etkileri ve öğretmenlerimizin bu durumun ne düzeyde farkında oldukları üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca çocukların sadece kendi düzeylerine hitap eden televizyon programlarını değil, yetişkinlere yönelik olanları da izledikleri bilinmektedir (Cesur ve Paker, 2007). Öğretmenlerimizin televizyon karşısında geçirdikleri zamanı nitelikli kılmaları kadar öğrencilerini zihinsel gelişimlerine yardımcı olacak programlara yönlendirilmeleri de önem arz etmektedir. Çünkü televizyon programlarında yer alan iletiler zamanla bireylerin zihnine yerleşmekte ve kendine has bir kültür dünyası oluşturmaktadır.

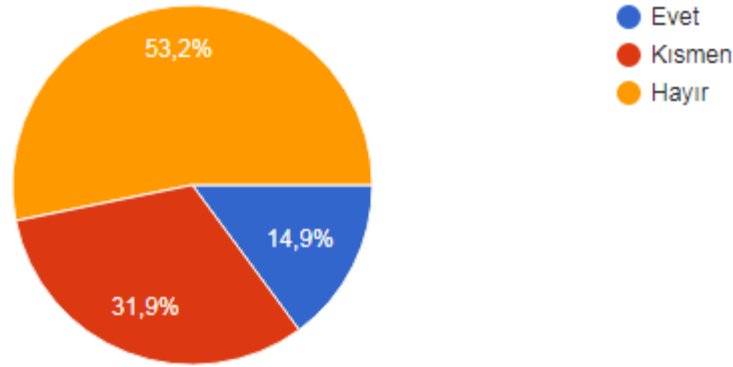

Şekil 4.12. Yarışma programı izliyor musunuz?

Katılımcıların %38,3'ü yarışma programlarını izlerken; %38,3'ü “kısmen” izlediğini, %23,4'ü ise izlemediğini belirtmiştir. “Evet” cevabı verenlerin tamamının bilgi yarışmalarını tercih ettiği görülmüştür. İlk sırayı “Kim Milyoner Olmak İster?” adlı yarışma alırken “Altın Petek”, “19”, “Bir Sorun Mu Var?” adlı programların da en çok izlenenler olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar yeni bilgiler öğrenmek ve var olan bilgilerini tazelemekten keyif aldıklarını belirtmişlerdir.

“Kısmen” cevabı veren katılımcılar “evet” cevabı verenlere benzer olarak “Kim Milyoner Olmak İster?”, “Altın Petek”, “19”, “Kelime Oyunu” gibi bilgi yarışmalarını izlediklerini; bu yarışmaların alanlarına katkı sağladığını, bilgi edinmelerinde, kelime hazinelerini geliştirmelerinde ve eğlenceli vakit geçirmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Yarışma programı izlemediğini ifade edenler ise bu tür programlara ayıracak vakitlerinin olmadığı, yarışma programlarının ilgilerini çekmediği, geç saatlerde yayınlandıkları için izleyemediklerini belirtmişlerdir. Yarışma programları, yarışmacıların ya da yarışmacı takımların soruları cevaplayarak belli kazançlar sağladığı bir program türüdür (Özön, 2000, s. 793). Kazanmak ya da kaybetmek söz konusuysen esas olan eğlenmektir. “Kim Milyoner Olmak İster?”, “Altın Petek”, “19”, “Bir Sorun Mu Var?”, “Kelime Oyunu” gibi programların öğrencilere kelime öğretimi sağlayacağı, kelimelerin hatta deyim ve atasözlerinin doğru kullanımı ve anlamlarına açıklık getirerek sözcük hazinelerini zenginleştireceği göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir. Bu yüzden bu tür programlar hem Türkçe öğretmenleri tarafından izlenmeli hem de öğrencilere tavsiye edilmelidir.

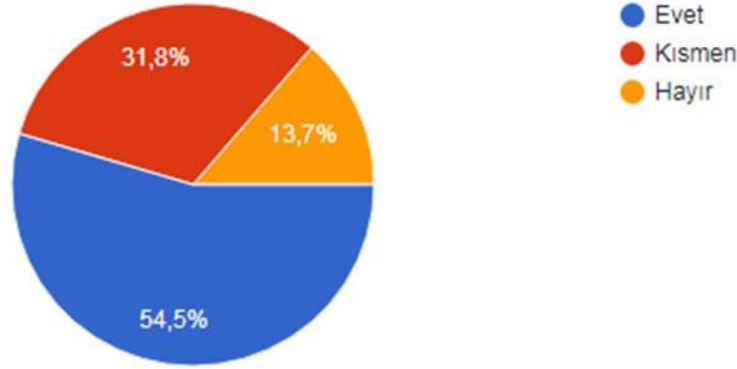

Şekil 4.13. Yemek programı izliyor musunuz?

“Yemek programı izliyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %14,9'u “evet”, %31,9'u “kısmen”, %53,2'si ise “hayır” cevabını vermiştir. “Evet” cevabı verenlerin “Nursel'in Mutfağı”, “Arda'nın Mutfağı” ve “Bekir Develi ile Annemin Mutfağı” adlı yarışmaları tercih ettikleri ve bunda da yöresel ve farklı yemeklere olan merakın etkili olduğu belirtilmiştir. “Kısmen” cevabını verenlerin belirli bir programı takip etmedikleri fakat denk geldiğinde yeni yemek tarifleri öğrenmek için izledikleri görülmüştür. Yemek programı izlemediğini ifade edenlerin ise ilgi duymadıkları, izlemek için vakit bulamadıkları ve bu programları uzun ve sıkıcı buldukları görülmüştür.

Ülkemizde yayınlanan yemek programları kültürel değerlerimizle ilişkilendirilmelidir. Türk coğrafyasındaki farklı yörelerin yemeklerini, kültürlerini ve dil kullanımlarını görebileceğimiz nitelikte planlanmalıdır. Bir dilin sahip olduğu kelime sayısının o dilin söz varlığını teşkil ettiğinden hareketle yemek isimlerinin de birer kültürel zenginlik olduğu unutulmamalıdır. Bireylerin yemeyi tercih ettiği besinler onların yaşam biçimleri,

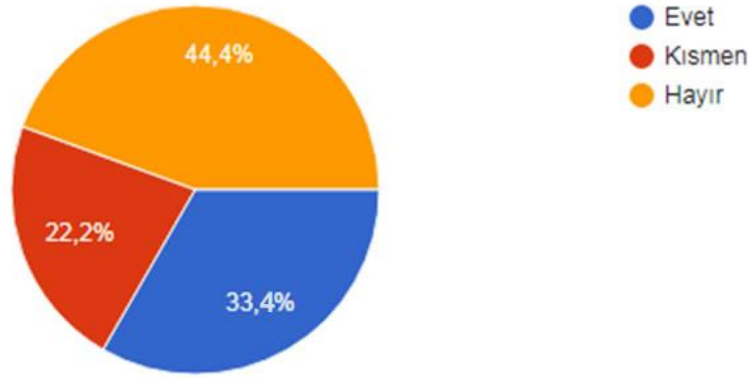
yetiştirilme şekilleri ve alışkanlıkları gibi kültürel değerlerinden beslenmektedir. Bu yüzden yemek tercihlerimiz kültürel değerlerimizin yansıması niteliğindedir (Çaycı, 2019, s. 133). Program yapımcıları, yemek programlarının farklı yemek tarifleri vermekle sınırlı kalmadığını kültürler arası bir köprü olduğunu idrak edebilirlerse bu programların öğretmenlerimizin de ilgisini çekebileceği düşünülmektedir.

Şekil 4.14. Belgesel izliyor musunuz?

Araştırmaya katılanların %54,5'inin doğayı, hayvanları ve tarihi mekânları merak ettikleri, yeni bilgiler öğrenmek istedikleri ve yaşadığımız dünyayı anlamak için belgesel programlarını izledikleri görülmüştür. “TRT Belgesel” ve “National Geographic” en çok izlenen belgesel kanallarıdır. “Ömür Dediğin”, “Dünden Yarına”, “Deha”, “Vahşi Krallık”, “Olağanüstü Hayvanlar”, “Dahi”, “Çifte Kurtuluş” izlenen belgeseller arasındadır. Katılımcıların %31,8'i “kısmen” izlediğini söylerken; %13,7'si bu programları izlemediğini belirtmiştir. “Hayır” cevabı verenlerin ise vakit bulamadıkları gerekçesiyle izlemedikleri tespit edilmiştir.

Belgeseller insanları farklı toplumlardaki yaşantılardan, kültürlerden haberdar ederken onlara evren hakkında doğru bilgilere sahip olma imkânı da sunmaktadır. Belgesel; konusunu doğadan ve insandan alan, kurgudan ziyade gerçeklere yer vererek insanları bilgilendirme, farkındalık kazandırma amacı taşıyan türdür (Özön, 2000, s. 97). Öğretmenlerimiz belgeseller sayesinde edindikleri bilgileri yeri geldikçe öğrencileriyle paylaşmalıdırlar. Özellikle kültürel öğelere yer veren ve düzeye uygun kelime öğretimi gerçekleştirdiği düşünülen belgeseller sınıf ortamına getirilerek öğrencilere izletilmelidir. Bu sayede öğrencilerin doğaya duydukları merak artacak, dinleme/izleme becerileri gelişecek ve anlamını bilmedikleri kelimeler onları öğrenmeye sevk edecektir.

Şekil 4.15. Çizgi film izliyor musunuz?

“Çizgi film izliyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %33,4’ü “evet”, %22,2’si “kısmen”, %44,4’ü ise “hayır” cevabı vermiştir. İzlenen çizgi filmler ve tercih edilme sebepleri şöyledir:

Ö.3, Ö.4, Ö.13, Ö.26, Ö.411: “Türk toplumunu ve kültürünü yansıttığını düşündüğüm ve çocuğum sevdiği için Rafadan Tayfa’yı izliyorum.”

Ö.10, Ö.36, Ö.38, Ö.42, Ö.47, Ö.49: “Çocuğum izlediği için ben de ona eşlik ediyorum ve kontrol amaçlı izliyorum.”

Ö.43: “Avatar’ı izliyorum. Eğlenceli buluyorum.”

Ö.17, Ö.27: “Niloya ve Harika Kanatlar’ı çocuğumla vakit geçirmek için izliyorum.”

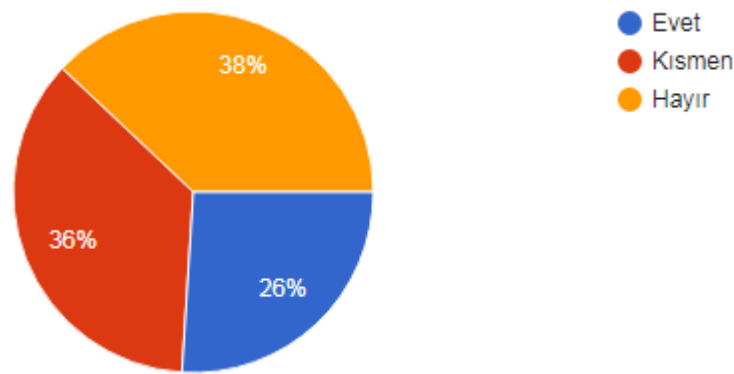
Ö.35: “Cedric adlı çizgi filmi izliyorum. Çocuk ve aileyi iyi anlattığı için tercih ediyorum.”

Ö.12: “Minika Go, Rafadan Tayfa ve Pembe Panter’i daha çok izlerim. Eğlenceli buluyorum, ayrıca öğrencilerime tavsiye edebilmek için izliyorum.”

Çizgi film izlemeyenler ise yaşlarına uygun olmadığı, ilgilerini çekmediği, vakitlerinin olmadığı ve çocuklarının artık büyüdüğü gibi gerekçeleri belirtmişlerdir.

Çizgi filmler işin uzmanlarınca ve gerekli hassasiyet gösterilerek hazırlandıklarında çocuklar için iyi birer eğitim aracı olmaktadır. Türkçe sözlükte çizgi film, bir konuyla ilgili olarak art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2011, s. 553). Çizgi filmde yer alan karakterlerin çizimindeki özen, bu karakterlerin davranışları, konuşma şekilleri çocuklar için önem arz etmektedir. Çünkü çizgi filmler

çocuklar için yalnızca eğlence aracı değil dış dünyaya dair bilgileri ve toplumda kabul gören kuralları öğrendikleri bir kaynaktır. Çocuk bireyler özellikle çizgi filmlerde gördükleri ve kendilerine yakın hissettikleri kahramanları taklit etmektedirler. Bu yönüyle değerlendirildiğinde çizgi filmler değer öğretimini gerçekleştirmeye en uygun televizyon programlarıdır. Öğretmenlerimiz de çizgi filmleri eğlendirici olması itibarıyla konusuna uygun olarak derslerinde kullanmalı ve orada verilen değer öğretiminden de yararlanmalıdır.

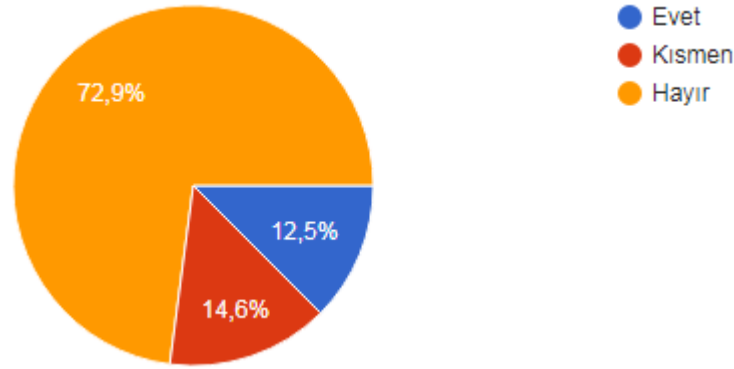
Şekil 4.16. Dizi izliyor musunuz?

Araştırmaya katılanların %26'sının düzenli olarak, %36'sının ise “kısmen” dizi izlediği görülmüştür. “Diriliş Ertuğrul” ve “Vatanım Sensin” en çok tercih edilen dizilerdir. Buna gerekçe olarak da tarihi dizi ve sürükleyici olmaları, senaryosunun ve oyuncularının beğenilmesi gösterilmiştir. “No: 309”, “Anne”, “İçerde”, “Söz”, “Baba Candır”, “Hangimiz Sevmedik”, “Adı Efsane” izlenen diziler arasındadır.

Katılımcıların %38'inin ise dizi izleyecek vakitlerinin olmadığı, dizileri çok uzun ve izlenmeye değer bulmadıkları gibi gerekçelerle izlemedikleri görülmüştür.

Diziler, uzun süreli izlemeyi gerektirdiği için öğretmenlerimiz tarafından tercih edilmemektedirler. Fakat diziler öğrencilerin model alma davranışını en çok gerçekleştirdikleri ve anlamsız bir gençlik dilinin oluşmasına neden olan program türleridir. Bu sebeple izlenecek diziler hususunda hassas olunmalı ve seçici davranılmalıdır. Kültürel değerlerimizi yansıtmayan diziler çocuklarımıza izletilmemelidir. Elbette öğretmenler bu konuda belli bir yere kadar müdahale edebilmekte, asıl sorumluluk ise ailelere düşmektedir. Diziler, aynı ana karakterler etrafında gerçekleşen ve birbirinin devamı olan farklı olaylardan oluşan televizyon programlarıdır (Mutlu, 2008, s. 155). Bu

devamlılık yönüyle diziler bireylerde alışkanlık yapmakta ve zamanla dizi karakterlerinin davranışları, konuşmaları yanlış bile olsa bireyler tarafından benimsenmektedir. Televizyona eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşabilme ve ondan gelen iletileri doğru anlamlandırabilme bir eğitim sürecini gerektirmektedir. Aynı zamanda bireylerin kültürel değerler ve dil bilinci ile donatılması gerekmektedir. Özellikle de Türkçe dersleriyle öğrencilere millî bilinç kazandırılmalı; kültürümüzü, millî değerlerimizi ve dilimizi sevmeye ve onlara sahip çıkma olgusu zihinlerine yerleştirilmelidir. Ayrıca dizi ve reklamlar, unutulmaya yüz tutan Türkçe kelimelerimiz ve kültürel değerlerimizi canlandırılmalıdır ki öğretmenlerimiz bu yapımları derslerinde kullanabilsinler. Bu konuda da görev program yapımcılarına ve Radyo ve Televizyon Üst Kuruluna (RTÜK) düşmektedir.

Şekil 4.17. Spor programı izliyor musunuz?

“Spor programı izliyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %12,5’i “evet”, %14,6’sı “kısmen”, %72,9’u ise “hayır” cevabı vermiştir. İzleyenlerin çoğu sporu sevdiklerini dolayısıyla da bu tür programlara ilgi duyduklarını belirtirken hayır cevabı verenler spor programlarını neden izlemediklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö.1, Ö.2, Ö.5, Ö.6, Ö.10, Ö.12, Ö.13, Ö.18, Ö.19, Ö.20, Ö.21, Ö.25, Ö.31, Ö.33, Ö.37, Ö.38, Ö.42, Ö.43, Ö.44, Ö.47, Ö.48: “Spor ilgimi çekmiyor.”

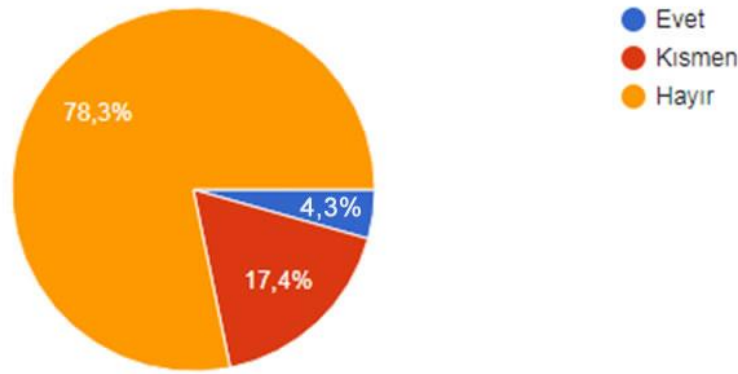
Ö.7, Ö.36: “Bu tür programları izlemek için vaktim olmuyor.”

Ö.28: “Spor programlarını çok gürültülü buluyorum.”

Ö.9, Ö.24, Ö.27: “Spor programı izlemeyi sevmiyorum.”

Spor programlarını izlemek o alana dair özel bir ilgi gerektirmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerimiz tarafından izlenme oranlarının düşük olması günlük hayatlarında spora

yer verseler bile spor programı izlemeyi tercih etmedikleri şeklinde yorumlanmaktadır. Burada bizim değinmemiz gereken bu programların Türkçeye etkileridir. Spor programları, spor olaylarını izleyicilere haber biçiminde sunan programlardır (Özön, 2000, s. 662). Ülkemizdeki spor programları, yorumcuların bir araya gelerek spor olaylarını genellikle tartışma havasında izleyiciye aktarmaları ve değerlendirmeleri şeklindedir. Böyle bir ortamda program sunucusunun ve konukların konuşma kurallarına dikkat etmeleri, birbirlerine karşı saygılı bir üslup kullanmaları ve argo kelime kullanımından kaçınmaları gerekmektedir.

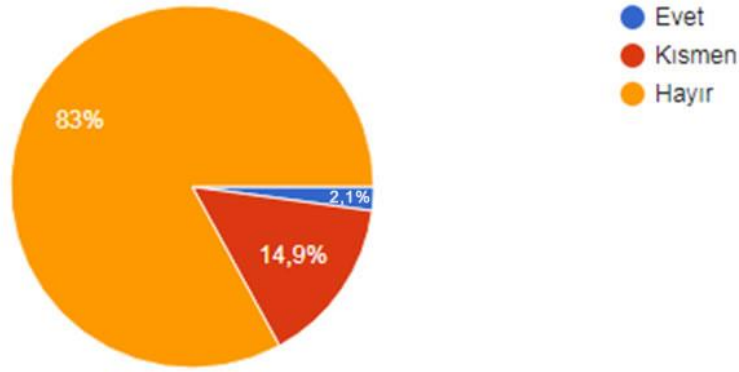

Şekil 4.18. Eğlence programı izliyor musunuz?

Katılımcıların %4,3'ünün eğlence programı izlediği, %17,4'ünün “kısmen” bu programları tercih ettiği görülmektedir. Eğlence programları arasında en çok “Güldür Güldür Show”un gülmek ve sıkıntılardan kurtulmak amaçlı izlendiği; daha sonra ise “Ben Bilmem Eşim Bilir”, “Survivor”, “Çarkıfelek” gibi programların tercih edildiği görülmektedir. %78,3'lük kesimin ise eğlence programlarını anlamsız ve faydasız bulduğu, vakit kaybı olarak gördüğü, Türk aile yapısına uygun bulmadığı, ilgisini çekmediği ve zamanı olmadığı gibi sebeplerle izlemediği tespit edilmiştir.

Hayatın gündelik telaşlarıyla yorulan ve akşam televizyon karşısında gülmeyi, keyifli vakit geçirmeyi düşünen bireyler eğlence programlarını tercih etmektedirler. Eğlence programları müzik, dans ve farklı etkinliklerle izleyicileri eğlendirmeyi ve günlük hayatın karmaşasından kısa süreli de olsa kurtulmalarını amaçlayan programlardır (Özön, 2000, s. 247). Bu tür programlarda eğlenmek adına dilimize ve değerlerimize zarar verildiği görülmektedir. İnsanları güldürmek için dilin yanlış kullanımlarına yer verilmesi özellikle okullarda Türkçe dersleri ile temelleri atılan anlama ve anlatma becerilerine zarar

vermektedir. Her yaştan izleyicinin muhatap alınabileceği saatlerde yayınlanması itibarıyla RTÜK bu programlardaki dil kullanımlarını denetlemeli, bireylere kültür öğretiminin sağlanabileceği ortamlar sunmalı ve bu hususta gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

Şekil 4.19. Magazin programı izliyor musunuz?

Araştırmaya katılanların %2,1'inin magazin programlarını izlediği, %14,9'unun "kısmen" izlediği, %83'ünün ise izlemediği görülmüştür. Magazin programlarının tercih edilme sebepleri şu şekildedir:

Ö.13: "O saatte belirli bir program olmadığı için izliyorum."

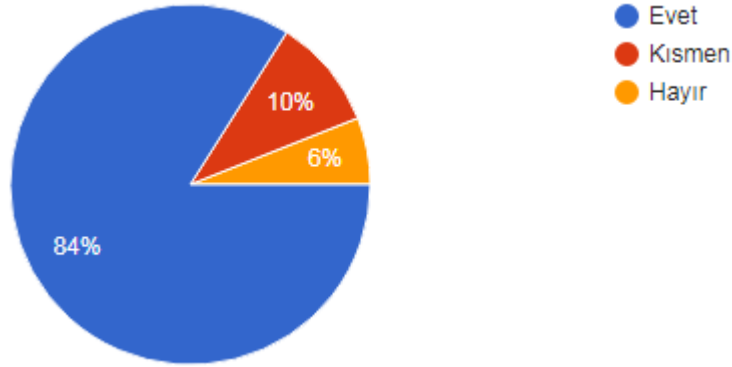
Ö.2, Ö.10: "Hafta sonu vakit geçirmek amaçlı izliyorum."

Ö.48: "Eğlenmek amaçlı izliyorum."

Ö.16: "Alışkanlık olmuş, pazar sabahları kahvaltı ederken izliyorum."

Magazin programlarını izlemeyenler ise başkalarının hayatlarını merak etmediklerini, bu tür programlara ayıracak vakitlerinin olmadığını ve bu programların içerik olarak Türk kültürüne uygun olmadığını belirtmişlerdir. Türkçe sözlükte sanat, eğlence ve spor dünyasındaki tanınmış kişilerle ilgili haber ve yorum (TDK, 2011, s. 1602) şeklinde ifade edilen magazin bu programları hazırlayanlar tarafından daha farklı yorumlandığı görülmektedir. Söz konusu magazin programlarının haber niteliği taşımadığı ve insanlara yararlı bilgiler sunmadığı açıktır. Magazin programlarının izlenme sebebi ise bireylerdeki merak duygusudur. Bu programlarda tanınmış kişilerle ilgili örnek teşkil edebilecek davranışları izleyiciyle buluşturmak yerine onların özel hayatlarına yer verildiği görülmektedir. Televizyondan gelen iletileri eleştirmeden kabul eden bireyler bu tür programlardan olumsuz etkilenmekte farklı yaşam biçimlerine özenmektedirler.

Katılımcıların yorumlarından hareketle de bu tür programların boş vakitleri değerlendirmek için izlendiği görülmektedir. Magazin programlarının içeriğinin iyileştirilmesi ya da eğlence programlarıyla birleştirilerek daha nitelikli ve eğlendirirken bireylere yarar sağlayacak programlar hâline getirilmesi gerekmektedir.

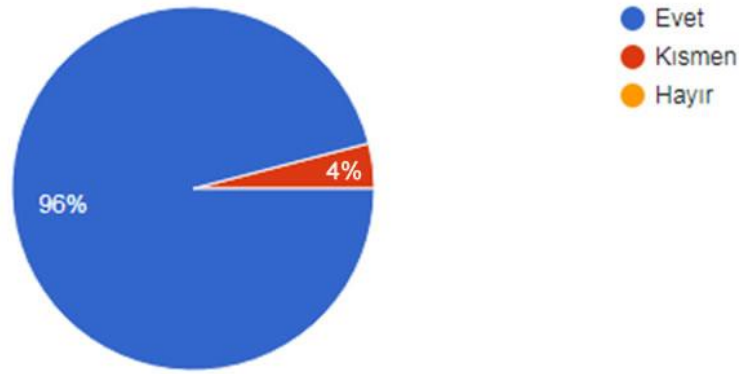
Şekil 4.20. Haber bülteni izliyor musunuz?

Katılımcıların %84'ü haber bültenlerini izlerken %10'u “kısmen” izlediğini belirtmiştir. En çok izlenen haber bülteni kanalları sırasıyla “Fox Tv”, “NTV”, “CNN Türk”, “TRT” ve “ATV”dir. Katılımcılar haber bültenlerini ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmelerden ve ülke sorunlarından haberdar olmak için izlediklerini belirtmişlerdir.

Haber bülteni izlemeyen %6'lık kesim ise haberlerin gerçekleri yansıtmadığını ve olumsuzlukları gündeme getirdiğini düşünmektedir.

Haber bültenleri, görüntülerden yararlanarak insanları ülkenin ve dünyanın gündeminden haberdar eden kısa süreli televizyon programlarıdır. Haberler, televizyonun toplumu bilgilendirme işlevini gerçekleştirdiği en önemli türlerdir. İnsanlar gelişen teknoloji ile birlikte sadece yakın çevrelerinde değil dünyada olup bitenler hakkında da doğru bilgilere ulaşmak istemektedirler. Bu da farklı yayın anlayışını benimseyen televizyon kanallarındaki haberleri takip ederek ve öğrenilen bilgileri eleştiri süzgecinden geçirerek mümkündür. Fakat günümüzde haberler magazinsel bir içerikle izleyiciye sunulmakta ve haber değeri taşımayan konulara yer verilmektedir. Haber bültenleri geniş kitleler tarafından izlendikleri için pek çok konuda örnek teşkil etmelidir. Türkçe dersi temel dil becerileri de bu konuların başında gelmektedir. Sunucular öncelikle dil becerileri ve etkili iletişim konusunda kendilerini geliştirmiş olmalıdır. Haber sunucuları, diksiyonlarına, jest ve mimiklerine dikkat etmeli, kelimeleri doğru telaffuz etmeli, gereksiz ya da anlamsız

sesler çıkarmamalıdır. Haberler ve haber sunucuları tarafsızlık ilkesini yerine getirebilmek için haberlere şahsi yorumlarını katmamalı, etken cümleler kurmalı, sıfat ve zarf kullanımından mümkün oldukça kaçınılmalıdır (Öztürk ve Sağlık Terleme, 2011, s. 21). Haberler esnasında verilen alt yazılarda da yazım yanlışlarının olduğu görülmektedir. Bu görevi üstlenen kişilerin kelimelerin, bağlaç ve soru eklerinin yazımı konusunda bilgi sahibi olmaları ve bu yazımları denetlemeleri gerekmektedir.

Şekil 4.21. Televizyonda, konuşma becerisinin doğru kullanımının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

“Televizyonda, konuşma becerisinin doğru kullanımının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %96’sı “evet” cevabını vermiş ve neden önemli olduğunu da şu ifadelerle açıklamışlardır:

Ö.9, Ö.10, Ö.14, Ö.21, Ö.25, Ö.27, Ö.32, Ö.36, Ö.39, Ö.47: “Televizyon daha geniş kitlelere hitap ettiği için bu konuda da doğru örnekler teşkil etmesi gerekir.”

Ö.1, Ö.15, Ö.18, Ö.38: “Televizyon, onu izleyen kitle için bir öğrenme kaynağıdır. Düzgün konuşamayan kişilerin söyledikleri önemli bile olsa anlaşılamadığı için topluma da yararlı olamaz.”

Ö.3, Ö.5, Ö.6, Ö.16, Ö.29: “Ülkemizde televizyon izleme oranları çok yüksek. Eğer konuşma becerisini doğru kullanırsak çocuklarımıza da doğru örnek olabiliriz.”

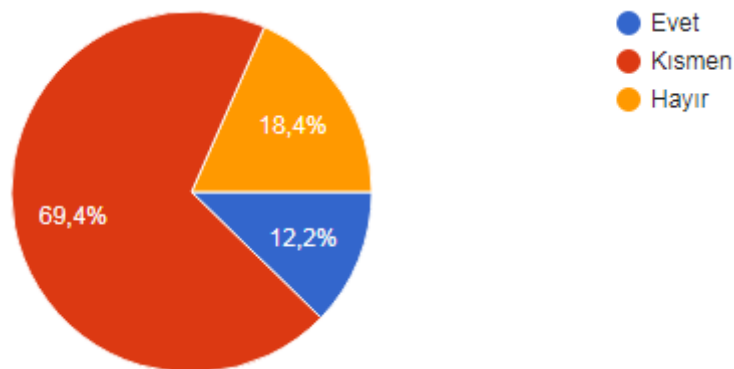
Ö.2, Ö.8, Ö.23, Ö.40, Ö.42: “Televizyondaki konuşma şekilleri toplum tarafından çok çabuk benimseniyor ve uygulanıyor. Dil bir aktarma unsuru olduğuna göre ana dilin etkili, doğru ve düzgün kullanımı çok önemlidir.”

Ö.11, Ö.17, Ö.28, Ö.43: “Televizyonda izlenen her şeyin toplumu etkilediğini düşünüyorum. Konuşma becerisi de ne kadar doğru kullanılırsa o kadar düzelme sağlanacaktır.”

Ö.4, Ö.13, Ö.24, Ö.26, Ö.37, Ö.41, Ö.45, Ö.46, Ö.50: “Toplumumuzda insanların en çok takip ettiği kitle iletişim aracı televizyondur. Etkili iletişim açısından konuşma becerisinin doğru kullanılması gerekir.”

%4'lük kesim ise televizyonda, konuşma becerisinin doğru kullanımının “kısmen” önemli olduğunu düşünmektedir.

Çocuk bireyler konuşmayı dil gelişimlerine uygun olarak ailede öğrenirler. Konuşma, okullarda verilen eğitimle kazanılan bir beceri hâline gelir. Konuşma eğitimi 4-16 yaş aralığında sadece öğretim şeklinde değil uygulamalarla geliştirilerek verilmelidir (Yalçın, 2018, s. 301). Bu eğitimde Türkçe öğretmenlerinin yadsınamaz bir rolü vardır. Öğrenciler her ne kadar okulda nitelikli bir Türkçe öğretimi gerçekleştirseler de bu öğretim farklı araçlarla desteklenmediğinde istenilen kalıcılık sağlanamamaktadır. Türkçe derslerinde kelimelerin doğru yerde-doğru anlamda kullanımı ve telaffuzu öğretilse de kitle iletişim araçlarında özellikle de televizyon programlarında yanlış kullanımlara yer verilmektedir. Öğrenciler de hem görsel hem de işitsel bir araç olan televizyonun etkilerine kayıtsız kalamamakta ve bu yanlış kullanımları günlük hayatlarına yansıtmaktadırlar. Türkiye coğrafyasının farklı bölgelerinden gelen ve o yörenin ağız özellikleriyle konuşan kişilere televizyon programlarında yer veriliyor ise bu kişilerin standart Türkçe ile konuşmalarına özen gösterilmelidir. Aksi takdirde dinleyiciler/izleyiciler tarafından anlaşılmaları zorlaşacak ve itibar görmeyeceklerdir.

Şekil 4.22. Konuşma becerisi kazanımlarına televizyon programı (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı) sunucularının dikkat ettiğini düşünüyor musunuz?

“Konuşma becerisi kazanımlarına televizyon programı (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı) sunucularının dikkat ettiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %12,2’si “evet”, %69,4’ü “kısmen”, %18,4’ü ise “hayır” cevabını vermiştir. Araştırma sonucunda konuşma becerisi kazanımlarına en çok haber bülteni sunucularının (Erhan Çelik, Nazlı Çelik, Fatih Portakal, Cem Öğretir, Ahmet Hakan) dikkat ettiği görülmüştür. Ali İhsan Varol, Murat Yıldırım, Ali Sunal ise konuşma becerisi kazanımlarına dikkat ettiği düşünülen diğer sunuculardır. Televizyonda konuşma becerisine dikkat edilmediğini düşünenler ise bu konuda şu sıkıntıları dile getirmişlerdir:

Ö.36, Ö.42: “Günlük hayatta aile içinde konuşur gibi konuşmanın doğallık olarak algılanması, herkesin ağzına geleni aklında süzmeden diline dökmesi programların ciddiyetini bozuyor.”

Ö.15, Ö.44, Ö.49: “Hemen hemen her kanalda ve programda günlük dil ve argo kullanımı yaygındır.”

Ö.30: “Standart Türkçeyle konuşmaya çalışanlar da kuralları tam olarak bilmiyorlar.”

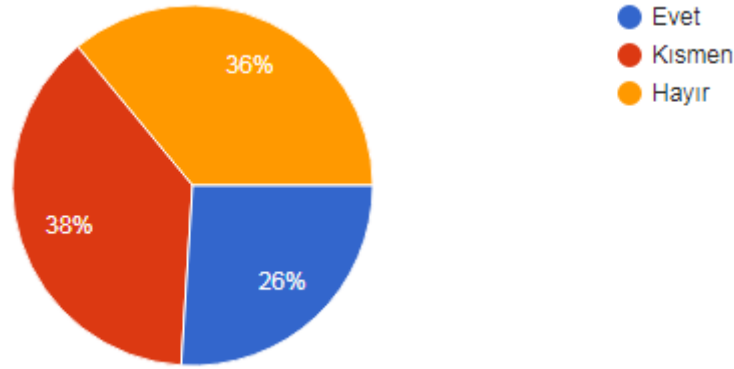
Ö.23: “Ne yazık ki -özellikle magazin programlarında- eğitim alan değil güzelliğiyle öne çıkan sunucular var. Ana haber bültenlerindeki sunucuların bile telaffuzları iyi değil.”

Kitle iletişim araçlarıyla halka hitap etme görevini üstlenen sunucuların her şeyden önce Türkçeyi standart şekliyle kullanması gerekmektedir. Bayrak Cömert’in (2017) çalışmasından hareketle konuşma becerisi kazanımları ve sözlü anlatım unsurları temele alınarak sunucuların dikkat etmesi gereken dokuz madde belirlenmiştir. Bu maddeler şöyledir:

- İşitilebilir ses tonu ile konuşur.
- Jest ve mimiklerini etkili bir şekilde kullanır.
- Standart Türkçe ile konuşur.
- Türkçenin dil bilgisi kurallarına uygun cümleler kurar.
- Kelime ve cümle vurgusuna dikkat eder.
- Diksiyona uygun konuşur.
- Gereksiz ses ve kelime kullanmaz.
- Tekrara düşmeden konuşur.

- Yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

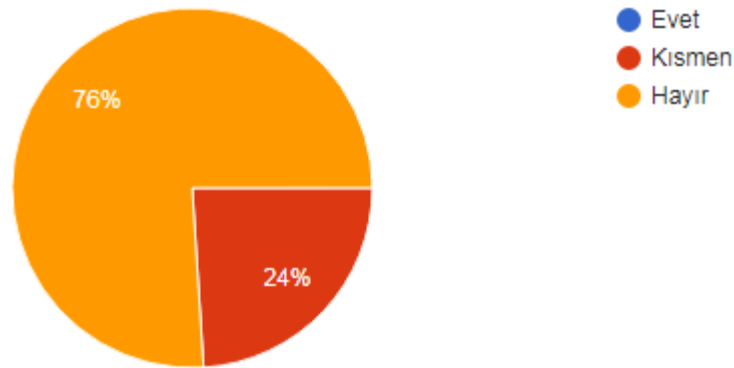
Sunucular, Türkçenin dil bilgisi kurallarına uygun cümleler kurmalı, vurgu ve tonlamalarla izleyici üzerinde istenilen etkiyi yaratmalıdırlar. Sunucular belli bir diksiyon eğitiminden geçirilmeli ve jest ve mimiklerini etkili kullanmayı da öğrenmelidirler. Yayın esnasında işitilebilir bir ses tonuyla gereksiz kelimeler kullanılmadan, anlamsız sesler çıkarılmadan ve tekrar düşülmeden konuşulmalıdır. Ayrıca yabancı kelimelerin özellikle de dilimize henüz yerleşmeyenlerin Türkçesini kullanmaya özen göstermelidirler. Saydığımız bu hususlara dikkat edildiği sürece televizyon programlarının öğrencilerin konuşma becerilerini geliştireceğinden söz edebiliriz.

Şekil 4.23. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %26'sı televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerin konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünürken; %38'i bu soruya “kısmen” cevabını vermiştir. %36'lık kısım ise televizyon programlarının konuşma becerisi kazanımlarını geliştirmede yönünde fikir belirtmiştir. Belgeseller, haber bültenleri, bilgi yarışmaları ve TRT Çocuk kanalındaki bazı çizgi filmlerin konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiği belirtilmiştir. Diziler ve gündüz kuşağı yayınlarının ise öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmek yerine olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Konuşma becerisinde karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Bireyler çevrelerinde doğru örnekler olduğu müddetçe konuşma becerilerini geliştirme imkânına sahiptirler. Yalçın (2018), konuşmanın kişinin kendini doğrudan ifade ettiği ve başkalarıyla kullanıldığında, paylaşıldığında anlam kazanan bir beceri olduğunu belirtmektedir (s. 216). Öğrencilerin konuşma becerileri temelde sınıf içi uygulamalarla gelişmektedir. Fakat öğrenciler günün belli bir kısmını okulda geçirmekte sonraki süreçte ise özellikle televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarıyla meşgul olmaktadır. Konuşma becerisi karşılıklı iletişim kurulduğunda önem kazanmaktadır fakat bu televizyonun konuşma becerisini etkilemediği anlamına gelmez. Televizyon programlarında yer alan kişiler standart Türkçe ile ve anlaşılır bir ses tonuyla diksiyona dikkat ederek konuşmalıdır. Türkçe kelimeleri kullanmaya özen göstererek konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmalı, deyim ve atasözlerini anlamlarına uygun bir şekilde kullanarak öğrencilerin kelime dağarcığına katkı sağlamalıdır. Televizyon, bu sayede konuşma becerisi kazanımlarına katkı sağlamış olacaktır.

Şekil 4.24. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) konuşma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?

“Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) konuşma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %24’ü “kısmen”, %76’sı ise “hayır” cevabını vermiştir. Soruya hiçbir katılımcının “evet” cevabını vermemesi televizyon programlarının bu beceri konusunda yeterli olmadığını göstermektedir. Katılımcılar konuşma becerisini geliştirmek için bazı yarışma programlarını, belgeselleri ve çizgi filmleri kullandıklarını belirtirken; sorumuza hayır cevabını verenler şu gerekçeleri sunmuşlardır:

Ö.16, Ö.31, Ö.32, Ö.41: “Konuşma becerisini geliştirmek için karşılıklı bir iletişim olması gerektiğini düşünüyorum. Bunu televizyon ile sağlayamayız.”

Ö.21: “Programlarda diksiyona dikkat edilse bile yabancı kelimeler fazlaca kullanılmaktadır.”

Ö.4, Ö.19, Ö.26, Ö.39, Ö.45: “Bu beceriyi kazandırmaya yönelik bir program olduğunu düşünmüyorum.”

Ö.5, Ö.14, Ö.22, Ö.25, Ö.27, Ö.34, Ö.37: “Ders kitaplarını ve MEB’in hazırladığı yayınları kullanmanın daha doğru olduğunu düşünüyorum.”

Türkçe öğretmenlerimizin konuşma becerisinin karşılıklı iletişimle gelişeceği düşüncesine elbette katılmaktayız. Çünkü konuşma esnasında kişiler arasında psikolojik süreçler devreye girmekte ve bunlar konuşmacının ses tonuna, jest ve mimiklerine de yansımaktadır (Yalçın, 2018, s. 216). Fakat hem görsel hem de işitsel olarak hayatımızda geniş bir yer edinen televizyonun öğrencilerimizle olan ilişkisini düzenleme konusunda özellikle Türkçe öğretmenlerimize büyük görevler düşmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı incelendiğinde aşağıda verilen konuşma becerisi kazanımlarının televizyon programları ile ilişkilendirilebileceği ve öğrencilerin yararlanacağı şekle dönüştürülebileceği tespit edilmiştir.

K.2¹. Hazırlıksız konuşmalar yapar.

Öğrencilerden izledikleri bir televizyon programı (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) üzerine hazırlıksız konuşma yapmaları istenir. Bunun için öğretmen tarafından birkaç türün ya da program isminin belirlenmesi daha yararlı olacaktır. Sınıf ortamında öğrencilerin program hakkındaki görüşleri alınırken öğretmen de o programın öğrenciler üzerindeki etkilerini tespit etme imkânı bulacaktır. Yapılan değerlendirmelerin ardından bahsi geçen programla ilgili bilgi sahibi olan -olması gereken- Türkçe öğretmenimiz doğru yorumu ve yönlendirmeyi yaparak etkinliği bitirmelidir. Bu etkinlik esnasında öğrencilerin sadece hazırlıksız konuşma becerileri değil beden dilini nasıl kullandıkları, kelimeleri anlamlarına uygun kullanıp kullanmadıkları da değerlendirilebilir.

K.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır.

¹ Çalışmamızda yer alan dört temel dil becerisine ait kazanımlar verilirken Türkçe Dersi Öğretim Programı 8. sınıf düzeyindeki kazanım numaraları dikkate alınmıştır.

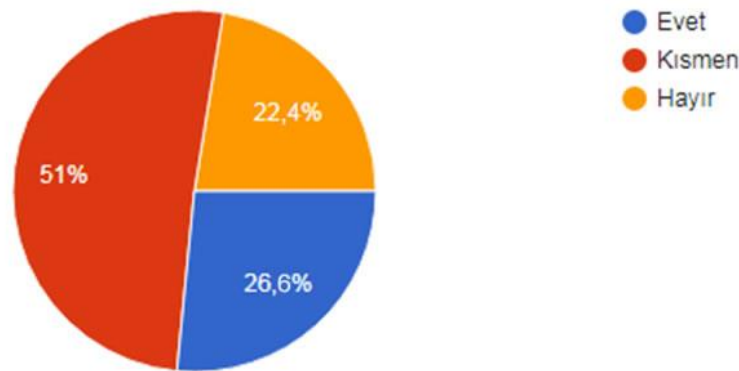
Beden dili, konuşmaya uygun el, kol, yüz ve beden hareketleridir. Öğrencilere konuşma esnasında el, kol, yüz ve bedenlerini konuştukları konuya uygun olarak hareket ettirmeleri gerektiği; bu durumun konuşmasını daha etkili kılacağı söylenmelidir. Televizyon sunucularından olumlu ve olumsuz örnekler öğretmen tarafından tespit edilmelidir. Sınıftan öğrenciler seçilerek birer sunucuyu belli süreyle izlemeleri ve beden dili konusunda değerlendirmeleri istenir. Sunucuların yer aldığı videolar öğretmen tarafından sınıfa getirilirse diğer öğrenciler için de etkili bir öğrenme ortamı sağlanmış olur.

K.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır.

Öğretmen tarafından konuya uygun olarak seçilen televizyon programları sınıf ortamına getirilerek öğrencilere izlettirilir. Öğrencilerden cümle içinde geçen kelimelerin anlamlarına dikkat etmeleri ve varsa yanlış kullanımları bulmaları istenir. Ardından kelimelerin doğru kullanımları belirtilerek etkinlik sonlandırılır.

K.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

Öğrencilerin öğretmen tarafından belirlenen bir program türünü izlemeleri ve bu programda geçen yabancı kelimeleri öğrendikleri kadarıyla tespit etmeleri istenir. Bu etkinlik esnasında öğrencilerin TDK'nin internet sayfasından ve Türkçe sözlüğünden yararlanabilecekleri belirtilmelidir.

Şekil 4.25. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin dinleme/izleme becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

“Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin dinleme/izleme becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna

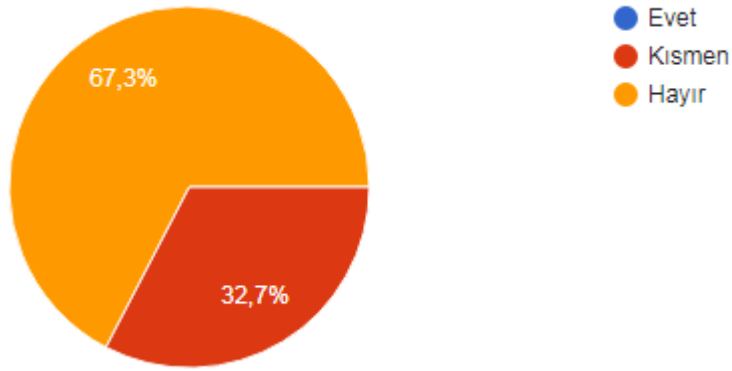
katılımcıların %26,6'sı televizyonun hem göze hem de kulağa hitap eden bir iletişim aracı olması sebebiyle çizgi filmlerin, haber bültenlerinin, belgesellerin ve yarışma programlarının bu beceriyi geliştirdiğini düşünürken; %51'i “kısmen” cevabını vermiştir. %22,4'lük kesim ise “hayır” cevabı vermiş ve bunun sebebini şu şekilde belirtmişlerdir:

Ö.6, Ö.15: “Genel olarak hiçbir programın bu beceriyi geliştirdiğini düşünmüyorum. Çünkü ülkemizde öğrencilerimizi iyiye yönlendirecek kaliteli programlar yok.”

Ö.1, Ö.47: “Çocuklar yalnızca kendilerine katkı sağlayacak programları değil onlara hitap etmeyenleri de izlemektedirler. Bu bakımdan televizyonun dinleme becerisini geliştirebileceğini düşünmüyorum.”

Ö.19, Ö.41, Ö.45: “Televizyon izleyerek bu beceri geliştirilemez, aksine dinleme alışkanlıklarını körelttiğini düşünüyorum.”

Televizyon izlemek genellikle özel beceri gerektirmeyen, boş zamanımızı değerlendirmek ya da eğlenmek amaçlı yapılan bir etkinliktir. Dinleme/izleme becerisi ise bireylerin işittiği sesleri/gördüğü nesneleri anlamlandırması ve zihninde var olan şemalarla ilişkilendirmesini gerektirir. Dolayısıyla dinleme/izleme becerisi sistematik ve planlı bir biçimde ilerler ve çocukların dinlediklerini doğru bir biçimde kavramasını içerir (Yalçın, 2018, s. 273). Bireylerin televizyonda yer alan programlar aracılığıyla etkin bir dinleme gerçekleştirdiği söylenemez. Televizyon programlarının dinleme becerisini geliştirebilmesi için öğrencilerin öncelikle okullarda bu beceriyi kazanmaları ve etkin bir dinlemenin nasıl gerçekleşeceğini bilerek televizyon karşısına geçmeleri gerekmektedir. Ayrıca televizyon programları içerik olarak daha nitelikli hâle getirilmelidir.

Şekil 4.26. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) dinleme/izleme becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?

Katılımcıların %32,7'si Türkçe dersinde dinleme/izleme becerisini geliştirmek için televizyon programlarından “kısmen” yararlandığını belirtirken; %67,3'ü bu soruya “hayır” cevabını vermiştir. Hangi televizyon programlarından nasıl yararlanıldığı ise şu şekilde açıklanmıştır:

Ö.6, Ö.30, Ö.37: “Dersin içeriğiyle ilgili bazı konularda örnek vermek amacıyla kullanıyorum.”

Ö.40: “Tartışma programlarını kullanıyorum. İnsanların birbirlerini doğru anlamaları için iyi dinlemeleri gerektiğine inanıyorum.”

Ö.2, Ö.9, Ö.21, Ö.29, Ö.46: “Belgesel, tanıtım videoları ve çizgi filmlerin müfredatla ilişkilendirildiğinde öğrencilere yararlı olabileceğini düşünüyorum.”

Ö.43: “Belgeselleri kullanıyorum. Genellikle ilk izlediklerinde çok sıkıldıkları bir tür, bu yüzden zamanla dinleme/izleme becerilerine etki ediyor.”

Ö.16: “Ana haber bültenlerini izlemelerini tavsiye ediyorum. Dinledikleri cümlelerde anlatım bozuklukları varsa bulmaları için.”

Türkçe dersinde dinleme/izleme becerisini geliştirmek için televizyon programlarından yararlanmadığını belirten katılımcıların gerekçeleri ise şöyledir:

Ö.26, Ö.41: “Bu beceriyi geliştirmek için uygun program olduğunu düşünmüyorum.”

Ö.10, Ö.11, Ö.47: “Bu konuda çok seçici olmak gerekiyor. Bu nedenle uğraşmadım.”

Ö.31, Ö.32, Ö.38: “Öğrencileri herhangi bir kanala ya da programa yönlendirmeyi doğru bulmuyorum.”

Ö.14, Ö.15: “Sınıf içi uygulamaların becerileri geliştirmek için daha uygun olduğunu düşünüyorum.”

Ö.3, Ö.8, Ö.12, Ö.25, Ö.34: “Türkçe dersi müfredatındaki dinleme etkinliklerini uyguluyorum (Eğitim Bilişim Ağı, [EBA]).”

Öğrencilere dinleme/izleme becerisinin kazandırılması günümüzde iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile daha da önem kazanmıştır. Türkçe öğretmenlerimiz bu beceriyi geliştirmek için ders kitaplarında verilen etkinliklerin yanında televizyon programlarından da yararlanmalıdır. Böylece çocuklar sıkça kullandıkları bu kitle iletişim aracının dersleri ile ilişkilendirildiğini görüp öğrendiklerini günlük yaşantılarında uygulama fırsatı bulacaklardır. Dinleme çoğu birey tarafından edilgen bir süreç gibi görünse de konuşmanın daha etkili ve ikna edici olabilmesi için bilinçli ve seçici olarak gerçekleştirilmesi gereken bir beceridir (Yalçın, 2018, s. 108). Aşağıda verilen dinleme/izleme becerisi kazanımlarını karşılayacak televizyon programları (haber metinleri, yemek, yarışma, spor, magazin ve eğlence programlarının belli bölümleri ile çizgi film, dizi ve belgesellerin dersin içeriğine uygun olan bölümleri) sınıf ortamına getirilerek öğrencilerin etkin bir dinleme gerçekleştirmesi sağlanabilir.

K.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

K.2. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamını tahmin eder.

K.5. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu tespit eder.

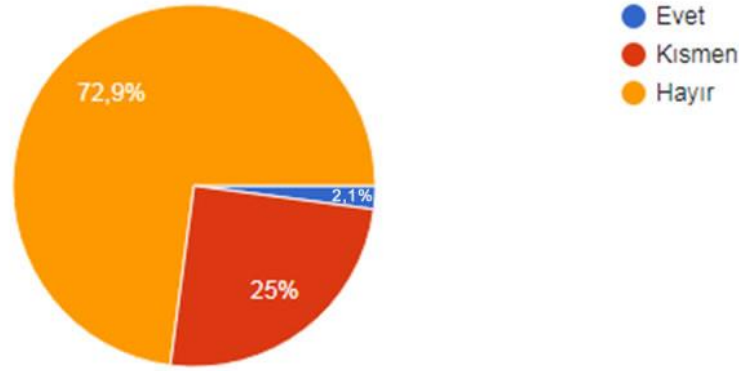
K.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

K.11. Dinledikleri/izledikleri medya metinlerini değerlendirir. (Bu kazanım 5, 6 ve 7. sınıf düzeylerinde “Dinlediklerinin/izlediklerinin içeriğini değerlendirir” şeklinde yer almaktadır. 8. sınıf düzeyinde ise “medya metinleri” ifadesi eklenmiştir.)

K.13. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar.

Dinleme/izleme becerisi kazanımlarından hareketle öğrencilerden dinlenen ya da izlenen televizyon programında geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunmaları; bilmedikleri kelimelerin anlamlarını tahmin etmeleri, konusunu tespit etmeleri; dinlenen/izlenen program canlandırmak için uygunsa metni sınıf ortamında

canlandırmaları, medya metinlerinin amacını (kültür aktarma, olay yorumlama, bilgilendirme, eğlendirme, ikna etme) ve kaynağını değerlendirmeleri; konuşmacının jest ve mimiklerini yorumlamaları istenir.

Şekil 4.27. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin yazma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

“Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin yazma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %2,1’i “evet”, %25’i “kısmen”, %72,9’u ise “hayır” cevabını vermiştir. Yarışma programları, ana haber bültenleri ve belgesellerde daha düzgün bir dil kullanıldığı ve bu sayede öğrencilerin kelime hazinesinin zenginleştiği gibi gerekçelerle yazma becerisini de geliştirdiği; özellikle de çizgi filmlerin yaratıcı yazma becerisine katkı sağladığı belirtilmiştir. “Hayır” cevabını veren %72,9’luk kesim ise televizyon programlarının yazma becerisine katkı sağlamayacağını şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö.27, Ö.31, Ö.34: “Programlar öğrencilerin yazma becerisini geliştirmek yerine onları edilgen bir hâle getiriyor.”

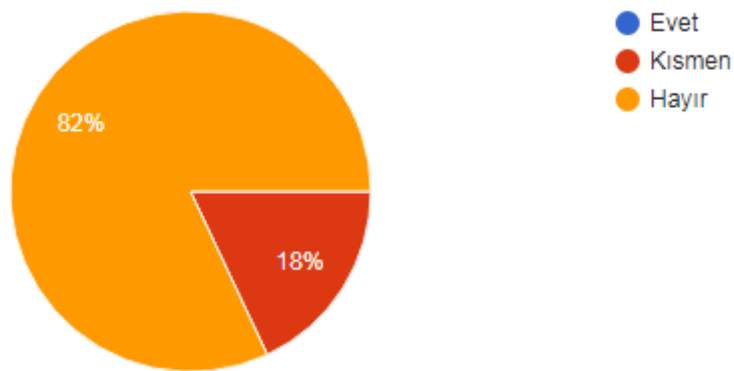
Ö.7, Ö.12, Ö.15, Ö.19, Ö.21, Ö.26, Ö.40: “Televizyondaki hiçbir program bu beceriyi geliştiremez. Çünkü televizyonda kullanılan yazım eğitim-öğretime uygun değildir.”

Ö.4: “Programlarda çok fazla yazım yanlışı yapılıyor. Bu yüzden de öğrencileri yazma konusunda geliştirebileceğini düşünmüyorum.”

Ö.11, Ö.20, Ö.25, Ö.30, Ö.39, Ö.42: “Bu programların yazma becerisini olumsuz etkilediğini düşünüyorum. Dinlemek ve izlemek öğrencilerin kolayına geliyor, zaten çaba gerektiren yazma süreci ise onların gözünde daha da zorlaşıyor.”

Ö.41, Ö.43: “Öğrenciler, televizyondaki kalitesiz programlar yerine kitap okusalar yazma becerileri daha fazla gelişir.”

Televizyon programlarının yazma becerisine katkı sağlayabilmesi için öncelikle okuma ve konuşma becerilerinde doğru örnekler sergilemesi gerekmektedir. Yazma becerisinin gerçekleşebilmesi için bireylerin okuyarak belli bir bilgi birikimi edinmeye ve söz varlıklarını zenginleştirmeye ihtiyaçları vardır. Çünkü yazma eğitimi, diğer becerilere oranla zengin bir söz varlığına, dil bilgisi ve imla kurallarına hâkim olmayı gerektirmektedir (Yalçın, 2018, s. 362-363). Konuşma dilindeki rahatlık yazıda olmadığı için çocuklar kelimeleri televizyon programlarından duydukları şekilde yazmakta ve bu durum öğrenmeyi zorlaştırmaktadır. Yazıya yer verilen program türlerine baktığımızda özellikle reklamlarda yazım konusunda yanlış kullanımlar görülmektedir. Harflerin eksik ya da fazla yazılması, anlamsız kelime kalıplarının oluşturulması, İngilizce-Türkçe karışımı ifadelerle ilgi çekmek adına yer verilmesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca bazı dizilerde cep telefonu mesajları da izleyici tarafından görülmektedir. Bu durumda kelimedeki sesli harflerin yazılmaması ya da İngilizce kelimelerin kullanımı dikkatleri çekmektedir.

Şekil 4.28. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) yazma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?

Katılımcıların %18'inin yazma becerisini geliştirmek için televizyon programlarından yararlandığı görülürken; %82'si böyle bir girişimde bulunmamıştır. Yazı türleri konusu

işlenirken ya da eleştirel bir bakış açısı geliştirmek adına yazma çalışmasında yararlanılabileceği düşünüldüğü için ana haber bültenleri, belgeseller, çizgi filmler ve yarışma programlarının kullanıldığı görülmüştür. Öğretmenlerimizin çoğu televizyon programlarının yazma becerisini geliştirmeye uygun olmadığını düşünmektedir.

Yazma becerisinin gelişmesi için bireylerin okumayı alışkanlık hâline getirmeleri, yazma çalışmaları yapmaları ve bu çalışmaların hem kendileri hem de sınıf ortamında arkadaşları tarafından değerlendirmesi gerekmektedir. Yazma becerisinde bireyler aktif söz dağarcıklarını kullanmaktadırlar. Bu beceri geliştikçe bireylerin aktif ve pasif söz dağarcıkları arasındaki fark da azalmaktadır (Yalçın, 2018, s. 361). Öğrenciler okuyarak ve dinleyerek pasif söz dağarcıklarına kazandıkları kelimeleri günlük hayatlarında ve yazma çalışmalarında kullanarak aktif hâle getirmelidirler. Televizyon programları da öğrencilerin söz varlığını geliştirecek nitelikte olmalıdır. Televizyon programları kullanılarak geliştirilebilecek yazma kazanımlarından bazıları şunlardır:

K.2. Bilgilendirici metin yazar.

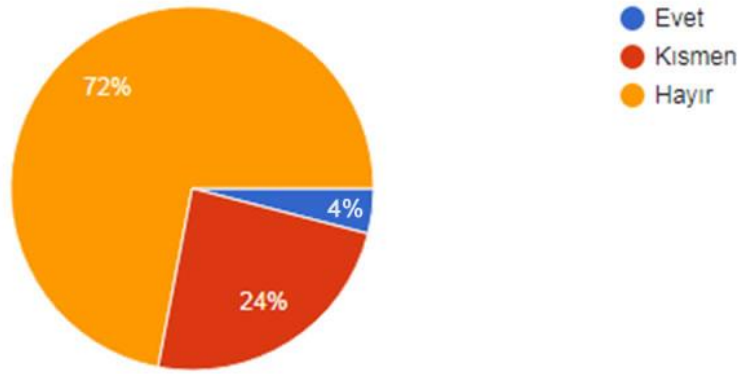
K.3. Hikâye edici metin yazar.

K.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

K.10. Yazdıklarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.

K.12. Kısa metinler yazar.

Öğrencilerden televizyon programlarından yararlanarak bir haber veya reklam metni ya da hikâye yazmaları istenebilir. Öğretmen, deyim ve atasözlerinin geçtiği televizyon programından bir kesiti sınıfa getirir ve öğrencilerine izletir. Öğrencilerden izledikleri programda geçen deyim ve atasözlerini not almalarını ister. Bu atasözü ve deyimlerden hareketle yazı çalışmaları yapılabilir. Öğrencilerden, yazılarında yabancı kelimeler yerine Türkçelerini kullanmaları istenir.

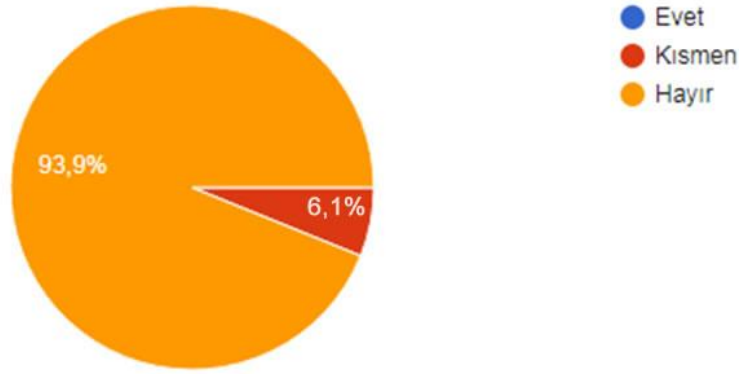
Şekil 4.29. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin okuma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

“Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin okuma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %4’ü “evet”, %24’ü “kısmen”, %72’si ise “hayır” cevabını vermiştir. Kültür-sanat programları, haber bültenleri ve bilgi yarışmalarının (Kim Milyoner Olmak İster?, Altın Petek, Kelime Oyunu) öğrencilerde merak uyandırarak onları okumaya sevk ettiği düşünülmektedir. Televizyon programlarının okuma becerisine katkı sağlamayacağı ise şu şekilde ifade edilmiştir:

Ö.37, Ö.39, Ö.41, Ö.44, Ö.45: “Okuma becerisinin gelişmesi için çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılması gerekir.”

Ö.4, Ö.9, Ö.10, Ö.18, Ö.24, Ö.26: “Televizyon programlarının okuma becerisine katkıda bulunmak yerine zarar vereceğini düşünüyorum.”

Televizyonda okuma becerisini geliştirmeye yönelik bir çalışmaya yer verilmezken programlarda kitap, dergi, gazete gibi basılı materyalleri okuyan birey sayısı da oldukça azdır. Türk edebiyatındaki yazarları, şairleri ve eserlerini konu alan programların televizyon kanallarında yer alması gerekmektedir. Hayatta olan yazar ve şairlerimiz bizzat bu programlara konuk edilmelidir. Eğer hayatta değillerse eserleri işin ehline tanıtılmalıdır. Okuma becerisini geliştirmenin yolu öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmekten geçmektedir. Çünkü dil öğretiminde sözcük dağarcığının artması öğrencinin okuma becerisini de artırmaktadır (Yalçın, 2018, s. 142). Bu amaçla televizyon programlarında kelimeler anlamlarına dikkat edilerek ve düzgün bir telaffuzla kullanılmalı, deyim ve atasözlerine de yer verilmelidir.

Şekil 4.30. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) okuma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?

Katılımcıların %6,1'i Türkçe derslerinde okuma becerisini geliştirmek için televizyon programlarından “kısmen” yararlandığını belirtirken; %93,9'u ise yararlı olmayacağı görüşündedir. Bu beceriyi geliştirmek için televizyon programlarına neden ihtiyaç duymadıklarını ise şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö.4, Ö.6, Ö.44, Ö.45: “Televizyon programlarını izlemek yerine hep birlikte kitap okumayı tercih ediyoruz.”

Ö.9, Ö.14, Ö.25, Ö.26, Ö.27, Ö.28, Ö.32, Ö.38, Ö.39, Ö.41, Ö.42, Ö.48: “Televizyonda okuma becerisine katkı sağlayacak nitelikte programlar yok.”

Okuma, derinlikleri olan ve dikkat gerektiren bir süreçtir. Bireyler okuma eylemini gerçekleştirirken bilgileri anlamlandırmakta ve önceden öğrenilen bilgilerle, zihinlerindeki şemalarla ilişkilendirmektedirler. Okumanın gerçekleşebilmesi için içinde bulunulan ortam ve bu ortamdaki uyaranlar da oldukça önemlidir. Televizyon pek çok uyarana aynı anda maruz kaldığımız bir araç olduğu için çalışmamıza katılan öğretmenlerimiz okuma becerisi ile televizyonu pek ilişkilendirememişlerdir. Oysa okuma becerisinin temelini söz varlığı oluşturmaktadır. Aytaş (2003), eğitim sürecinde okuma eğitiminin beş aşamada geliştiğini belirtirken; ortaokulu, çocukların okuma imkânlarının arttığı, kendine has bir okuma zevki geliştirdiği ve kültürünü artırdığı bir dönem olarak nitelendirmektedir (s. 156). Bu bağlamda okuma becerisi kazanımları ile televizyon programlarını şu şekilde ilişkilendirebiliriz:

K.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

K.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.

K.7. Metindeki söz sanatlarını tespit eder.

K.8. Metindeki anlatım bozukluklarını belirler.

K.10. Geçiş ve bağlantı ifadelerinin metnin anlamına olan katkısını değerlendirir.

K.28. Metinde önemli noktaların vurgulanış biçimlerini kavrar.

Yukarıda verilen kazanımlar özellikle dizi, reklam, belgesel, çizgi film, yarışma ve yemek programları aracılığıyla öğrencilerin söz varlığını geliştirmek için kullanılmalıdır. İçinde bulunan teknoloji ve iletişim çağının şartları düşünüldüğünde öğrencileri televizyondan uzak tutmak neredeyse imkânsızdır. Aile bireyleri ve öğretmenlerin yapması gereken bu durumu eleştirmek yerine televizyon programlarının etkilerini olumlu yöne çevirmektir. Öğretmenler öğrencilerini nitelikli programlar üzerinden kelime, kelime grubu, deyim ve atasözlerinin anlamlarını öğrenmeye teşvik edebilecekleri gibi bu programlardaki dil kullanımlarına da dikkat çekebilirler. Belirledikleri program türünü öğrencilerin izlemelerini ve bu programlarda geçen deyim, atasözü, söz sanatlarını ve derste anlattıkları geçiş ve bağlantı ifadelerini tespit etmelerini varsa anlatım bozukluklarını da belirlemelerini istemelidirler. Bu etkinlikler derste işlenenleri pekiştirmekle kalmayıp öğrencileri televizyon programları konusunda da bilinçlendirecektir. Programlarda tespit edilen yanlışlar ve eksikler televizyonda yer alan her ifadenin ya da görselin doğru olmadığını öğrencilere gösterecektir. Bu noktada öğrencilerin de televizyon programlarına karşı eleştirel bir bakış açısı kazanmaları beklenmektedir.

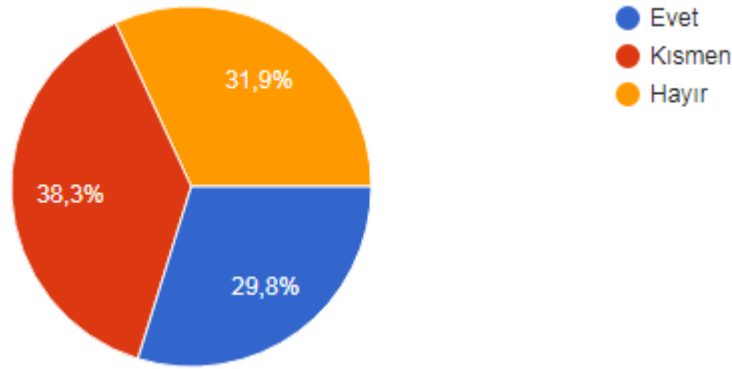
K.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

K.29. Medya metinlerini analiz eder.

Kitle iletişim araçlarında yer alan metinleri analiz etmek ve görsellere dair yorum yapabilmek medya okuryazarlığı becerisini gerektirmektedir. Kitle iletişim araçlarında yüzeysel olarak görünenlerden ziyade derinde yer alan iletilere erişebilmek, onları çözümlmek ve yorumlamak gerekmektedir. Televizyon yayınlarının öğrencilerde okumaya merak uyandıracak ve bunu alışkanlık hâline dönüştürecek görsellere yer vermesi gerekmektedir. Dizilerde veya kamu spotu reklamlarıyla okuma eylemi öğrencilerin zihinlerine yerleştirilmelidir. Çocuklar, televizyon kahramanlarını model alma davranışı sergilerken kitap okuyan karakterler onlar için olumlu bir rol model olacaktır.

K.33. Edebi eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.

Bu kazanım öğrencilere, Türkçe dersinde okudukları eserler ile bu eserlerin kitle iletişim araçlarında yer alan şekillerini karşılaştırma olanağı sunmaktadır. “Çalikuşu, Aşk-ı Memnu, Yaprak Dökümü, Fatih Harbiye, Hanımın Çiftliği, Dudaktan Kalbe, Vurun Kahpeye, Selvi Boylum Al Yazmalım, Hababam Sınıfı, Açlık Oyunları, Alacakaranlık serisi, Aşk ve Gurur, Anna Karenina, Yeryüzünden Notlar, Fareler ve İnsanlar, Uçurtma Avcısı” kitle iletişim araçları ile sunulan eserlerden bazılarıdır. Öncelikle öğrenciler bu eserlerle ve yazarlarıyla tanıştırılmalı, ardından filmler izletilmeli, eserlerin kitle iletişim araçlarındaki ve yazılı hâlleri karşılaştırılarak öğretmen rehberliğinde değerlendirmeler yapılmalıdır.

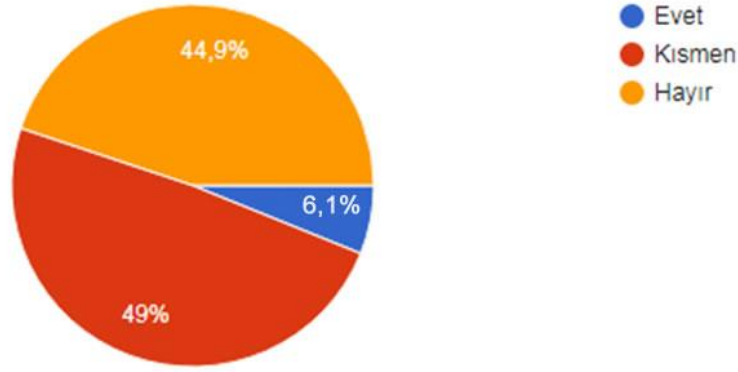

Şekil 4.31. Televizyon programlarının öğrencilerin söz varlığını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?

“Televizyon programlarının öğrencilerin söz varlığını geliştirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %29,8’i “evet”, %38,3’ü “kısmen”, %31,9’u ise “hayır” cevabını vermiştir. Yarışma programları, çizgi film, belgesel ve bazı haber bültenlerinin kelime hazinesini geliştirdiği belirtilse de; diziler, yarışma ve magazin programlarının argo ve yabancı kelime kullanımına yer verdikleri için öğrencilerin söz varlığını geliştirmek yerine körelttiği tespit edilmiştir.

Türkçe güçlü anlatıma sahip bir dildir. Doğadaki canlıların adlandırılmasında, insana ait duyguların anlatımında etkili benzetme ve betimlemelere yer vermektedir. Başka dillerde tek bir kelime ile ifade edilen kavramlar dilimizde birden fazla kelimeyi çağrıştırmaktadır. Akrabalık adları ve renk tonlarını ifade ederken kullanılan kelime çeşitliliği dilimizin zenginliğini kanıtlar niteliktedir (Aksan, 2011, s. 45-46). Televizyon programlarında kelime kullanımına dikkat edilerek, deyim ve atasözlerine sıkça yer verilerek söz varlığı geliştirilebileceği gibi yalnızca kelime öğretimini amaçlayan programlar da hazırlanabilir.

Kültürel değişimin hızlı yaşanmadığı küçük yerleşim birimlerindeki insanlarla sohbet edilerek unutulmaya yüz tutan kelimelerimizin gün yüzüne çıkarıldığı programlar öğrenciler için yararlı olacaktır.

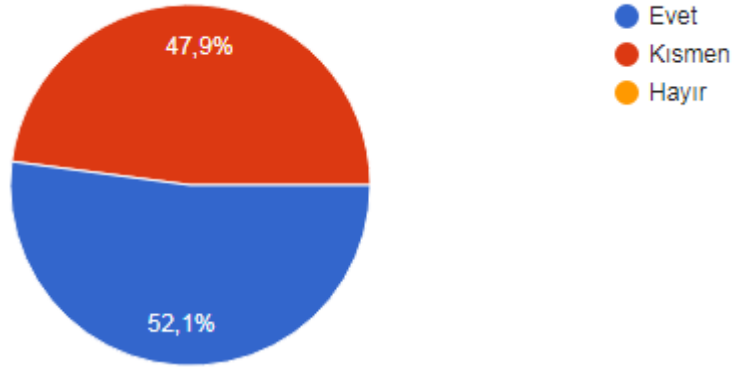

Şekil 4.32. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencileriniz için atasözü ve deyim öğretimi gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?

“Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencileriniz için atasözü ve deyim öğretimi gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %6,1’i “evet”, %49’u ise “kısmen” cevabını vermiştir. Yarışma programları (özellikle de bilgi yarışmaları), TRT Çocuk kanalındaki programlar, haber bültenleri ve kültür-sanat programlarının bu işlevi gerçekleştirdiği ya da gerçekleştirmeye çalıştığı tespit edilmiştir. “Hayır” cevabını veren %44,9’luk kesim ise pek çok televizyon programında deyim ve atasözlerinin kullanılmadığını hatta kullanılsa da anlamlarının yanlış öğretildiğini belirtmiştir.

Deyim ve atasözleri bir millet için kültürünün izlerini taşıyan hazineler niteliğindedir. Milletimizin söz varlığı içinde gelişen, gelecek nesillere bırakılacak Türk dilinin zenginliğini anlatan en güzel mirastır. Atasözleri bizleri ecdadımızın tecrübelerinden ve dünya görüşünden haberdar ederken; deyimler de dilimizin anlatım gücündeki zenginliğini ortaya koymaktadır (Ünalın, 2010, s. 107). Deyimlerimizin mecazlı anlatıma yer vererek sözü nasıl etkili hâle getirdiği okulda öğretmenlerimiz tarafından öğrencilere öğretilirken bu eğitim televizyon programlarıyla da desteklenmelidir. Ana haber bültenleri, yarışma, yemek, spor, magazin ve eğlence programları, çizgi filmler, belgeseller ve diziler yayın akışları içerisinde deyim ve atasözlerine yer vermeye uygun türlerdir. Yarışma

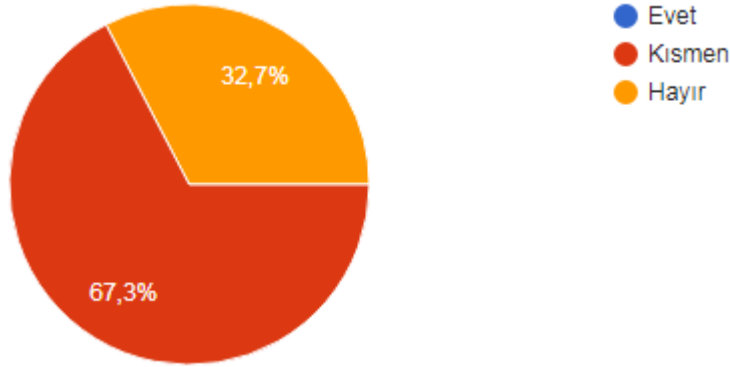
programlarında, bazı dizilerde ve çizgi filmlerde atasözü ve deyim kullanımına daha sık rastlanmaktadır. Fakat bu kullanımların da yeterli olmadığı görülmektedir. Özellikle de çizgi filmlerde çocukların söz varlığını zenginleştirmek için deyim ve atasözlerimiz, taşıdıkları anlamlar açıklanarak kullanılmalıdır.

Şekil 4.33. Öğrencilerinizin televizyon programlarındaki yabancı kelimeleri günlük yaşantılarında kullandıklarını düşünüyor musunuz?

“Öğrencilerinizin televizyon programlarındaki yabancı kelimeleri günlük yaşantılarında kullandıklarını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %52,1’i “evet”, %47,9’u ise “kısmen” cevabını vermiştir. “bye bye, full çekmek, yes, no, star, mersi, pardon, okey, trip, like, love you, baby, skor, selfie, süper, in, out” en çok kullanılan kelimeler arasındadır. Öğrencilerin sadece yabancı kelimeleri değil hiçbir anlamsal değeri olmayan ifadeleri ve argo kelimeleri de günlük yaşantılarında kullandıkları belirtilmiştir. Televizyon programları, standart Türkçe kullanımını yaygınlaştırmadığı gibi anlamsız bir gençlik dili yaratmakta ve yabancı kelime kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Dil, canlı bir varlık olduğu için zaman içinde değişim göstermekte ve başka dillerden de etkilenmektedir. Fakat bu etkilenme dilimizin söz varlığını kuşatıp kurallarını unutturacak şekilde olursa o zaman Türk dilinin kendi kimliğini yitirmesine sebep olacaktır (Aksan, 2011, s. 198-199). Yabancı dillerden Türkçeye geçmiş ve zaman içerisinde milletimize mal olmuş kelimeler herkes tarafından kullanılmaktadır. Bunların dilimizden atılması da söz konusu değildir. Yalnız bu kullanımları bireylere benimseten ve yaygınlaştıran da yine kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle televizyonda yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarının kullanımına dikkat edilmesi gerekmektedir.

4.1.2. Kùltür Soruları

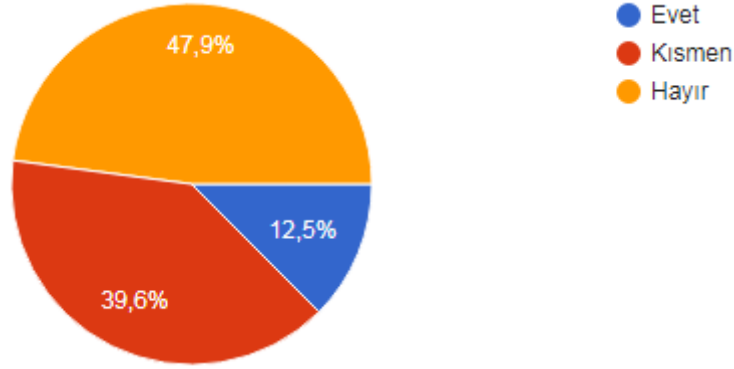

Şekil 4.34. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) Türk kùltürüne uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

“Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) Türk kùltürüne uygun olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %67,3’ü “kısmen” cevabını vermiş ve ana haber bültenlerinin, TRT'deki bazı dizilerin, bazı yemek ve yarışma programlarının, kùltürel öğeleri konu edinen belgesellerin ve çizgi filmlerin Türk kùltürüne uygun olduğunu belirtmiştir. “Hayır” cevabını veren %32,7'lik kısım ise magazin programları, bazı yarışma programları ve dizilerin çoğunun kùltürümüze uygun olmadığını belirtmiştir.

Televizyon programları bilgi verme, eğlendirme ve ikna etme işlevlerinin yanında ait olduğu milletin kùltürüne ve değerlerine yer vermeyi de kendine amaç edinmelidir. Bazı televizyon programları diğer ÷lkelerdeki programlar örnek alınarak hazırlansa da kùltürümüzü yansıtacak şekilde uyarlanmalıdır. Bu durum hem yapımcıların hem de toplumun yararına olacaktır. Bireyler kendi kùltür ve değer kalıplarının yer aldığı televizyon programlarını daha fazla izleme davranışı göstereceklerdir. Kùltür, geçmişte atalarımız tarafından işlenen maddi ve manevi değerlerimizin, birikimlerimizin ve davranış biçimlerimizin bütünüdür (Korkmaz vd., 2010, s. 13). Hayatımızı devam ettirirken uyduğumuz kurallar, olaylara bakış açımız, sergilediğimiz davranışlar, söz varlığımız kùltürümüzün birer parçasıdır. Bunları televizyon programlarına yansıtmak yerine millî değerlere uygun olmayan davranış kalıpları dizilerde yer almakta; programlarda yabancı kùltürlere duyulan ilgi gözlenmektedir. Bu olumsuz davranışlar zamanla bireylere yanlış

gelmemektedir. Bir ülkedeki televizyon programları o milletin değerlerine, kültürüne ve aile yapısına uygun yayın yapmalıdır. Bunun bütün kitle iletişim araçlarının asli görevi olduğu unutulmamalıdır.

Şekil 4.35. Ana haber bültenlerinin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılanların %12,5'i Kanal D, TRT, NTV, CNN Türk gibi kanallarda yayınlanan ana haber bültenlerinin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor; %39,6'sı “kısmen” cevabını vermiştir. %47,9'luk kısım ise Show Tv, Star Tv, Kanal 7, Flash Tv, Fox Tv gibi kanalların haber bültenlerinin değerler eğitimine katkı sağlamadığını belirterek bunların gerekçelerini de şu şekilde açıklamışlardır:

Ö.1, Ö.9, Ö.15, Ö.39, Ö.41: “Haberlerde değerlerimizin zarar gördüğü olaylara yer veriliyor.”

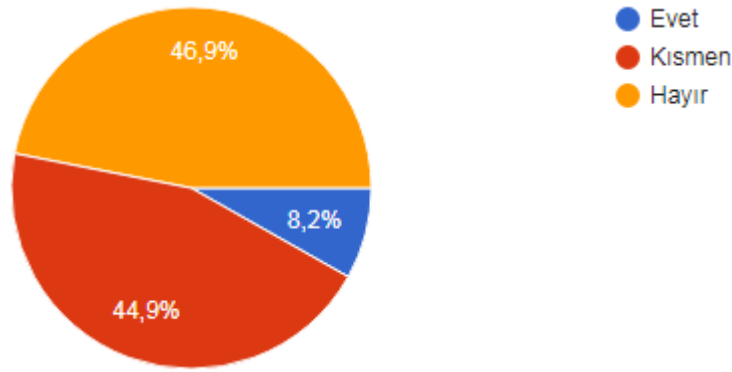
Ö.31, Ö.32, Ö.33: “Bütün haber kanallarında güncel konular işleniyor. Değerler eğitimi verildiğini düşünmüyorum.”

Ö.12, Ö.19, Ö.21, Ö.22: “Haberlerde olumsuz örneklerin fazla olması toplumu ümitsizliğe sevk ediyor. Hatta değerlerimizin artık kaybolduğu izlenimini veriyor.”

Ö.5, Ö.26, Ö.30: “Haber bültenlerinin değerler eğitimi vermek gibi bir kaygı taşıdığını düşünmüyorum. Çünkü çoğu haber programında haber değeri taşımayan konulara yer veriliyor.”

Televizyonlarda yer alan haberler, olumlu-olumsuz tüm detaylarıyla izleyenlere sunulmaktadır. Bir suçun ya da olumsuz olayın nasıl gerçekleştiği anlatılırken kimileri bilinçlenmekte kimileri ise bu davranışları örnek almaktadır. Bu durum yanlış öğrenmelere sebep olabileceği gibi bu yayınlara maruz kalan kişileri de duyarsızlaştırmaktadır. Elbette

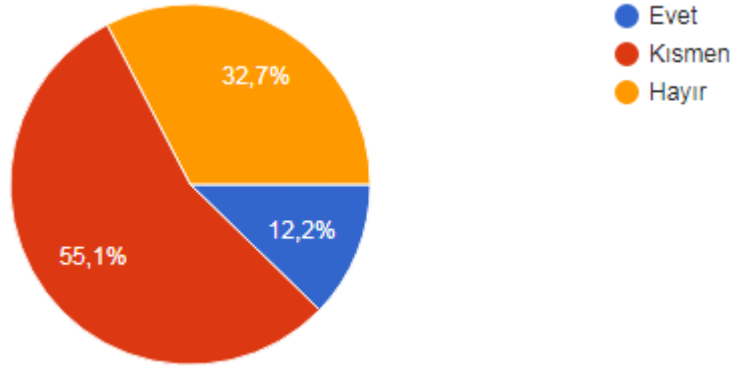
haberler sadece bu yönüyle değerlendirilmemelidir. Çünkü haberler ülkede ve dünyada yaşanan olaylarla ilgili kamuoyu oluşturan kısa metin ve bu metinle ilgili görüntülerdir (Özön, 2000, s. 345). Evrensel ve kültürel değerlerin yer aldığı olumlu örnekler az da olsa haberler aracılığıyla insanlara sunulmaktadır. Hayvan ve doğa sevgisi, kaybolan eşyaların sahiplerine teslim edilmesi, dürüstlük, yardımseverlik haberlerle insanlara hatırlatılan değerler arasındadır.

Şekil 4.36. Yarışma programlarının değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

“Yarışma programlarının değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %8,2’si “Kim Milyoner Olmak İster” ve TRT'deki yarışma programlarını örnek göstererek “evet” cevabını vermiştir. %44,9'luk bir kesim ise “kısmen” cevabını vererek “19”, “Altın Petek”, “Kelime Oyunu”, “Kim Milyoner Olmak İster” gibi yarışma programlarının bu eğitimi gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılanların %46,9'u ise “Ben Bilmem Eşim Bilir”, “Bugün Ne Giysem” gibi programları örnek göstererek bu programların değerler eğitime katkı sağlamadığı görüşündedirler.

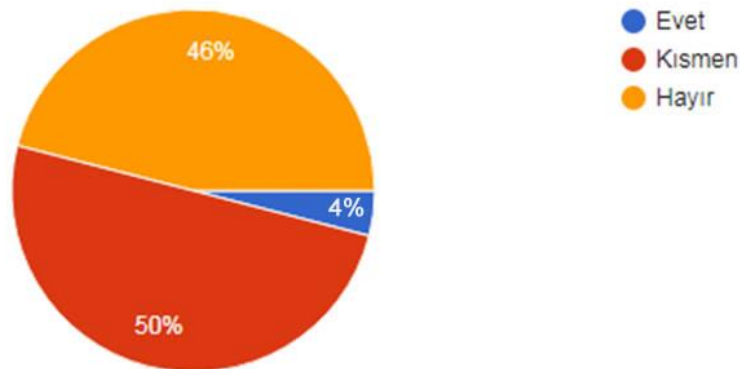
Değerler eğitimi, bireylerin kendi kültürel değerlerini ve evrensel değerleri öğrenerek bunları yaşantısında uygular hâle gelmesini amaçlamaktadır. Yarışma programlarının çoğu, değer eğitiminden uzak bir yayın anlayışı sergilemektedir. Bu konuda önlem alması gereken aile ve öğretmenlerden ziyade RTÜK’tür. Farklı içeriklerde ve Türk kültürüne uygun yarışma programları geliştirilerek öğrencilerin değerler eğitime katkıda bulunulabileceği bir gerçektir. Yarışmacıların sokağa çıkıp yarışma kuralları gereği belirlenen belli değerleri uygulayarak ödüller kazandığı yarışmalar bu tür programlara örnek gösterilebilir.

Şekil 4.37. Yemek programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

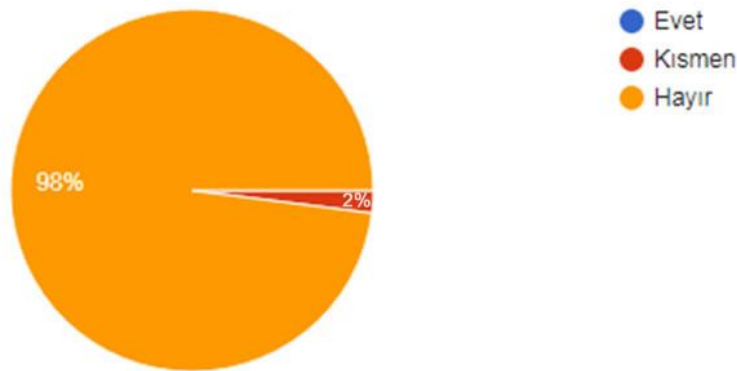
“Yemek programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %12,2’si “evet”, %55,1’i “kısmen”, %32,7’si “hayır” cevabını vermiştir. “Nursel’in Mutfağı”, “1 Tatlı 1 Tuzlu”, “Bekir Develi ile Annemin Yemeği”, “Lezzet Haritası” değerler eğitimine katkı sağlayan yemek programları arasındadır.

Yemek programlarının büyük çoğunluğu, kültür tanıtımı veya değerler eğitimini kendine amaç edinmemektedir. Özellikle bazı yemek programları bilinçlendirmek bir kenara yanlış örnekler sunmaktadır. İnsanların birbirini olumsuz yönde eleştirdiği, üslupsuz tavırların sergilendiği yarışmalardan çocuklara bir eğitim vermesi beklenmemektedir. Oysa yemekler maddi kültür unsurlarıdır ve her kültürde farklı yeme alışkanlıkları vardır (Çaycı, 2019, s. 102). Çocuk bireyler ailede hangi yemekleri yiyerek yetişirse yeme alışkanlıkları ve damak tadı ona göre şekillenmektedir. Ayrıca yenmesi gereken ve yasak olan besin maddeleri de kültürel ve dinî değerlerimize göre belirlenmektedir. Kültürümüzü yansıtmaya elverişli olan bu program türünde yöresel yemeklerin tanıtıldığı, eski yeme-içme alışkanlıklarımızın çocuklara kazandırılmaya çalışıldığı bir anlayış benimsenmelidir.

Şekil 4.38. Spor programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

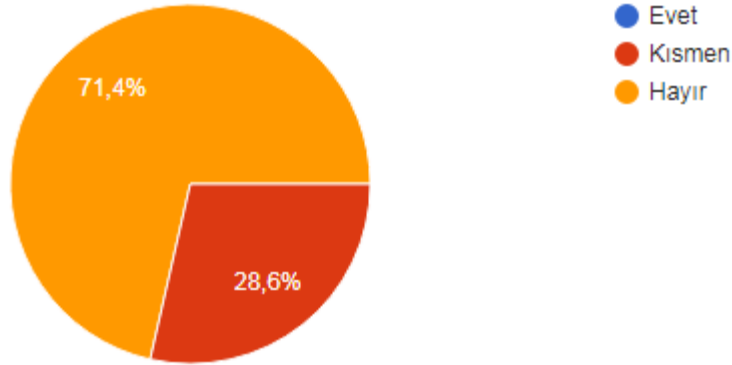
“Spor programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %4’ü “evet”, %50’si “kısmen”, %46’sı ise “hayır” cevabını vermiştir. Millî müsabakaların, TRT ve NTV kanallarında yayınlanan spor programlarının değerler eğitimine katkı sağladığı düşünülürken; “Beyaz Futbol” ve “Derin Futbol” adlı programların olumsuz örnek teşkil ettiği belirtilmiştir. Spor, tek başına düşünüldüğünde kişinin bedensel gelişiminin yanında ahlaki ve zihinsel gelişimine de katkı sağlamaktadır. Sarf edilen çabanın ve harcanan zamanın neticesinde kazanmak kadar kaybetmenin de mümkün olduğunu kabullenebilme olgunluğu bunun en güzel örneğidir. Güreş, okçuluk, cirit atma gibi ata sporlarımızı öğrencilere tanıtacak ve bu sporların kültürümüzdeki yerine değinecek televizyon programları hazırlanmalıdır. Ayrıca bu programlarda adalet, dürüstlük, hoşgörü, yardımseverlik, cesaret, sevgi, saygı, merhamet, sabır gibi değerlerimizin sergilendiği durumlara da yer verilmelidir.

Şekil 4.39. Magazin programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

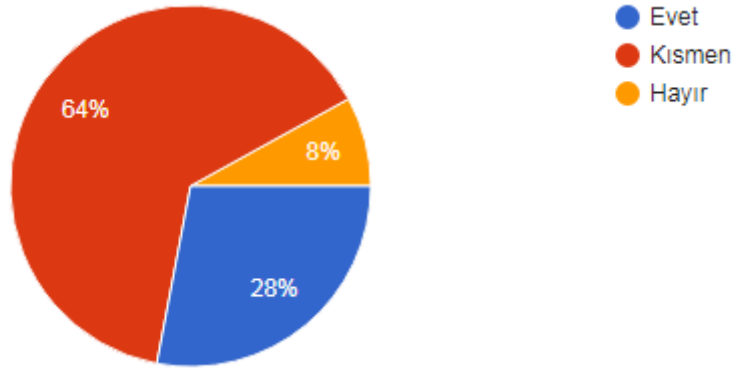
“Magazin programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların neredeyse tamamı “hayır” cevabı vermiştir. Magazin programlarının ahlaki gelişimi olumsuz etkilediği, değerlerimize aykırı hayatları yansıttığı, aile kültürümüzü yok ettiği belirtilmiştir. Bu programları hazırlayanların da Türk kültürünün tanıtılmasına ya da geliştirilmesine katkı sağlamak, değerlerimizi izleyenlere hatırlatmak gibi amaçlar taşıdıkları düşünülmemektedir. Magazin programları, izleyicilerin ilgisini çekmek için hazırlanan eğlence programları olarak ifade edilmektedir (Özön, 2000, s. 460). Magazin programlarını izlenir kılan ise insanlardaki merak duygusunu harekete geçirmesidir. Televizyon programları sayesinde tanınan ve ünlenen kişilerin özel hayatları, nasıl bir yerde ve hangi koşullarda yaşadıkları onları beğenen kişilerce öğrenilmek

istenmektedir. Bu durum özellikle çocuk bireyleri imkânlarını zorlayacak tüketim faaliyetlerine de sevk etmektedir. Ayrıca magazin programlarında söz konusu ünlülerin iyi yönlerinin yanında olumsuz davranışlarına da yer verilmektedir. Bu programlarda ünlülerin giydiği kıyafetlerin eleştirilmesi, diğer ünlülerle yaşadığı tartışmaların hatta söylenen sözlerin izleyenlere aktarılması çocuk bireylere olumsuz örnekler teşkil etmektedir.

Şekil 4.40. Eğlence programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %28,6'sı eğlence programlarının değerler eğitimine “kısmen” katkı sağladığını belirtirken; %71,4'ü “hayır” cevabı vermiştir. Eğlence programlarının değerler eğitimi vermek gibi bir kaygı taşımadığı, aksine izlenme oranlarını artırmayı amaçladığı belirtilmiştir. Bu programların çoğunun güldürürken düşündürmediği, millî kültürümüzü tam olarak yansıtmadığı ve değer öğretimi barındırmadığı tespit edilmiştir. Oysa değerlerimiz kökleri geçmişte, gövdesi ve dalları ise bu köklerden beslenerek günümüze ve yarınlara ulaşan bir ağaç gibidir. Değerlerimiz, yaşam boyunca bizlere güç veren ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmamızı sağlayan kaynaklardır (MEB, 2018b, s. 5). Atalarımızın yaşam tecrübeleriyle zenginleşen değerlerimizi televizyon programları olmak üzere hayatımızın her alanına yansıtmamız ve yaşatmamız gerekmektedir. Özellikle de hoşça vakit geçirmek amacıyla izlediğimiz eğlence programlarında değerlerimizin sergilendiği davranışları ve kültürel öğelerimizi görmek bu programların izlenirliğini de artıracaktır. RTÜK eğlence programlarının içeriğini gözden geçirmeli ve söz konusu unsurları barındırması yönünde çalışmalar yapmalıdır.

Şekil 4.41. Çizgi filmlerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

“Çizgi filmlerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %28’i “evet”, %64’ü ise “kısmen” cevabını vermiştir. TRT Çocuk, değerler eğitime en çok dikkat eden kanal olarak yer alırken; bu kanaldaki çizgi filmlerin de (Rafadan Tayfa, Pepee, Canım Kardeşim, Keloğlan, Maysa ve Bulut, Niloya, Harika Kanatlar) çocuklara olumlu davranışlar kazandırdığı ve kültürümüze uygun karakterlere yer verdiği belirtilmiştir. “Hayır” cevabı veren %8’lik kesim ise Cartoon Network kanalındaki çizgi filmlerin değerler eğitime katkı sağlamadığını belirtmiştir. Katılımcıların yorumlarından hareketle TRT Çocuk ve Cartoon Network kanallarındaki çizgi filmler izlenmiş ve değerler eğitimi açısından değerlendirilmiştir.

“Rafadan Tayfa” adlı çizgi film İstanbul’da geçmektedir. Konuşmalar anlaşılırdır. Cümlelerde vurguya dikkat edildiği görülmektedir. Konuşmalarda standart Türkçe kullanımına dikkat edilmiştir (sesini duyuyorum, görebiliyor musun?). Bazı bölümlerde kahramanların kitap okuduğu görülmektedir. Ayrıca deyimlerin izleyicilere açıklandığı bölümler de vardır. Çizgi film genelinde mantı, yaprak sarma, dolma gibi geleneksel yemeklerimizin de yer aldığı görülmüştür. “İşin üstesinden gelmek, açlıktan ölmek, kolları kopmak, ortalığı ayağa kaldırmak, aklını peynir ekmekle yemek, dizlerinin bağı çözülme, göz gözü görmemek” çizgi filmde kullanılan deyimlerden; “ekmek teknesi, hay Allah, vay benim aslanıma, eski toprak, keçi inadı, el insaf” ise kültürümüze ait söz kalıplarından bazılarıdır. Hayvan sevgisi, yardımseverlik (yaşlılara yardım etme), sorumluluk sahibi olma, olumsuz durumlarda çözüm yolları arama, iş bölümü, saygı, birlikte ve azimle zorlukların üstesinden gelme gibi değerler işlenmiştir.

“Niloya”, ismini başkarakterinden almaktadır. Çizgi filmde konuşmalar anlaşılırdır. Yalnız konuşma esnasında “gülüyo, ağlıyo” gibi “r” sesinin kullanılmadığı ifadeler yer verilmiştir. Fakat bu kelimelerde standart Türkçeye uygun olarak “gülüyor, ağlıyor”

şeklinde “r” sesi kullanılması gerekmektedir. Çizgi filmde çocuklara örnek teşkil edebilecek şekilde kitap okuma davranışı sergilenmektedir. Kültürel değerlerimizden olan halı dokumacılığına yer verilmiştir. Aile sevgisi, hayvan sevgisi, emek, sabır, arkadaş sevgisi, toplu taşıma araçlarında büyüklere ve hamilelere yer verilmesi değinilen değerler arasındadır.

“Pepee”, okul öncesi dönem için önemli bir öğrenme kaynağı niteliğindedir. Türk toplumunda önemli bir yere sahip olan geniş aile tablosu çizilmektedir. Çizgi filmde Türk bayrağına ve nazar boncuğu gibi kültürel bir simgeye yer verilmektedir. Türk toplumunda nazar boncuğu kötü niyetli bakışlardan korunmak için kullanılmaktadır. Nazar boncuğunun mavi rengiyle insanların güçlü bakışlarını kendi üzerine çekerek nazarı etkisiz hâle getirdiğine inanılır (Çıblak, 2004, s. 108-109), Trakya karşılması ve zeybek aracılığıyla da yöresel oyunlarımıza değinilerek kültür aktarımı sağlanmıştır. “Benimle gelir misin? Bana yardım eder misin?” gibi standart Türkçenin kullanıldığı konuşmaların yanı sıra “açabiliyo, değışıyo” gibi “r” sesinin kullanılmadığı ifadeler de yer verilmiştir. “Koçum, maşallah tütütü” kültürümüzü yansıtan ifadelerden; paylaşma, kardeş sevgisi, özür dileme ise verilen değerlerden bazılarıdır. Ayrıca kitap ve gazete okuma davranışına yer verilmektedir.

“Can”, teknolojinin hayatımızda bu kadar yer edinmediği dönemlerde dede ve nineyle aynı evde yaşayan kalabalık, samimi, birbirine sıkı sıkıya bağlı aile yapısının çocukların zihinlerinde canlandırılmaya çalışıldığı bir çizgi filmidir. Kültürümüzde yer alan yemeğe başlamak için evin en büyüğünün sofraya gelmesini bekleme durumu çizgi filmde de yer almıştır. Babanın aile içindeki rolüne değinilmiştir. Can hastalandığında annesi ona yöresel yiyeceklerimizden olan tarhana çorbası pişirmektedir. Yalan söylemenin kötü bir davranış olduğu, ön yargılı olunmaması gerektiği, paylaşma duygusunun kişiye verdiği mutluluk, aile içi dayanışma ve iş birliği, yardımseverlik, empati kurma, hatalarının farkına vararak özür dileme, nimetlerin ve kaynakların israf edilmemesi, doğa ve hayvan sevgisi, sorumluluk duygusu kazandırılmak istenen değerlerdendir. Yemekten önce ve sonra elleri yıkamak, yemeklerden sonra ve yatmadan önce dişleri fırçalamak gerektiği söylenir. “Ellerine sağlık” denmesi ve teşekkür edilmesi nezakete ilişkin olumlu birer örnektir. Ayrıca Can'ın odasında ağaç şeklinde bir kitaplık vardır. Yine birkaç bölümde anne, baba ve babaanne kitap okumaktadırlar. Can'ı da kendilerine katılması konusunda teşvik ederler. Can uyuyamadığı zamanlarda ise annesi yine ona kitap okur. Kullanılan cümleler kısa ve

anlaşılırdır. Ses anlaşılabilir bir seviyededir. Karakterlerin konuşma hızları çocukların düzeyine uyundur.

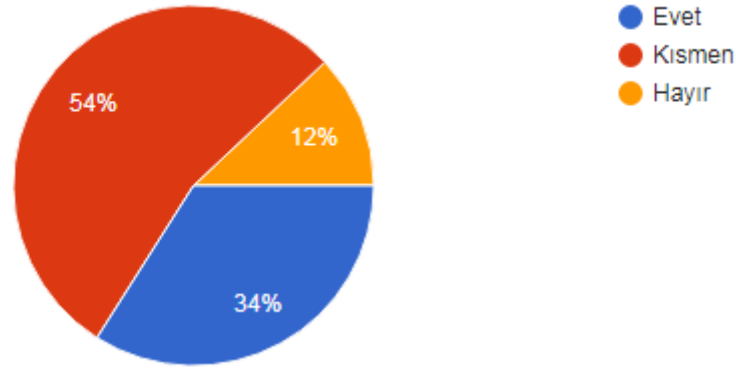
“Keloğlan”ın ilk bölümü masal tadında bir tekerleme ile başlamaktadır. Keloğlan hayvanlarla konuşabilme gibi olağanüstü bir güce sahiptir. Konuşmalar anlaşılır bir biçimdedir. Standart Türkçe ile konuşulmaktadır. Hayvan sevgisi, sabırlı olma, çalışkan olmanın gerekliliği, suyu ve diğer nimetleri israf etmemek ve temiz olunması verilen değerlerdendir. “Kel oğlum keleş oğlum, müjsemi isterim, üstüme iyilik sağlık, dur durak bilmemek, anasının kuzusu, evimin direği, gözümün nuru, kendi yağında kavrulmak, boyunun ölçüsünü almak, emmi, ana” çizgi filmde kullanılan ve kültürümüze ait ifadelerden bazılarıdır.

Yukarıda ismi geçen çizgi filmler millî yapım oldukları için değerler eğitimi noktasında belli görevler üstlenmektedirler. Geçmişte masal ve halk hikâyelerinin üstlendiği kültür aktarımı görevini günümüzde çizgi filmler üstlenmektedir (Taş Alicenap, 2015, s. 16). Kendi kültürümüzü temele aldıkları için anlatılanlar günlük hayatımıza yakınlık teşkil etmektedir. Gerçek hayat tecrübelerini öğrenmeleri için çocuklara farklı öğrenme ortamları sunmaktadır. Unutulmaya yüz tutan değerlerimizin gün yüzüne çıkarılması ve izleyenlerde bu değerlere ilgi uyandırması da söz konusu çizgi filmlerin kültürel anlamda olumlu etkilerindendir.

Cartoon Network kanalında yayınlanan çizgi filmlerden bazıları izlenmiş; bunların daha fazla hayal unsuru içerdiği, çocukları gerçek hayattan uzaklaştırdığı ve onlar için eğitici bir nitelik taşımadığı tespit edilmiştir. Bu kanalda yer alan “Kral Şakir” adlı çizgi filmin genelinde bir şiddet eğilimi söz konusudur. Aile içi iletişimde uygun olmayan davranışlar sergilenmektedir. Çizgi film karakterimiz Şakir, sorumluluklarını yerine getirmeyen biridir. İnsanlara yardım etmeyi sıkıcı bulmaktadır. Sağlıksız yemek tüketimi konusunda çocuklara olumsuz örnek teşkil edilmektedir. Çizgi filmde büyüklere saygı gösterme değerine uygun olmayan davranışlar sergilenmektedir. Kahramanlarımız “canavar” kelimesi yerine daha güzel olduğunu düşündükleri için harflerin yerini değiştirerek “canabar” ifadesini kullanmaktadırlar. Bunun neticesinde, çocuklarımız anlamsız fakat kendi aralarında sözde iletişim kurdukları bir dil oluşmaktadır. Kahramanların birbirine teşekkür etmesi nezaket kurallarına örnek gösterilebilecek olumlu bir davranıştır.

“Samuray Jack”, keskin ve sihirli kılıcı ile düşmanlarını öldüren siyah kostümlü bir karakterdir. Çizgi film bilgisayar oyunu tadındadır. Çizgi filmdeki konuşmalar yok denecek kadar azdır.

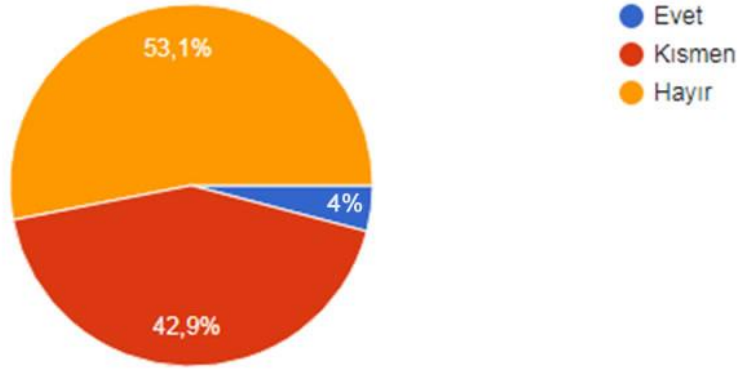
“Powerpuff Girls”, sihirli güçleri olan ve dünyayı kötülerden kurtarmaya çalışan üç küçük kızı konu edinen bir çizgi filmidir. Kızların amacı dünyayı kurtarmak olsa da bu amaç uğruna onlar da çevrelerine zarar vermektedirler. Çizgi filmde konuşmalar net ve anlaşılırdır.

Şekil 4.42. Belgesellerin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

Katılımcıların %34'ü belgesellerin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünürken; %54'ü “kısmen” katkı sağladığı görüşündedir. %12'si ise bu soruya “hayır” cevabını vermiştir. “NTV”, “National Geographic” ve “TRT Belgesel”in en çok izlenen belgesel kanalları olduğu tespit edilmiştir.

Belgesellerde ülkemizin farklı yerleri ve buradaki insanların yaşayışlarına yer verilerek hem kültür tanıtımı hem de kültür aktarımı yapılabilir. Belgeseller, belge niteliği taşıyan televizyon programlarıdır (Özön, 2000, s. 96). Bu ifadeden hareketle belgeseller kültürümüze ve değerlerimize ait izleri günümüze ulaştıracak asıl araçlardır. Belgesellerde ülkemizin farklı bölgelerinde yaşayan özellikle de belli yaşın üstündeki halkla geçmişin güzelliklerine ve o dönemlerde değerlerimizin nasıl yaşandığına dair sohbetler edilebilir. Bildikleri ya da sıklıkla kullandıkları kelime grupları, tekerleme ve maniler, atasözü ve deyimler öğrenilebilir. Bu tür programları izleyen öğretmen ve öğrenciler de değerlerin ve dil kullanımlarının günümüzde ne kadar geçerliliğini koruduğu üzerinden bu konulara dair değerlendirmelerde bulunabilirler.

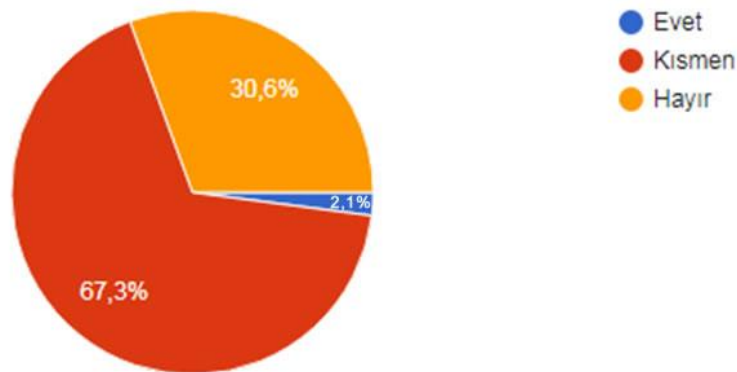
Şekil 4.43. Dizilerin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

“Dizilerin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %4’ü “evet”, %42,9’u “kısmen”, %53,1’i ise “hayır” cevabını vermiştir. “Diriliş Ertuğrul”, “Vatanım Sensin”, “Payitaht Abdülhamit”, “Seksenler”, “Baba Candır”, “Hangimiz Sevmedik”, “Yunus Emre” değerler eğitimine katkı sağlayan diziler arasında yer alırken; “No: 309”, “Kara Sevda”, “Fazilet Hanım ve Kızları”, “Cesur ve Güzel”, “İçerde”, “Eşkıya Dünyaya Hükümdar Olmaz”, “Muhteşem Yüzyıl”, “Paramparça”, “İstanbul Gelin” gibi dizilerin olumsuz örnekler olarak değerlendirildiği görülmüştür. Araştırmaya katılan öğretmenlerimiz tarafından değerler eğitimi konusunda olumlu ve olumsuz olarak en çok ismi geçen iki dizi, ilk bölümünden başlanarak izlenmiş ve aşağıda verilen sonuçlara ulaşılmıştır.

“Diriliş Ertuğrul”, konusunu tarihten alan ve günümüzde unutulmaya yüz tutmuş Türk kültürünü, gelenek ve göreneklerini hatırlatan bir dizidir. Tarihî olaylar ve kişiler üzerinden o dönemin yaşantısı anlatılmaktadır. Türk kültürünü, avcılık geleneğini ve oba hayatını temele alan dizinin tarihimize duyulan ilgiyi artırması beklenmektedir. İhtiyacı olanların koruyup kollanması, misafirperverlik, büyüklere hürmet, sabır ve saygı dizinin kazandırmayı hedeflediği değerlerdendir. “Ser verip sır vermemek, yola düşmek, destur almak, ayyuka çıkmak, ağzına laf vermek, yoldaşlık etmek, canı tez olmak, dünyanın altını üstüne getirmek, ocağı sönmek, başının çaresine bakmak, göğüs germek, koruyup kollamak, yolu ve bahtı açık olmak, başını dik tutmak, hakkını vermek, öfkeyle kalkan zararlar oturur” dizide yer alan deyim ve atasözlerinden bazılarıdır. Ayrıca “özgürlük, medet Ya Rab, Allah’a şükür, eyvallah, Takdir-i ilahi, aslan parçası, yavuklu, baci, kocamak (yaşlanmak), uzun lafın kıyası” gibi millî ve dini değerlerimizi yansıtan söz kalıplarının da kullanıldığı görülmüştür. Bu değerlendirmemiz ışığında dizinin sağlam bir kelime öğretimi gerçekleştirdiği gözlemlenmiştir.

“No: 309” adlı dizinin ise Türk kültürünü ve değerlerini yansıtmadığı tespit edilmiştir. Değer öğretimine uygun olmayan büyüklere saygısızlık etme gibi davranış kalıplarına yer verilmektedir. Özür dileme ve verdiği sözde durma ise dizide en belirgin şekilde yer verilen olumlu davranışlardır. Dizi, okullarda geliştirilmeye çalışılan konuşma becerisini de olumsuz yönde etkilemektedir. “Bekliyciz” ifadesinde geniş olan “e” sesinin daraltılarak “i” şeklinde söylenmesi, “e” ve “ğ” seslerinin söylenmemesi; “iki dakika” ifadesinde “i” sesinin söylenmemesi; “direk” (doğrudan anlamında kullanılıyor), “riks” (risk yerine), “nalet” (lanet yerine) gibi kullanımların standart Türkçeye uygun olmadığı görülmektedir. “Göz yummak, bir dediğini iki etmemek, elini çabuk tutmak, gözlerine inanmamak, işinin ehli olmak, bir taşa iki kuş vurmak, başına talih kuşu konmak, içine doğmak, ser verip sır vermemek” ise kullanılan deyim ve atasözlerinden bazılarıdır.

Diziler genellikle bütün aile bireylerinin bir arada olduğu akşam saatlerinde yayınlanmaktadır. Aynı karakterler etrafında gelişen olayların birbirini takip etmesi ve en heyecanlı yerde biten bir dizinin yeni bölümünde yaşanacakların merak edilmesi bu programları izlenir kılmaktadır. Çocuk bireyler ise isteyerek ya da istemeyerek bu dizilerden gelen uyarılara maruz kalmaktadır. Çocukların, dizi kahramanlarını fiziksel ve kişilik özellikleriyle örnek aldıkları yapılan araştırmalar sonucunda kanıtlanmıştır (Erjem ve Çağlayandereli, 2006). Bu yüzden ailelerin televizyon karşısında özellikle çocuklarıyla geçirdiği vakitlerde programlara eleştirel bir tavırla yaklaşmaları ve izlenilen programın çocukları üzerinde nasıl bir etki yaratacağını bilmeleri gerekmektedir. İzlenilen dizilerin bireylere etkili iletişim becerisi geliştirmek, kültürel ve evrensel değerler kazandırmak, temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili doğru örnekler sunmak, dil bilinci ve sevgisi aşlamak, kitap okuma alışkanlığı kazandırmak gibi davranışlardan hangilerini hatırlattığı ya da öğrettiği sorgulamalıdır.

Şekil 4.44. Reklamların değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

“Reklamların değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyör musunuz?” sorusuna katılımcıların %2,1’i “evet”, %67,3’ü “kısmen” cevabını vermiştir. Aile birliğini ve sevgisini, paylaşımı anlatanlar (Ülker, Omo), misafirperverliği anlatan banka reklamları ve bizi geçmişe götüren reklamlar (Pınar reklamları), kamu spotları ve bayram şekeri reklamları ayrıca “Olmasa da olur.” sloganıyla yayınlanan Darüşşafaka reklamları değerler eğitimi veren reklamlar olarak belirtilmiştir. “Hayır” cevabı veren %30,6’lık kesim ise reklamların insanları tüketime yönlendirdiğini ve gerçekçi olmadıklarını söyleyerek değerler eğitimi veremeyeceğini belirtmiştir.

Reklamlar genellikle ürünlerin tanıtımını yapmak ve satışını artırmak amacıyla hazırlanmaktadır. Fakat bu durum, ürün tanıtımının yanında herhangi bir değerin kazandırılmayacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü televizyon reklamları görsel ve işitsel boyutun yanında harekete de yer verdikleri için etkileme gücü yüksektir (Şahin, 2011, s. 69). Reklamın bu etkileyici gücü Türk kültürü ve değerleri ile birleştirilerek çocuklarda kalıcı öğrenmeler sağlanabilir. Bunun için RTÜK tarafından her reklamın içerisinde bir değer öğretimini barındırması zorunluluğu getirilebilir. Söz konusu durum reklam yapımcılarına bir şey kaybettirmezken toplumumuza önemli katkılar sağlayacaktır.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırma sonucunda öğretmenlerimizin ilgi duydukları televizyon programlarını izledikleri fakat öğrencilerini yönlendirmek için seçici bir izleme gerçekleştirmedikleri görülmüştür. Öğretmenlerimiz, televizyon programlarında dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin doğru kullanımının önemli olduğu görüşündedirler. Fakat televizyon programlarının Türkçe dersi dil becerisi kazanımlarını ve öğrencilerin söz varlığını geliştirmedeği yönünde fikir belirtmişlerdir. Televizyon programları, araştırmaya katılan öğretmenlerimizce bir eğitim aracı olarak görülmemekte dolayısıyla da Türkçe derslerinde yeteri kadar kullanılmamaktadır.

- Kitle iletişim araçlarıyla etkileşimin giderek arttığı bir dönemde ondan gelen mesajları doğru anlamak ve yorumlamak özellikle öğretmenler için önem taşımaktadır. Çünkü öğrenciler televizyondaki konuşma şekillerinden, yazım yanlışlarından etkilenmekte ve yanlış öğrenmeler gerçekleştirmektedirler. Çalışmamızda Türkçe öğretmenlerimizin medya okuryazarlığı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları görülmüştür (Şekil 4.6). Televizyondaki programları izlerken seçici olma, ondan gelen mesajları doğru anlama ve izlenenlerin gerçek ya da kurgu olduğunu ayırt edebilme ise medya okuryazarlığıyla sağlanmaktadır. Okullarda dil öğretimi görevini üstlenen Türkçe öğretmenlerinin medya okuryazarlığı konusunda gerekli hassasiyeti göstermeleri, öncelikle kendileri bu eğitimi alarak öğrencilerini de bilgilendirmeleri gerekmektedir.
- Öğrencilerin, öğretmenlerin davranış ve konuşmalarını örnek aldıkları düşünüldüğünde doğru model olmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarısından fazlasının günlük yaşantısında kitle iletişim araçları yerine “medya” kelimesini tercih ettikleri görülmüştür (Şekil 4.7). Kitle

iletişim araçları günümüzde yaygın olarak kullanılan bir ifadeyken öğretmenlerimizin de yabancı kökenli olan “medya” kelimesini kullanmamaya zen göstermeleri gerekmektedir.

- Öğretmenler televizyon programlarının içeriği, bu programların dilimize ve kültürümüze etkileri hakkında bilgi sahibi olmalıdırlar. Türk kültürüne yer veren ve dilimizin doğru kullanıldığı programlara öğrencileri yönlendirmek ve onların kültürel değerlerine ve dil becerilerine zarar verecek yayınlardan uzak kalmalarını sağlamak bu şekilde mümkün olacaktır. Fakat ğretmenlerimizin televizyon programlarının içeriğinden haberdar olmak için düzenli olarak dizi ve reklam kontrolü yapmadıkları tespit edilmiştir (şekil 4.8, şekil 4.9). Televizyon yayınları içerisinde sıklıkla karşılaşılan dizi ve reklamlar çocukları en çok etkileyen türlerdir. Özellikle reklamlarda ilgi çekmek adına kelimelerdeki harflerin eksik söylenmesi, kelimeye fazladan harflerin eklenmesi ya da anlamsal değer taşımayan kelimelerin kullanılması gibi durumlara sıklıkla rastlamaktayız. Öğretmenler; tamamını izlemeseler bile dizi ve reklamlardan, orada izleyicilere sunulan örnek yaşantılardan, konuşmalardan, kullanılan kelimelerden haberdar olmalı; doğru ve yanlışı ayırt etme noktasında öğrencilere yol göstermelidirler. Kitle iletişim araçları konusunda gerçekleştirilen bu kontrol öğretmenlerimizin eğitimci rolünün okul dışında da devam ettiğinin kanıtı niteliğinde olacaktır.
- Televizyon ve diğer kitle iletişim araçları etkin bir şekilde kullanıldıklarında iyi birer eğitim-ğretim aracı olabilmektedirler. Öğretmenlerin, ğrencilerin gelişimlerine yarar sağlayacak programları onlarla paylaşması bu yönde atılacak olumlu bir adımdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencileri televizyon programları konusunda yönlendirdiği tespit edilmiştir (şekil 4.10). Öğretmenler, öğrencilerini eğitici ve yararlı buldukları programlara genellikle de haber bültenleri, belgeseller ve yarışma programlarına yönlendirdiklerini belirtmişlerdir. Fakat televizyon programlarının içerikleri hakkında nitelikli ve düzenli bilgiye sahip olmadıkları görülen öğretmenlerin öğrencilere doğru bir yol izemeyecekleri açıktır. Öğretmenlerin ğrencilerine yapacakları bu yönlendirme millî bir sorumluluktur. Anne babalar bu konuda yeterince bilgi sahibi değilse öğrenciler kültürel ve ahlaki değerlerimizden giderek uzaklaşacak ve kendi diline, milletine yabancı hâle gelecektir. Bunun bilincinde olan her öğretmenin öğrencilerini televizyon programları konusunda bilinçlendirmesi ve yönlendirmesi gerekmektedir.

- Televizyon, farklı türden programlara yer vererek her kesimden izleyiciye hitap eden bir kitle iletişim aracıdır. İzleyiciler televizyon programları konusunda seçici davrandıklarında televizyon karşısında geçen zaman anlam kazanmaktadır. Öğretmenlerin televizyonda en çok ana haber bülteni, belgesel, yarışma programı ve dizi izledikleri görülmüştür (Şekil 4.11). Bu durum Türkçe öğretmenlerimizin, ülkesinde ve dünyada olup bitenlerden haberdar olmak için haber programlarına öncelik verdiği; doğayı ve insanları anlamak için belgeselleri ve eğitime işlevine sahip olan yarışmaları izledikleri yani televizyon konusunda seçici oldukları şeklinde yorumlanabilir.
- Yarışma programları, yarışmacıların soruları cevaplayarak belli kazançlar sağladığı bir program türüdür. Kazanmak ya da kaybetmek söz konusuken esas olan eğlenmektir. Öğretmenlerimizin yarışma programlarını izlediği özellikle de bilgi yarışmalarını tercih ettiği görülmüştür (Şekil 4.12). Bu programlar yeni bilgiler öğrenmek, var olan bilgileri tazelemek, kelime hazinesini geliştirmek ve eğlenceli vakit geçirmek gibi sebeplerle öğretmenlerimiz tarafından tercih edilmektedir. Özellikle de bilgi yarışmaları öğrencilere kelime öğretimi sağlamakta, kelimelerin hatta deyim ve atasözlerinin doğru kullanımını göstererek anlamlarına açıklık getirmektedir. Böylelikle öğrencilerin söz varlıklarını zenginleştirmektedir. Bu tür programlar Türkçe öğretmenleri tarafından izlenmeli ve öğrencilere de tavsiye edilmelidir.
- Yemek programları insanlara kültürlerin, gelenek ve göreneklerin, geçmişteki ve şimdiki yeme-içme alışkanlıklarının tanıtıldığı programlar olmalıdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin yarısının yöresel ve farklı yemeklere ilgi duydukları için yemek programlarını izlediği diğer yarısının ise izlemediği tespit edilmiştir (Şekil 4.13). Bu televizyon programlarında yer alanlar nezaket kurallarına dikkat etmeli ve saygı çerçevesinde hareket etmelidirler. Program yapımcıları da bu programların farklı yemek tarifleri vermekle sınırlı kalmadığını kültürler arası bir köprü olduğunu unutmamalıdır. Yemek programlarının içeriğine dair gerekli düzenlemeler yapıldığında bu programların öğretmenlerin ilgisini çekebileceği düşünülmektedir.
- Belgeseller, öğrencilerin televizyon programları konusunda yönlendirilebileceği en önemli türlerdendir. Belgeseller bireylere farklı toplumlardaki yaşantılara, kültürlere tanıklık etme ve evren hakkında bilgi sahibi olma imkânı sunmaktadır. Katılımcıların doğayı, hayvanları ve tarihi mekânları merak ettikleri, yeni bilgiler

öğrenmek istedikleri ve yaşadığımız dünyayı anlamak için belgesel programlarını izledikleri görülmüştür (Şekil 4.14). Öğretmenlerimiz belgesellerden haberdar olmalı, özellikle kültürel öğelere yer veren ve düzeye uygun kelime öğretimi gerçekleştirdiği düşünülen belgeseller sınıf ortamında öğrencilere izletilmelidir.

- Çocuk bireylerin dış dünyayı anlamlandırmasında, eğlenirken toplumsal kuralları ve kültürel değerlerimizi öğrenmesinde, Türkçeyi kurallarına uygun olarak kullanmasında çizgi filmlerin önemi büyüktür. Katılımcıların, çizgi film izlemek için özel bir zaman ayırmadıkları ve genellikle çocuklarına eşlik etmek için izledikleri görülmüştür (Şekil 4.15). En çok izlenenler, kültürel değerlerimizi yansıttıkları gerekçesiyle TRT Çocuk kanalında yer alan çizgi filmlerdir. Çizgi filmler, işin uzmanlarınca ve gereken hassasiyet gösterilerek hazırlandığı takdirde çocuk bireyler için iyi birer eğitim aracı olacaktır. Öğretmenler de çizgi filmleri eğlendirici olması itibarıyla konusuna uygun olarak derslerinde kullanmalı ve orada verilen değer eğitiminden yararlanmalıdır.
- Çocuk bireyler dizilerdeki karakterlerin konuşmasından, birbirleriyle kurdukları iletişim şekli ve kelime kullanımlarından etkilenmektedirler. Bu etki sadece çocuklarda değil tüm izleyici kitlesinde görülmektedir. Fakat çocuklar kimlik geliştirme sürecinde oldukları için dizi karakterlerini model almakta ve yanlış öğrenmeler gerçekleştirmektedirler. Ayrıca diziler yayınlandığı saatler itibarıyla aile bireylerinin bir arada ve ekran başında olduğu zaman dilimlerini kapsadıkları için tercih edilmektedirler. Öğretmenlerimizin de %62'lik bir oranla televizyondaki dizileri izledikleri araştırmamız neticesinde tespit edilmiştir (Şekil 4.16). Öğretmenlerin dizilerin konusunu ve dizi karakterlerinin üslubunu bilmeden öğrencilerini yönlendirilemeyeceği gerçektir. Haftalık olarak takip etmeseler de bu görevi gerçekleştirecek kadar dizilere hâkim olmaları gerekmektedir. Tüm bu sebepler gösteriyor ki izlenecek diziler belirlenirken öncelikle aileler seçici olmalı, öğretmenler de elinden geldiğince öğrencileri gelişimlerine katkı sağlayacak dizilere yönlendirmelidir. Ayrıca RTÜK yayına hazırlanan dizileri inceleyerek televizyonda bireylerin kişiliklerini ve dil becerilerini olumlu yönde etkileyecek yapımlara yer vermelidir.
- Spor programı izlemek bireylerin o alana ilgi duymasını gerektirmektedir. Bu programlar genellikle müsabakaların ardından yapılan değerlendirmeleri içermektedir. Öğretmenlerimizin spor programlarını izlemedikleri görülmüştür (Şekil 4.17). Buna gerekçe olarak da bu tür programlara ilgi duymadıklarını ve spor

programlarını fazla gürültülü bulduklarını belirtmişlerdir. Spor programlarının araştırmaya katılan öğretmenlerimiz tarafından izlenme oranlarının düşük olması bu programların Türkçeye olan etkilerinden de kaynaklanmaktadır. Spor programları genellikle tartışma havasında geçen ve heyecanlı konuşmaları içeren programlardır. Böyle bir ortamda program sunucusunun ve konukların konuşma kurallarına dikkat ederek birbirlerine saygılı bir üslupla hitap etmeleri, konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanmaları ve argo kelime kullanımından kaçınmaları beklenen davranışlardandır.

- Eğlence programlarında, izleyici kitlesini güldürmek adına olumlu ya da olumsuz davranışlara yer verildiği görülmektedir. Oysa bu programda yer alanların kullandıkları üsluba dikkat ederek saygı çerçevesinde bir iletişim kurmaları gerekmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin büyük çoğunluğunun eğlence programı izlemeyi tercih etmediği görülmüştür (Şekil 4.18). Eğlence programları, anlamsız ve faydasız bulunmakta ayrıca vakit kaybı olarak görülmektedir. Dildeki yanlış kullanımlar, sözcükteki harflerin yerlerinin değiştirilerek söylenmesi, bazen de ağız özellikleri insanları güldürebilmektedir. Fakat bu kullanımlar yaygınlaşırsa dilimiz zarar görecektir. Ayrıca söz konusu programların her yaştan izleyicinin muhatap alınabileceği saatlerde yayınlanması da etki alanını genişletmektedir.
- Magazin programlarında tanınmış kişilerle ilgili haberlere yer verilmesi gerekirken bu programlar farklı bir içerikle izleyicilere sunulmaktadır. Haber değeri taşımayan ve insanların özel hayatlarına müdahale niteliğindeki yorumlara yer verilmesi bu programların izlenirliğini düşürmektedir. Öğretmenlerin magazin programlarını izlemek için özel bir vakit ayırmadıkları tespit edilmiştir (Şekil 4.19). Bu tür programları vakit kaybı olarak gördükleri ve Türk kültürüne uygun bulmadıkları için izlemedikleri görülmüştür.
- Kitle iletişim araçlarının halkı aydınlatma işlevini büyük ölçüde gerçekleştiren haber bültenleri en çok izlenen televizyon programları arasında yer almaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerimizin de neredeyse tamamının ülkemizde ve dünyada yaşananlardan haberdar olma isteği ile haber bültenlerini izledikleri tespit edilmiştir (Şekil 4.20). Bu programlarda dilin doğru ve etkili kullanımı konusunda hassas olunmalıdır. Haber bültenlerini sunan kişilerin düzgün bir diksiyona sahip olması, jest ve mimiklerini etkili bir şekilde kullanabilmesi gerekmektedir. Ayrıca haber bültenlerinde yer alan alt yazıların da kontrol edilmesi gerekmektedir.

Sözcüklerin yanı sıra özellikle de bağlaçların ve soru eklerinin yazımına dikkat edilmelidir.

- Çocuk bireyler konuşmayı aileden öğrenirken söz varlıklarını çevredeki insanlarla ve uyarılarla etkileşim sayesinde geliştirirler. Kitle iletişim araçları içerisinde en çok tercih edilen televizyon da çocukların konuşma becerisi üzerinde doğrudan etkilidir. Araştırmamıza katılan öğretmenler, televizyon yayınlarında konuşma becerisinin doğru kullanımının önemli olduğu görüşündedirler (Şekil 4.21). Televizyon programlarında konuşma becerisine dair yanlış kullanımlar sergilenmekte ve çocuk bireyler de bu kullanımlardan etkilenmektedir. Kelimeler yanlış telaffuz edilmekte, anlamlarına dikkat edilmeden yanlış yerde kullanılmakta hatta ağız özellikleriyle konuşan kişilere televizyon programlarında yer verilmektedir. Bu durum, çocukları standart Türkçe ile konuşmaktan uzaklaştırmaktadır. Televizyon programlarındaki kişilerin yalnızca çocuk bireylere değil topluma örnek teşkil ettiği hiçbir zaman unutulmamalıdır.
- Televizyon aracılığıyla halka hitap eden kişilerin etkili bir konuşma becerisine sahip olmaları gerekmektedir. Bu durum söz konusu programların etki alanını genişleteceği gibi toplum için de olumlu örnekler sunacaktır. Katılımcılar, konuşma becerisi kazanımlarına en çok haber bülteni ve bilgi yarışması sunucularının dikkat ettiği görüşündedirler (Şekil 4.22). Sunucuların standart Türkçe ile ve kelimelerin telaffuzuna dikkat ederek konuşmaları gerekmektedir. Televizyon programlarında ana dilini etkili bir şekilde kullanamayan, günlük konuşma diliyle hatta argo sayılabilecek kullanımlarla halka hitap eden sunucular yer almamalıdır. Sunucular yalnızca dilimizi kurallarına uygun olarak kullanmakla yetinmemeli jest ve mimiklere, vurgu ve tonlamalara da dikkat etmelidir. Ayrıca dilimize henüz yerleşmeyen yabancı kelimelerin de Türkçesini kullanmaya özen göstermelidirler.
- Dil öğretiminde bireyler arasında elbette karşılıklı bir etkileşim olması gerekmektedir. Fakat günümüzde televizyon programları, çocuk bireyler için bir öğrenme kaynağı olmuştur. Öğretmenler, bazı televizyon programlarının konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünürken; bazılarının da bu beceriye ve kazanımlarına zarar verdiğini belirtmişlerdir (Şekil 4.23). Belgeseller, haber bültenleri, bilgi yarışmaları ve TRT Çocuk kanalındaki bazı çizgi filmlerin konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiği belirtilirken; diziler ve gündüz kuşağı yayınlarının öğrencilerin konuşma becerisini geliştirmek yerine olumsuz yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bireyler, doğru örneklerle karşılaştıkları müddetçe

konuşma becerilerini geliştirme imkânına sahiptirler. Bu yüzden televizyon programlarında yer alan kişiler standart Türkçe ile ve diksiyona dikkat ederek konuşmalıdırlar. Bu şekilde davranıldığı takdirde televizyon da toplumsal işlevini yerine getirmiş olacaktır.

- Televizyonun, geniş kitlelere seslenmesi ve etkileme gücüyle nitelikli örneklerle yer verildiğinde konuşma becerisini geliştirebileceği görülmektedir. Fakat araştırmaya katılan öğretmenlerimizin büyük çoğunluğunun televizyon programlarını konuşma becerisini geliştirmek için derslerinde kullanmadıkları tespit edilmiştir (Şekil 4.24). Bu durum televizyon programlarının konuşma becerisini geliştirmede yetersiz kaldığının ispatı niteliğindedir. Hem görsel hem de işitsel olarak hayatımızda geniş yer tutan televizyonun öğrencilerle olan ilişkisini düzenleme konusunda özellikle Türkçe öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan konuşma becerisi kazanımları incelenerek televizyon ile ilişkilendirilmelidir. Örneğin, öğrencilerden izledikleri bir televizyon programı (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) üzerine hazırlıksız konuşma yapmaları istenir (K.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar). Konuşma esnasında el, kol, yüz ve bedenlerini konuşmalarını destekleyici yönde hareket ettirmeleri söylenir (K.4. Konuşmalarında beden dilini etkili bir şekilde kullanır). Televizyon programlarında yer alan kişilerin beden dilini nasıl kullandıkları sınıf ortamında izlenerek doğru ve yanlış kullanımlar öğretmen eşliğinde değerlendirilir. Ayrıca öğrencilerden konuşma yaparken kelimeleri doğru yerde ve anlamda kullanmaya dikkat etmeleri (K.5. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır) ve kelimelerin Türkçe karşılıklarını kullanmaları istenir (K.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır).
- Televizyon, izleyenlerin aktif olmasını gerektiren bir kitle iletişim aracı değildir. Dolayısıyla televizyon programları aracılığıyla yapılan dinleme/izleme davranışı ile eğitim gerçekleştirmek oldukça güçtür. Öğretmenlerimiz çizgi film, haber bülteni, belgesel ve yarışma programlarının öğrencilerin dinleme/izleme becerisi kazanımlarını büyük oranda geliştirdiğini düşünürken; (Şekil 4.25) Türkçe derslerinde bu becerinin geliştirilmesinde televizyon programlarından yararlanmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.26). Çocuk bireyler, izleyecekleri televizyon programları konusunda seçici olamamaktadırlar. Öğretmenlerimiz, öğrencilere Türkçe dersleri aracılığıyla dinleme/izleme becerisi kazandırmalı;

ardından da medya okuryazarlığı eğitimiyle öğrencilerin televizyonda etkin bir dinleme/izlemeyi nasıl gerçekleştireceğini öğretmelidirler. Ayrıca dinleme/izleme becerisi kazanımlarını karşılayacak televizyon programları sınıf ortamına getirilerek öğrenciler ile birlikte değerlendirilmelidir.

- Yazma becerisinin temelini dinleme, okuma ve konuşma becerileri oluşturmaktadır. Nitelikli bir yazma eğitiminin gerçekleşebilmesi için öğrencilerde belli bir bilgi birikimine ve söz varlığına ihtiyaç vardır. Bu da okuma alışkanlığıyla sağlanmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerimiz televizyon programlarının öğrencilerin yazma becerisi kazanımlarını büyük oranda geliştirmediğini (Şekil 4.27) ve buna bağlı olarak da derslerinde yazma becerisini geliştirmek için televizyon programlarını kullanmadıklarını belirtmişlerdir (Şekil 4.28). Televizyon programlarının yazma becerisine katkı sağlayabilmesi için öncelikle dinleme, okuma ve konuşma becerilerinde doğru örnekler sergilemesi gerektiği düşünülmektedir.
- Televizyon programlarının okuma becerisine katkısı, bireyleri okumaya teşvik edecek örneklere yer vermesiyle gerçekleşebilir. Araştırmaya katılan öğretmenler, televizyon programlarının okuma becerisi kazanımlarını geliştirmediğini belirtmişlerdir (Şekil 4.29). Dolayısıyla öğretmenlerin neredeyse tamamı, Türkçe derslerinde okuma becerisini geliştirmek için televizyon programlarını kullanmamaktadır (Şekil 4.30). Yayınlanan programlarda gazete, dergi, kitap gibi basılı materyalleri okuyan kişilere yer verilmeli; Türk ve dünya edebiyatına ait eserlerin tanıtıldığı ve tavsiye edildiği programlar hazırlanmalıdır. Araştırma kapsamında dil becerileri alanına ait sorulara verilen cevaplar televizyon programlarının nitelik ve içerik problemi olduğunu gözler önüne sermektedir.
- Çocuk bireyler okulların yanı sıra çevrelerinden ve kitle iletişim araçlarından duyduklarıyla da kelime öğrenimi gerçekleştirirler. Bir değerlendirme sürecinden geçirilmeyen televizyon programları özellikle de çocukların zihinlerini yanlış kullanımlarla doldurabilir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu yarışma programı, çizgi film, belgesel ve bazı haber bültenlerinin kelime hazinesini geliştirdiğini belirtse de; diziler, yarışma ve magazin programlarının argo ve yabancı kelime kullanımına yer verdiği için öğrencilerin söz varlığını geliştirmek yerine körelttiği görüşündedirler (Şekil 4.31). Çocuk bireylerin söz varlığının gelişebilmesi için televizyon programlarında yer alan kişilerin yabancı kelimelerden ziyade Türkçe kelimeleri kullanmaya özen göstermeleri

gerekmektedir. Hatta televizyon programları, dilimizde olan fakat unutulmaya yüz tutmuş kelimeleri gün yüzüne çıkarmak için de etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

- Televizyon programlarını hazırlayanların, denetleyenlerin ve bu yayınlar aracılığıyla halka seslenenlerin konuşma becerisine gösterdiği hassasiyet dil öğretimi konusunda pek çok sorunun çözümünü de kolaylaştıracaktır. Yalnızca telaffuz, jest ve mimikler değil kullanılan sözcüklerin seçimi de önemlidir. Sözü etkili kılan deyim ve atasözlerine ekrandaki kişilerce yer verilmesi toplumda da bu kullanımları yaygınlaştıracaktır. Araştırmamız neticesinde bilgi yarışmaları, kültür-sanat programları ve bazı çizgi filmlerin öğrencilere deyim ve atasözü öğretimi gerçekleştirdiği görülmüştür (Şekil 4.32). Belirtilen programların dışında kalan bazı televizyon programlarında ise deyim ve atasözlerimizin yanlış kullanıldığı tespit edilmiştir. Deyimler yanlış anlamlarda kullanılmakta ya da deyim ve atasözündeki sözcükler değiştirilmektedir. Bireylerin yanlış öğrenmeler gerçekleştirmemesi için televizyon programlarında halka hitap eden kişilerin bu konuda hassasiyet göstermeleri ve söz konusu yanlış kullanımlara da müdahale edilerek düzeltilmesi gerekmektedir.
- Çocuk bireyler okulda verilen eğitimle sınırlı kalmamakta, yakın çevrelerinden ve televizyon programlarından da kelime öğrenmektedirler. Televizyon programlarında belli karakterlere has konuşma biçimleri ve yabancı kelime kullanımları çocukları etkilemektedir. Katılımcılara, öğrencilerin televizyon programlarındaki yabancı kelimeleri günlük yaşantılarında kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve tamamından “evet”-“kısmen” cevabı alınmıştır (Şekil 4.33). Yabancı ya da anlamsal bir değer taşımayan kelimeler, öğrencilerin günlük yaşantısında sıklıkla kullandığı ifadeler hâline gelmiştir. Televizyon yapımcıları, izlenme oranını artırmak adına dilimize verilen zararı görmezden gelmemeli ve gereken önlemi almalıdır. Öğretmenler de öğrencilere bu kullanımların doğru olmadığını uygun bir şekilde anlatmalı ve Türkçe kelimelerimizi sevdirmelidir.
- Ülkemizde yayınlanan televizyon programlarının kültürel öğelere yer vermeyi ve kültürümüzü yaşatmayı amaç edinmesi gerekmektedir. Böylelikle hayatımızda önemli bir yer tutan fakat zamanla unutilan Türk kültürü televizyon programları aracılığıyla genç nesillere aktarılacaktır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu televizyon programlarının Türk kültürüne uygun olduğunu düşünmektedir (Şekil 4.34). Dizi, yemek ve yarışma programları, çizgi film ve belgeseller kültürel öğelerimize yer vermeye çalışan türler olarak görülmektedir.

Türk kültürünü tam anlamıyla yansıtan program türlerinin azlığı ise dikkatleri çekmektedir. Bireyler olarak günlük yaşantımızda, toplum olarak da kitle iletişim araçlarında bu konuya gerekli hassasiyeti göstermezsek Türk kültürüne yabancılaşmamız kaçınılmaz olacaktır.

- Haber bültenleri insanları dünyada yaşananlardan haberdar ederken doğrudan ya da örtük olarak değerler eğitime de katkı sağlamalıdır. Katılımcıların yarısı ana haber bültenlerinin değerler eğitime katkı sağladığını düşünürken; diğer yarısı katkı sağlamadığı görüşündedir (Şekil 4.35). Halkın büyük bir kesimi tarafından izlenen haber bültenleri olumlu örneklerle etraflıca yer verirken, olumsuz örnekleri fazla detaylandırmamalıdır.
- Değerler eğitimi, bireylerin kendi kültürel değerlerini ve evrensel değerleri öğrenerek bunları yaşantısında uygular hâle gelmesini amaçlamaktadır. Televizyonda bu amaca hizmet eden bir yarışma programı olmadığı görülmektedir (Şekil 4.36). Bu konuda önlem alması gereken aile ve öğretmenlerden ziyade RTÜK'tür.
- Yemek programları, insanlara yemek tarifi vermenin yanında farklı yörelerin yemeklerini tanıtmak, söz varlığından örnekler sunmak, Türk misafirperverliğini sergilemek gibi görevler üstlenmelidir. Araştırmaya katılan öğretmenler, yemek programlarının kısmen değerler eğitime katkı sağladığını belirtse de; bu programların kültür tanıtımı ve değerler eğitimi amaç edinmediği görülmektedir (Şekil 4.37). Diğer program türlerinde olduğu gibi yemek programlarındaki kişilerin de konuşma becerisinde doğru örnekler sunması, beden dilini etkili kullanarak saygı, hoşgörü, yardımlaşma gibi değerler çerçevesinde hareket etmesi gerekmektedir.
- Spor, evrensel ve kültürel değerlerimizin yansıtılabileceği önemli alanlardan biridir. Spor müsabakaları insanlara sorumluluklarının farkında olma, hoşgörü, özgüven, cesaret, yardımlaşma, adalet, saygı gibi pek çok değer konusunda örnek teşkil etmelidir. Katılımcılar millî müsabakaların, TRT ve NTV kanallarında yayınlanan spor programlarının değerler eğitime katkı sağladığını düşünürken; “Beyaz Futbol” ve “Derin Futbol” adlı programları olumsuz örnekler olarak nitelendirmektedirler (Şekil 4.38). Bireylere değer eğitimi verebilmek için öncelikle bu programlarda yer alan kişilerin saygı ve hoşgörü ortamını sağlamaları,

konuşmaları ve davranışlarıyla izleyenlere örnek olduklarını unutmamaları gerekmektedir.

- Yayınlandığı ülkenin tanınmış simalarını ve onların yaşantılarını konu edinen magazin programları, topluma bir değer kazandıracak nitelikte hazırlanmalıdır. Magazin programlarının Türk kültürünü yansıtmadığı ve değerler eğitime katkı sağlamadığı ise araştırmamıza katılan öğretmenler tarafından belirtilmiştir (Şekil 4.39). Bu programlarda öncelikli olarak halka örnek olabilecek davranışlara yer verilmesi gerekmektedir. Bireylerin takdir ettiği ve kendisine yakın hissettiği topluma mal olmuş kişilerin olumlu davranışları söz konusu bireyleri de bu davranışları örnek almaya sevk edecektir.
- Eğlence programlarının halkı eğlendirme işlevini nitelikli yapımlarla sağlaması gerekmektedir. Bu programların Türk kültüründen izler taşıması, sunucu ve yarışmacıların da saygı ve görgü kuralları çerçevesinde hareket etmeleri gerekmektedir. Araştırmamız neticesinde, eğlence programlarının değerler eğitimi vermek gibi bir kaygı taşımadığı görülmüştür (Şekil 4.40). Hayatın günlük telaşından bunalan insanları, zihinlerini yormadan güldürmek bu programın amacı hâline gelmiştir. Oysa teknolojinin bu kadar yaygın kullanılmadığı zamanlarda insanların nasıl eğlendiklerinden hareketle yarışma programları hazırlanabilir. O yıllarda yaşayan insanların eğlence anlayışı ve kültürel değerleri günümüze taşınırken farklı içeriklerde olan bu programlar bireylerin geçmişe duydukları merakla birleşerek daha fazla ilgi görebilir.
- Öncelikli hedef kitlesi çocuklar olan çizgi filmler, değerler eğitimi kazandırma görevini üstlenmesi gereken en önemli televizyon programlarıdır. Araştırmamız neticesinde TRT Çocuk kanalının değerler eğitime en çok dikkat eden kanal olduğu görülmüştür (Şekil 4.41). “Rafadan Tayfa”, “Pepee”, “Canım Kardeşim”, “Keloğlan”, “Maysa ve Bulut”, “Niloya”, “Harika Kanatlar” bu eğitimi gerçekleştiren ve kültürümüze uygun karakterlere yer veren çizgi filmler olarak belirtilmiştir. Cartoon Network kanalındaki çizgi filmlerin ise çocuk bireylere olumsuz davranışlar kazandırdığı görülmüştür. Kimlik geliştirme sürecinde olan çocuklar gördükleri davranış kalıplarını ve duydukları konuşma biçimlerini eleştirel bir gözle değerlendirmeden öğrenme davranışı göstermektedirler. Bu dönem çocuklarının en çok izlediği televizyon programları ise çizgi filmlerdir. Bu yüzden çizgi filmler hazırlanırken hangi davranış kalıplarının sergilendiği, insanlarla ve

doğayla iletişim kurulurken nasıl bir yol izlendiği ve konuşma becerisinin doğru kullanılması gerektiği konuları üzerinde önemle durulmalıdır.

- Belgeseller insanlara yeni ve farklı dünyaların kapısını aralayan program türleridir. Bu televizyon programları sayesinde insanlar gidip görme şansı bulamadığı yerler, canlılar ve kültürler hakkında doğru bilgilere ulaşmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenler NTV, National Geographic ve TRT Belgesel'i en çok izlenen ve değerler eğitime katkı sağlayan belgesel kanalları olarak belirtmişlerdir (Şekil 4.42). Belgeseller, yalnızca farklı kültürleri değil Türk kültürünü tanıtmaya, hatırlatmaya ve aktarmaya da elverişli programlardır. Bu programlar sayesinde çocuk bireyler ülkesinin farklı yörelerini ve oradaki insanların değerlerini tanımalı, dil kullanımlarını ve zenginliklerini görebilmelidir.
- Diziler, televizyon programları içerisinde uzun soluklu olan ve merak unsuru ile izleyiciyi ekrana kilitleyen program türleridir. Aile bireylerinin bir arada bulunduğu akşam saatlerinde yayınlandıkları için sıklıkla izlenmektedirler. Nitelikli olarak hazırlanan diziler bütün aile bireyleri üzerinde olumlu etki yaratabileceği gibi değerler eğitimi vermekten ve kültür aktarımından uzak olan diziler de toplumsal bir yozlaşmaya neden olacaktır. Araştırmaya katılan öğretmenler “Diriliş Ertuğrul”, “Vatanım Sensin”, “Payitaht Abdülhamit”, “Seksenler”, “Baba Candır”, “Hangimiz Sevmedik”, “Yunus Emre” gibi dizilerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünürken; “No: 309”, “Kara Sevda”, “Fazilet Hanım ve Kızları”, “Cesur ve Güzel”, “İçerde”, “Eşkîya Dünyaya Hükümdar Olmaz”, “Muhteşem Yüzyıl”, “Paramparça”, “İstanbul Gelin” gibi dizilerin olumsuz örnekler sergilediğini belirtmişlerdir (Şekil 4.43). Dizi karakterlerinin sergilediği davranışlar, konuşma biçimleri ve olaylara bakış açıları özellikle çocuk bireyler tarafından örnek alınmaktadır. Bu yüzden diziler hazırlanırken aile içi iletişim, dil kullanımları, Türk kültürü ve aile yapısını yansıtırma konularında hassasiyet gösterilmelidir.
- Reklamlar kısa süreli olmaları, olay ve durumları farklı bir bakış açısıyla sergilemeleri, kullanılan sloganlar, ahenkli ifadelerle izleyenlerin dikkatini çeken ve akılda kalan program türleridir. Reklamlar, katılımcılar tarafından değerler eğitime katkı sağlayan televizyon programları olarak belirtilmiştir (Şekil 4.44). Etkileyici bir reklam, insanların akıllarına yer ederek onları istenilen yönde davranışlar sergilemeye sevk etmektedir. Kamu spotları dışındaki reklamlarda da evrensel ve kültürel değerlere yer verilmesi toplumumuza değer öğretimi konusunda önemli bir görevi gerçekleştirecektir. RTÜK, reklamların Türk

kültürünü yansıtmaması ve her reklamın değerler eğitimine yer vermesi konusunda gerekli adımları atmalıdır.

Araştırmamız 2017-2018 eğitim öğretim yılında elde edilen veriler ve o dönemde yayında olan televizyon programları üzerinden şekillendirilmiştir. Fakat televizyon programlarında Türkçenin ve temel dil becerilerinin doğru ve etkili kullanımı, kültürel öğelere yer verme, değer öğretimi konularında aradan geçen zamana rağmen bir gelişme görülmemektedir. Yarışma programı, yemek programı, eğlence programı ve magazin programı başta olmak üzere diğer program türlerinde de söz konusu sorular hâlâ geçerliliğini korumaktadır.

5.2. Tartışma

Kitle iletişim araçları teknolojinin gelişmesi ile birlikte hayatımızda daha fazla yer tutmaya başlamıştır. Yıllar önce hayatımıza giren ve günümüzde hâlâ geçerliliğini koruyan en etkili kitle iletişim aracı ise hiç şüphesiz televizyondur. Farklı yaş gruplarını etkisi altına almayı başaran televizyon özellikle de çocuk bireylerin dil kullanımını ve söz varlığını önemli ölçüde şekillendirmektedir.

Kitle iletişim araçlarının topluma, bireye ve eğitime etkileri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Koca (2009) ve Işık (2011) kitle iletişim araçlarının eğitim üzerine etkileri konusunda çalışmışlardır. Tombul (2006) tarafından yapılan çalışmada dildeki bozulmalar iki televizyon kanalı üzerinden, sabah kuşağı ve ana haber bülteni sunucuları ele alınarak incelenmiştir. Ancak kanal sayısı ve program türünün artırılması araştırmanın kapsamının genişlemesini sağlayacaktır. Çalışmamızda ise program türleri ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi şeklinde gruplandırılmış ve tüm kanallar araştırma kapsamına alınmıştır.

Yazılı ve görsel basında dil kullanımlarını inceleyen Güllüdağ (2012) sunucularda bulunması gereken özelliklere değinerek bu kaynaklarda yabancı kelime kullanılmaması gerektiğini belirtmiştir. Oysa kitle iletişim araçlarında dil kullanımı ve bu konuda alınması gereken önlemler bunlarla sınırlı değildir. Kitle iletişim araçlarında dil becerisi kazanımlarına ve bu becerilerin doğru kullanımlarına yer verilmesinin gerekliliği çalışmamızda incelenmiştir. Bu yönüyle çalışmamız diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Özkul (2011) tarafından yapılan çalışmada TRT'nin çocuk programlarına yönelik yayın politikası ile MEB'in yürürlükte olan ilköğretim programı incelenmiştir. Çalışmamız

dışında Türkçe dersi özelinde dil becerisi kazanımlarının televizyon programları ile ilişkilendirildiği bir çalışma görülmemiştir.

Cesur ve Parker (2007) çocukların televizyon programlarına ilişkin tercihlerini incelemişler ve çocukların sadece kendi dünyalarına ilişkin programları izlemediği, yetişkinlere hitap eden programlara da seyirci oldukları tespit edilmiştir. Çocukların televizyon programları konusunda bilinçlendirilmesi için çalışmamızda özellikle Türkçe öğretmenlerinin medya metinlerini dersi ile ilişkilendirilmesine değinilmiştir. Televizyonun Türkçe eğitimi açısından millî kültür temelinde, medya okuryazarlığıyla ilişkilendirilerek ve öğretmen görüşlerinden hareketle incelenmesi çalışmamızı diğerlerinden ayırmaktadır.

5.3. Öneriler

Çalışmamız sürecinde televizyonun Türkçe eğitimi üzerine etkileri araştırılırken eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi noktasında sadece Türkçe öğretmenlerine ve öğrencilere görev düşmediği görülmüştür. Öğretim programları ve becerilere ait kazanımlar konusunda MEB, televizyon programlarının içerik ve niteliği konularında RTÜK ve çocukların okul dışı zamanlarında denetimi sağlamak adına veliler üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir.

5.3.1. MEB İçin Öneriler

- Kitle iletişim araçlarında yer alan mesajları doğru bir şekilde anlamlandırmak için MEB, ülke çapında medya okuryazarlığı kapsamında hazırlanan eğitim programlarını geliştirmelidir. Bu programlara sadece öğretmenler değil veliler de dâhil edilmelidir.
- MEB seminer, hizmet içi eğitim ve çalıştaylar düzenleyerek öğretmen ve akademisyenlerin medya okuryazarlığı alanındaki çalışmaları geliştirmesine imkân sunmalıdır.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı temel dil becerisi kazanımları gözden geçirilmeli ve kitle iletişim araçları özellikle de televizyon ile ilişkilendirilerek geliştirilmelidir.
- Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı teknolojik gelişmeler ve akademik çalışmalar takip edilerek geliştirilmelidir.

5.3.2. Öğretmenler İçin Öneriler

- Mustafa Kemal Atatürk, ülkenin geleceği olan nesilleri yetiştirme görevini öğretmenlere vermiştir. Öğretmenlerimiz bu kıymetli görevi yerine getirmek, Atamızın güvenine layık olmak için elinden geleni yapmalı, Türk dili ve kültürünün öğretilmesi, yaşatılması adına gereken özveriye göstermelidir. Sadece Türkçe derslerinde değil tüm derslerde öğretmenler kelimelerin doğru telaffuz edilmesine, doğru yerde ve doğru anlamlarda kullanılmasına dikkat etmelidir. Çünkü öğrencileri dili doğru ve etkili kullanma hususunda bilinçlendirmek bütün öğretmenlerin görevidir.
- Öğrencilerin kalıcı öğrenmeler sağlamasında model olarak öğrenmenin önemli bir yere sahip olduğunu bilen Türkçe öğretmenlerimiz bu konuda hassasiyet göstererek yabancı kelimeler yerine Türkçe kelimeleri tercih etmeli ve öğrencilere doğru model olmalıdırlar. Gençlik dilinde sık kullanılan yabancı kelimelerin Türkçeleri farklı görsel sunumlarla dikkat çekici hâle getirilerek sınıf ve okul panolarında sergilenmeli, öğrenciler Türkçe kelimeleri kullanmaları için teşvik edilmelidir. Yabancı kökenli kelimelerin Türkçe karşılıklarının Tarihî Türk lehçelerine ait sözlüklerden taranarak öğrencilere aktarılması, ana dilimizin tarihinin de öğrenilmesi hasebiyle son derece önemlidir.
- Öğretmenler medya okuryazarlığı eğitimi almalı, seminer ve çalıştaylara katılmak için istekli davranmalı ve teknolojiyle birlikte yaşanan gelişmeleri takip ederek kendini yenilemelidir.
- Öğretmenler, dil becerileri ve söz varlıklarını geliştirecek televizyon programları konusunda öğrencilerini bilgilendirmeli ve onları bu programlara yönlendirmelidir.
- Öğretmenler televizyonda yayınlanan programları (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel ve dizi) hakkında bilgi sahibi olacak kadar izlemeli ve bunlarda yer alan doğru ve yanlış ifadeleri, davranışları ve dil kullanımlarını konusuyla ilişkilendirerek sınıf ortamında öğrencilere sunabilmelidir. Bu sayede öğrencilerin televizyon metinlerine karşı eleştirel bir bakış açısı geliştirmesi hedeflenmelidir.
- Türkçe Dersi Öğretim Programı öğretmenlerimiz tarafından incelenmeli ve dinleme, konuşma, okuma, yazma becerisi kazanımları televizyon programları ile ilişkilendirilerek öğrencilerin yararlanacağı şekle dönüştürmelidir.

- Televizyonda izlemek istediği program türünü seçmek izleyicilerin elindedir. Fakat reklamlar söz konusu olduğunda durum değişmektedir. Çünkü reklamlar, izlenen programların arasında yer alan ve farkında olmadan maruz kaldığımız yayınlardır. Reklamlarda ilgi çekmek adına kelimelerdeki harflerin eksik söylenmesi, kelimeye fazladan harflerin eklenmesi ya da hiçbir anlam ifade etmeyen kelimelerin kullanılması gibi durumlara sıkça rastlamaktayız. Öğretmenlerin reklamlardan haberdar olması ve doğru veya yanlış bulduğu yönleri öğrencileriyle paylaşarak onları bilgilendirmesi gerekmektedir.
- Çizgi filmler çocuklar için yalnızca eğlence aracı değil dış dünyaya dair bilgileri ve toplumda kabul gören kuralları öğrendikleri bir kaynaktır. Bu yönüyle çizgi filmler değer öğretimini gerçekleştirmeye en uygun televizyon programlarıdır. Öğretmenler, çizgi filmleri eğlendirici olması itibarıyla konusuna uygun olarak derslerinde kullanmalı ve orada verilen değer öğretiminden de yararlanmalıdır.
- Öğretmenler, belgeseller sayesinde edindikleri bilgileri yeri geldikçe öğrencileriyle paylaşmalıdırlar. Özellikle kültürel öğelere yer veren ve düzeye uygun kelime öğretimi gerçekleştirdiği düşünülen belgeseller sınıf ortamına getirilerek öğrencilere izletilmelidir. Bu sayede öğrencilerin doğaya duydukları merak artacak, dinleme/izleme becerileri gelişecek ve anlamını bilmedikleri kelimeler onları öğrenmeye sevk edecektir.

5.3.3. Öğrenciler İçin Öneriler

- Kitle iletişim araçlarının hayatımızı bu denli kolaylaştırdığı bir dönemde öğrencilerden bu araçlardan uzak durması beklenmemektedir. Fakat öğrencilerin daha fazla kitap okuyarak televizyonda yer alan nitelikli yayınları seçmesi sağlanmalıdır.
- Öğrenciler okudukları kitaplar sayesinde eleştirel bir bakış açısı kazanmalı ve bu bakış açısını televizyon programları için de uygulayabilmelidir.
- Öğrenciler, medya okuryazarlığı dersi ile televizyon programları konusunda bilgilenmeli, dil becerileri ve söz varlıklarını geliştirecek programlara yönelmelidirler.
- Öğrencilerin düzeylerine uygun bir hikâye kitabı hazırlamaları ve bunu bir medya metnine dönüştürmeleri istenebilir. Ya da kendi yaş gruplarına hitap edecek bir

televizyon programı hazırlamaları istenebilir. Tüm bu çalışmalar öğrencilerin televizyon programlarının hazırlanma süreci ile ilgili fikir edinmesini sağlarken televizyon programlarının bireylere yararlı olabilmesi için taşınması gereken özellikleri de öğrenmesini sağlayacaktır.

- Öğrenciler, boş zamanlarını televizyon izleyerek geçirmek yerine tiyatro, sinema gibi kültür-sanat etkinliklerine ve spora yönelmelidirler.

5.3.4. Veliler İçin Öneriler

- Anne babalar evde denetimi sağlayan bireyler olmalı, öncelikle medya okuryazarlığı eğitimi alarak çocukların kültür ve dil gelişimlerine katkı sağlayacak programlar konusunda onlara tavsiyelerde bulunmalıdır.
- Ailelerin televizyon karşısında özellikle çocuklarıyla geçirdiği vakitlerde programlara eleştirel bir tavırla yaklaşmaları ve izlenilen programın çocukları üzerinde nasıl bir etki yaratacağını bilmeleri gerekmektedir. İzlenilen televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) bireylere; etkili iletişim becerisi geliştirmek, kültürel ve evrensel değerler kazandırmak, temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili doğru örnekler sunmak, dil bilinci ve sevgisi aşlamak, kitap okuma alışkanlığı kazandırmak gibi davranışlardan hangilerini hatırlattığı ya da öğrettiği sorgulanmalıdır.
- Veliler televizyon programları konusunda seçici davranmalıdırlar. Kültürel değerlerimizi yansıtmayan ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı ve eğlence programı, çizgi film, belgesel ve dizileri çocuklara izletmemelidirler.
- Aileler, çocuklarının televizyon karşısında geçirdikleri zamanı takip etmeli ve onların bu süreyi kontrol altına almalarına yardımcı olmalıdır.
- Çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmak için veliler her akşam yarım saati ailece kitap okumaya ayırmalıdırlar.
- Veliler televizyon karşısında vakit geçirmek yerine çocukluklarında oynadıkları oyunları çocuklarına öğreterek hep birlikte oynayabilirler.

5.3.5. RTÜK İçin Öneriler

- Televizyon programlarını hazırlayanlar kültürel, ahlaki ve millî değerlerimizi yansıtan yapımlara yer vermelidirler. Ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel ve diziler bireylerin söz varlığını zenginleştirmeli ve kültürel değerleri tanıtmalıdır. Eğer tüm bunlar sağlanırsa öğretmenler televizyon programlarından derslerinde yararlanabilirler ve öğrencilerin verilen iletileri doğru anlamlandırmasına yardımcı olabilirler.
- RTÜK programları denetleyerek öğrencilerin temel dil becerilerini geliştirecek nitelikte programlar hazırlanmasını sağlamalıdır. Ayrıca RTÜK, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleriyle çalışmalıdır. Çeşitli üniversitelerimizin eğitim fakültelerinde görev yapan akademisyenlerimizden de bu hususta yardım alınmalıdır.
- RTÜK, “Akıllı İşaretler Sembol Sistemi”, “İyi Uykular Çocuklar Projesi” gibi bireyleri televizyonun zararlı etkilerinden koruyacak ve televizyon sayesinde bilgilенmesini sağlayacak projeleri artırmalıdır.
- Haber bültenleri geniş kitleler tarafından izlendikleri için pek çok konuda örnek teşkil etmelidir. Haberlerin içeriği düzenlenerek toplumu bilgilendirme amacının dışına çıkılmamalıdır. Haberler esnasında verilen alt yazılarda da yazım yanlışlarının olduğu görülmektedir. Bu görevi üstlenen kişilerin kelimelerin, bağlaç ve soru eklerinin yazımı konusunda bilgi sahibi olmaları ve bu yazımları denetlemeleri gerekmektedir.
- Haber ve program sunucuları dil becerileri ve etkili iletişim konusunda kendilerini geliştirmiş olmalıdır. Sunucular, Türkçenin dil bilgisi kurallarına uygun cümleler kurmalı, vurgu ve tonlamalarla izleyici üzerinde istenilen etkiyi yaratmalıdır. Sunucular diksiyon eğitiminden geçirilmeli ve jest ve mimiklerini etkili kullanmayı da öğrenmelidirler. Yayın esnasında işitilebilir bir ses tonuyla gereksiz ve anlamsız kelimeler kullanmadan ve tekrara düşmeden konuşulmalıdır. Ayrıca yabancı kelimelerin özellikle de dilimize henüz yerleşmeyenlerin Türkçesini kullanmaya özen gösterilmelidir. Saydığımız bu hususlara dikkat edildiği sürece televizyon programlarının öğrencilerin konuşma becerilerini geliştireceğinden söz edebiliriz.
- Televizyon programları içerisinde kitap, dergi, gazete gibi basılı materyalleri okuyan insanlara yer verilerek öğrencilere örnek olunmalıdır. Okuma becerisini

geliştirmenin yolu öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmekten geçmektedir. Bu amaçla televizyon programlarında deyim ve atasözlerine yer verilmelidir.

- Kitle iletişim araçları, bireylerde Türk ve dünya edebiyatına karşı merak uyandırmalıdır. Televizyon programlarında yazarlar, şairler ve eserleri tanıtılmalı; çocuk bireyler bu eserleri okumaya teşvik edilmelidir. Çocuklar için hazırlanan programlarda Türk kültüründeki önemli şahsiyetlere yer verilmelidir.
- Ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel ve diziler unutulmaya yüz tutan Türkçe kelimelerimiz ve kültürel değerlerimizi canlandırılmalı ki öğretmenler bu yapımları derslerinde kullanabilsinler. Televizyon programlarında yer alan kişiler standart Türkçe ile ve anlaşılır bir ses tonuyla diksiyona dikkat ederek konuşmalıdır. Konuşmalarında Türkçe kelimeleri, uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanmalı; deyim ve atasözlerini anlamlarına uygun bir şekilde kullanarak öğrencilerin kelime dağarcığına katkı sağlamalıdır. Argo ifadeler ve anlamı olmayan kelimelere yer verilmemelidir.
- Ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel ve diziler içerik olarak daha nitelikli hâle getirilmelidir.
- Reklamların etkileyici gücü Türk kültürü ve değerleri ile birleştirilerek çocuklarda kalıcı öğrenmeler sağlanabilir. Bunun için RTÜK tarafından her reklamın içerisinde bir değer öğretimini barındırması zorunluluğu getirilebilir. Reklamlarda ürünlerin tanıtımı yapılırken deyim, atasözü, masal, halk hikâyesi ve türkülerimizden yararlanılmalı; kültürel ve evrensel değerler de reklamlar aracılığıyla bireylere kazandırılmalıdır.
- Güreş, okçuluk, cirit atma gibi ata sporlarımızı öğrencilere tanıttak ve bu sporların kültürümüzdeki yerine değinecek televizyon programları hazırlanmalıdır. Ayrıca bu programlarda adalet, dürüstlük, hoşgörü, yardımseverlik, cesaret, sevgi, saygı, merhamet, sabır gibi değerlerimizin sergilendiği durumlara da yer verilmelidir.
- Eğlence programlarında eğlenmek adına dilimize ve değerlerimize zarar verildiği görülmektedir. İnsanları güldürmek için dilin yanlış kullanımlarına yer verilmesi özellikle okullarda Türkçe dersleri ile temelleri atılan anlama ve anlatma becerilerine zarar vermektedir. RTÜK eğlence programlarının içeriğini gözden geçirerek bu hususta gerekli düzenlemeleri yapmalıdır. Bu programlardaki dil

kullanımlarını denetlemeli, bireylere kültür ve değer öğretiminin sağlanabileceği ortamlar sunmalıdır.

- Magazin programlarının içeriğinin iyileştirilmesi ya da eğlence programlarıyla birleştirilerek daha nitelikli ve eğlendirirken bireylere yarar sağlayacak programlar hâline getirilmesi gerekmektedir.
- Belgesellerde ülkemizin farklı bölgelerinde yaşayan özellikle de belli yaşın üstündeki halkla geçmişin güzelliklerine ve o dönemlerde değerlerimizin nasıl yaşandığına dair sohbetler edilebilir. Bildikleri ya da sıklıkla kullandıkları kelime grupları, tekerleme ve maniler, atasözü ve deyimler öğrenilebilir. Bu tür programları izleyen öğretmen ve öğrenciler de değerlerin ve dil kullanımlarının günümüzde ne kadar geçerliliğini koruduğu üzerinden bu konulara dair değerlendirmelerde bulunabilirler.
- Ülkemizde yayınlanan yemek programları kültürel değerlerimizle ilişkilendirilmelidir. Türk coğrafyasındaki farklı yörelerin yemeklerini, kültürlerini ve dil kullanımlarını görebileceğimiz nitelikte planlanmalıdır. Ayrıca yemek programları yabancılara Türkçe öğretimi için de zengin materyaller sunmaktadır.
- Yarışma programlarının çoğu, değer eğitiminden uzak bir yayın anlayışı sergilemektedir. RTÜK, farklı içeriklerde ve Türk kültürüne uygun yarışma programları geliştirerek öğrencilerin değerler eğitimine katkıda bulunmalıdır. Yarışmacıların sokağa çıkıp yarışma kuralları gereği belirlenen değerleri uygulayarak ödülleri kazandığı yarışmalar bu tür programlara örnek gösterilebilir. Yarışma programları, insanları güncel bilgiyle donatırken; çocuk bireylerin de hayatı anlamlandırmasına yardımcı olmalıdır. Ayrıca televizyondaki bilgi yarışmalarının sayısı da artırılabilir.
- Televizyon programlarında kelime kullanımına dikkat edilerek, deyim ve atasözlerine sıkça yer verilerek söz varlığı geliştirilebileceği gibi yalnızca kelime öğretimini amaçlayan programlar da hazırlanabilir. Kültürel değişimin daha yavaş yaşandığı küçük yerleşim birimlerindeki insanlarla sohbet edilerek unutulmaya yüz tutan kelimelerimizin gün yüzüne çıkarıldığı programlar öğrenciler için yararlı olacaktır.
- Çizgi filmde yer alan karakterlerin çizimindeki özen, bu karakterlerin davranışları, konuşma şekilleri çocuklar için önem arz etmektedir. Çizgi filmler, çocuklara farklı öğrenme ortamları sunabilmeleri için günlük hayatımıza yakınlık teşkil

etmelidirler. Çizgi filmlerle unutulmaya yüz tutan değerlerimiz gün yüzüne çıkarılırken izleyenlerde bu değerlere ilgi uyandırması amaçlanmalıdır.

- Diziler, kültür tanıtımı ve aktarımı görevini üstlenmelidir. Bu program türlerinde millî ve ahlaki değerlerimize uygun karakterlere yer verilmelidir. Karakterler standart Türkçe ile konuşmalıdır. Diziler ülkemizin farklı bölgelerinde çekilmekte ve o yöreyi temsil ettikleri için yöre halkının konuşma şekilleri dizilerde kullanılmaktadır. Ağız kullanımı izleyicilere sempatik gelse de standart Türkçeden uzaklaştırdığı için bu tür kullanımların yanında muhakkak standart Türkçeye de yer verilmelidir. Neticede televizyon, millî dilimizi ve kültürümüzü öğretici ve geliştirici olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil (ana çizgileriyle dil bilim)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Aksan, D. (2011). *Türkçenin gücü*. Ankara: Bilgi.
- Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2010). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Akçağ.
- Ataseven, F. (1991). Teknolojik gelişme, kitle iletişim araçları ve okul. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 87-109.
- Aydemir, Ö. (2010). *Kitle iletişim araçlarının gençler üzerindeki etkileri: Kütahya örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 13, 155-160.
- Aziz, A. (2006). *Televizyon ve radyo yayıncılığı*. Ankara: Turhan.
- Bayrak Cömert, Ö. (2017). Türkçe dersi öğretim programında yer alan ortaokul düzeyindeki (5, 6,7 ve 8. Sınıflar) konuşma becerisi kazanımlarına yönelik bir çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 1331-1344.
- Bilici, İ. E. (2014). *Medya okuryazarlığı ve eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Cesur, S. & Parker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: çocukların TV programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (19), 106-125.
- Çaycı, A. E. (2019). *Küreselleşen yemek kültürünün dönüşümünde sosyal medyanın rolü: instagram gurmeleri*. Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çalışkan Ülkü, E. (2011). *Kitle iletişim araçlarının öğrencilerin sınıf içi davranışlarına etkisi üzerine öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çıblak, N. (2004). Halk kültüründe nazar, nazarlık inancı ve bunlara bağlı uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 15, 103-125.
- Çilenti, K. (1979). Çocuk ve kitle iletişim araçları. *Çocuk ve Eğitim (Türk Eğitim Derneği III. Eğitim Toplantısı)*, 45-67.
- Çilenti, K. (1984, Kasım). *Kitle iletişimi ve eğitim*. Kitle İletişim Araçları ve Eğitim Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Ergin, M. (2009). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak.
- Erjem, Y. & Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve gençlik: yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30 (1), 15-30.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy & P. Yalçınoglu, Çev.). Ankara: Anı.
- Güllüdağ, N. (2012). Yazılı ve görsel basında dil estetiği. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 1 (1).
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi: yaklaşımlar ve modeller*. Ankara: Pegem.
- Hacıeminoğlu, N. (2011). *Türkçenin karanlık günleri*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.
- Ilgaz Büyükbaykal, A. C. (2005). Kitle iletişim araçları ve toplumsal yaşam. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 71-75.
- Işık, Ö. (2011). *Kitle iletişim araçlarının eğitime etkileri hakkında yönetici, öğretmen, veli ve öğrenci görüşleri: bir durum çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- İnceoğlu, Y. (2011). Medyayı doğru okumak. N. Türkoğlu & M. Cinman Şimşek (Ed.), *Medya okuryazarlığı içinde* (s. 19-23). İstanbul: Parşömen.
- Kaplan, K. (2017). *Medya okuryazarlığı dersinin Türkçe öğretimiyle birleştirilmesi sürecinde medya okuryazarlığı dersi öğretmenlerinde bulunması gereken yeterlikler*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaplan, M. (2007). *Sevgi ve ilim*. İstanbul: Dergah.

- Kaplan, M. (2012). *Kültür ve dil*. İstanbul: Dergah.
- Karadal, Ö. (2009). *Kitle iletişim araçlarından internetin Silifke ortaöğretim gençliği üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Karataş, Ö. (2015). *Görsel medya unsurlarının aile üzerine etkileri -Ankara Mamak ilçesi örneği-*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. & Sever, S. (2005). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Engin.
- Koca, M. (2009). *Kitle iletişim araçlarının eğitim üzerine etkileri (Sivas/merkez Meslek Liseleri örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Koptur Şen, Ş. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin suça yönelmesinde kitle iletişim araçlarının rolü (İstanbul ili Bağcılar ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Korkmaz, Z., Ercilasun, A. B., Gülensoy, T., Parlatır, İ., Zülfikar, H. & Birinci, N. (2010). *Türk dili ve kompozisyon*. Bursa: Ekin.
- Küçükbasmacı, G. (2013). Elektronik çağda sözün satıcıları: radyo ve televizyon. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (4), 1063-1080.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2006). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2015a). *Türkçe Dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018a). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018b). *Türk dili ve edebiyatı dersi (9, 10, 11 ve 12. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018c). *Medya okuryazarlığı dersi öğretim programı (ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7 veya 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Mutlu, E. (2008). *Televizyonu anlamak*, Ankara: Ayraç.

- Özdemir, N. (2015). *Medya, kültür ve edebiyat*. Ankara: Grafiker.
- Özkul, G. E. (2011). *Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu'nun çocuklara yönelik yayın politikaları ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın eğitim politikaları arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özön, N. (2000). Sinema, televizyon, video, bilgisayarlı sinema sözlüğü. İstanbul: Kabalcı.
- Öztürk, S. & Sağlık Terlemez, M. (2011). Televizyon haberlerinde dil ve değişim 1993-2008. *I. Uluslararası Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni bildirileri*, 21-37.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök.
- Sever, S. (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Ankara: Anı.
- Sönmez, V. & Alacapınar, F. G. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı
- Sünbül Olgundeniz, S. (2010). *Televizyon dünyasında çocuğun temsili: televizyon dizilerinde ve reklamlarda çocuk kimlikleri*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Şahin, A. (2011). *Eleştirel medya okuryazarlığı*. Ankara: Anı.
- Tarakçı, A. (2013). *İlkokul 4. sınıf Türkçe dersinde görsel okuma-görsel sunu çalışmalarında değerler eğitiminde kitle iletişim araçları kullanılmasının değer edinimine ve Türkçe dersine yönelik tutuma etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Taş Alicenap, Ç. (2015). Kültürel mirasın çizgi film senaryolarında kullanılması. *Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR)*, 37, 11-26.
- Taşer, S. (2012). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Pegasus.
- Tekin, M., Tokar, E., Kiriş, N. & Duman, Y. (1990). Üniversite gençliğinin radyo, televizyon, sinema ve tiyatro izleme alışkanlıkları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1 (23), 353-370.
- Tekiroğlu, M. (2013). *Kitle iletişim araçlarının 8. sınıfta okutulmakta olan Vatandaşlık Bilgisi ve Demokrasi Eğitimi dersine etkilerinin araştırılması ve değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Tombul, I. (2006). *Kültürel yozlaşmanın göstergesi olarak televizyonda dilin kullanımı: televizyon sunucuları örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Türk Dil Kurumu. (2011). Türkçe sözlük. Ankara: TDK.
- Uslu Üstten, A. (2014). 8. Sınıf öğrencilerinin televizyon izleme sürelerinin okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9 (3), 1511-1521.
- Ünalın, Ş. (2010). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel.
- Yalçın, A. (2018). *Son bilimsel gelişmeler ışığında Türkçenin öğretimi yöntemleri*. Ankara: Akçay.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EKLER

EK-1. Görüşme Formu

KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAN TELEVİZYONUN TÜRKÇE EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Değerli Meslektaşım,

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı'nda "Kitle İletişim Araçlarından Televizyonun Türkçe Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi" adlı tez çalışmamı yürütmekteyim. Bu görüşme formu televizyonun öğrenciler üzerindeki etkilerini ve bu etkilerin Türkçe eğitimine yansımalarını tespit etmek amacıyla hazırlanmıştır.

Görüşmeyi yaparken vereceğiniz samimi ve gerçeklere dayalı cevaplarınız medya okuryazarlığı ve Türkçe eğitiminin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Değerlendirme yapılırken hiçbir şekilde isminiz belirtilmeyecektir.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Özlem BAYRAK CÖMERT
Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Öğretim Üyesi
(Tez Danışmanı)

Merve SUCU
Gazi Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Bölümü
(Yüksek Lisans Öğrencisi)

KİŞİSEL VE MESLEKİ SORULAR (I. BÖLÜM)

1. Cinsiyetiniz: () K () E
2. Mezun olduğunuz okul türü:
 a.Lisans () b.Yüksek lisans () c.Doktora ()
3. Mezun olduğunuz bölüm:
 a.Türkçe Öğretmenliği ()
 b.Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ()
 c.Türk Dili ve Edebiyatı (Fen-Edebiyat Fakültesi) ()
 d.Diğer..... ()
4. Hizmet süreniz:
 a. 5 yıldan az () b.5-10 yıl () c.10-20 yıl () d.20 yıl ve üstü ()
5. Haftalık ders saatiniz:
 a.15-20 saat () b. 20-25 saat () c.25 saat ve üstü ()

DİL BECERİLERİ SORULARI (II. BÖLÜM)

6. Medya okuryazarlığı ile ilgili bir seminere ya da eğitime katıldınız mı?
 a.Evet () b.Kısmen () c.Hayır ()

EVET ise;

Bu eğitimi nerede aldınız?

7. Günlük yaşantınızda “medya” kelimesini kullanıyor musunuz?
 a.Evet () b.Kısmen () c.Hayır ()

EVET ise;

“Medya” nedir?

KISMEN ise;

“Medya” nedir?

HAYIR ise;

“Medya” kelimesi yerine hangi ifadeyi kullanıyorsunuz?

8. Televizyondaki dizilerden haberdar olmak için düzenli olarak dizi kontrolü yapıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Bu kontrolü nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

KISMEN ise;

Bu kontrolü nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

HAYIR ise;

Neden yapmıyorsunuz?

9. Televizyondaki reklamlardan haberdar olmak için düzenli olarak reklam kontrolü yapıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Bunu nasıl yapıyorsunuz?

KISMEN ise;

Bunu nasıl yapıyorsunuz?

HAYIR ise;

Neden yapmıyorsunuz?

10. Öğrencilerinizi televizyon programları konusunda yönlendiriyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Nasıl yönlendiriyorsunuz?

KISMEN ise;

Nasıl yönlendiriyorsunuz?

HAYIR ise;

Neden yönlendirmiyorsunuz?

11. Televizyon izlemek için vaktiniz olduğunda en çok hangi programları izliyorsunuz? İzlediğiniz ilk beş program ismini sırasıyla yazabilir misiniz?

a) Ana haber bülteni 1.

b) Dizi 2.

c) Yarışma programı 3.

ç) Yemek programı 4.

d)Spor programı 5.

e) Magazin programı

f) Çizgi film

g) Eğlence programı

h) Belgesel

Sıralamanızda “ana haber bülteni” var ise;

Hangi kanalı izlemeyi tercih ediyorsunuz?

Sıralamanızda “dizi” var ise;

Hangi diziyi izlediğinizi yazar mısınız?

Sıralamanızda “yarışma programı” var ise;

Programın ismini yazar mısınız?

Sıralamanızda “yemek programı” var ise;

Programın ismini yazar mısınız?

Sıralamanızda “spor programı” var ise;

İzlediğiniz programın ismini yazar mısınız?

Sıralamanızda “magazin programı” var ise;

Programın ismini yazar mısınız?

Sıralamanızda “çizgi film” var ise;

Hangi kanalı izlemeyi tercih ediyorsunuz?

İzlediğiniz çizgi filmin ismini yazar mısınız?

Sıralamanızda “eğlence programı” var ise;

Programın ismini yazar mısınız?

Sıralamanızda “belgesel” var ise;

İzlediğiniz belgeselin ismini yazar mısınız?

12. Yarışma programı izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz yarışma programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz yarışma programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

13. Yemek programı izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz yemek programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz yemek programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

14. Belgesel izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz belgesel hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz belgesel hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

15. Çizgi film izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz çizgi film hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz çizgi film hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

16. Dizi izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz dizi hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz dizi hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

17. Spor programı izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz spor programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz spor programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

18. Eğlence programı izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz eğlence programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz eğlence programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

19. Magazin programı izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz magazin programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz magazin programı hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

20. Haber bülteni izliyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

İzlediğiniz haber bülteni hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

İzlediğiniz haber bülteni hangisidir?

Tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

İzlememe sebebiniz nedir?

21. Televizyonda, konuşma becerisinin doğru kullanımının önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Neden önemlidir? Lütfen yazınız.

KISMEN ise;

Neden önemlidir? Lütfen yazınız.

HAYIR ise;

Neden önemsiz olduğunu düşünüyorsunuz?

22. Konuşma becerisi kazanımlarına televizyon programı (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı) sunucularının dikkat ettiğini düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi televizyon programında, hangi sunucu dikkat ediyor?

KISMEN ise;

Hangi televizyon programında, hangi sunucu dikkat ediyor?

HAYIR ise;

Hangi televizyon programında, hangi sunucu dikkat etmiyor?

23. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin konuşma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? **(Birden fazla televizyon programı belirtebilirsiniz)**

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

HAYIR ise;

Hangi programların geliştirmedini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

24. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) konuşma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

HAYIR ise;

Neden kullanmadığınızı lütfen belirtiniz.

25. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin dinleme/izleme becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? **(Birden fazla televizyon programı belirtebilirsiniz)**

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programların geliřtirdiđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programların geliřtirdiđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

HAYIR ise;

Hangi programların geliřtirmediđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

26. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bűlteni, yariřma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eđlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) dinleme/izleme becerisini geliřtirmek ičín kullanıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

HAYIR ise;

Neden kullanmadıđınızı lűtfen belirtiniz.

27. Televizyon programlarının (ana haber bűlteni, yariřma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eđlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) űđrencilerinizin yazma becerisi kazanımlarını geliřtirdiđini dűřűnűyor musunuz? **(Birden fazla televizyon programı belirtebilirsiniz)**

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

HAYIR ise;

Hangi programların geliştirmedini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

28. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) yazma becerisini geliştirmek için kullanıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

HAYIR ise;

Neden kullanmadığınızı lütfen belirtiniz.

29. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencilerinizin okuma becerisi kazanımlarını geliştirdiğini düşünüyor musunuz? **(Birden fazla televizyon programı belirtebilirsiniz)**

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programların geliřtirdiđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programların geliřtirdiđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

HAYIR ise;

Hangi programların geliřtirmediđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

30. Derslerinizde, televizyon programlarını (ana haber bűlteni, yariřma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eđlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) okuma becerisini geliřtirmek ičín kullanıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programları kullanıyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

HAYIR ise;

Neden kullanmadıđınızı lűtfen belirtiniz.

31. Televizyon programlarının űđrencilerin sűz varlıđını geliřtirdiđini dűřűnűyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programların geliřtirdiđini dűřűnűyorsunuz? Lűtfen sebebini ačíklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

HAYIR ise;

Hangi programların geliştirmedini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

32. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) öğrencileriniz için atasözü ve deyim öğretimi gerçekleştirdiğini düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

KISMEN ise;

Hangi programların geliştirdiğini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

HAYIR ise;

Hangi programların geliştirmedini düşünüyorsunuz? Lütfen sebebini açıklayınız.

33. Öğrencilerinizin televizyon programlarındaki yabancı kelimeleri günlük yaşantılarında kullandıklarını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Bu kelimeler hangileridir? Lütfen yazınız.

KISMEN ise;

Bu kelimeler hangileridir? Lütfen yazınız.

HAYIR ise;

Öğrencilerinizin yabancı kelimelerden etkilenmeme sebebini lütfen yazınız.

KÜLTÜR SORULARI (III. BÖLÜM)

34. Televizyon programlarının (ana haber bülteni, yarışma programı, yemek programı, spor programı, magazin programı, eğlence programı, çizgi film, belgesel, dizi) Türk kültürüne uygun olduğunu düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Hangi programlar uygundur? Lütfen isimlerini yazınız.

KISMEN ise;

Hangi programlar uygundur? Lütfen isimlerini yazınız.

HAYIR ise;

Uygun olmayan program isimlerini söyler misiniz?

35. Ana haber bültenlerinin değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir ana haber bülteni örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir ana haber bülteni örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitimine katkı sağlamayan bir ana haber bülteni örneği vererek sebebini açıklayınız.

36. Yarışma programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir yarışma programı örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir yarışma programı örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitimine katkı sağlamayan bir yarışma programı örneği vererek sebebini açıklayınız.

37. Yemek programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir yemek programı örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir yemek programı örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitimine katkı sağlamayan bir yemek programı örneği vererek sebebini açıklayınız.

38. Spor programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir spor programı örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir spor programı örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitimine katkı sağlamayan bir spor programı örneği vererek sebebini açıklayınız.

39. Magazin programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir magazin programı örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir magazin programı örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitimine katkı sağlamayan bir magazin programı örneği vererek sebebini açıklayınız.

40. Eğlence programlarının değerler eğitimine katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir eğlence programı örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir eğlence programı örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitime katkı sağlamayan bir eğlence programı örneği vererek sebebini açıklayınız.

41. Çizgi filmlerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir kanal ismi ve çizgi film örneği veriniz.

Bu kanalı ve çizgi filmi tercih etme nedeniniz nedir?

KISMEN ise;

Lütfen bir kanal ismi ve çizgi film örneği veriniz.

Bu kanalı ve çizgi filmi tercih etme nedeniniz nedir?

HAYIR ise;

Değerler eğitime katkı sağlamayan bir çizgi film örneği ve kanalını söyleyiniz.

Bu kanalı ve çizgi filmi tercih etmeme nedeniniz nedir ?

42. Belgesellerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir belgesel örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir belgesel örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitime katkı sağlamayan bir belgesel örneği vererek sebebini açıklayınız.

43. Dizilerin değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir dizi örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir dizi örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitime katkı sağlamayan bir dizi örneği vererek sebebini açıklayınız.

44. Reklamların değerler eğitime katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

a.Evet ()

b.Kısmen ()

c.Hayır ()

EVET ise;

Lütfen bir reklam örneği veriniz.

KISMEN ise;

Lütfen bir reklam örneği veriniz.

HAYIR ise;

Değerler eğitimine katkı sağlamayan bir reklam örneği vererek sebebini açıklayınız.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..